

พระนิพพานสูตร

(ส่วนตอนที่ ๓)

- ๑๑ ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช
๑๒ มูลนิธิโตโยต้า แห่งประเทศญี่ปุ่น
จัดพิมพ์

หอสมุด
วิทยาลัยครู
นครศรีธรรมราช

พระนิพนธ์ ไสตร

ฉบับศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้

สำนวนที่ ๓

895.918
u117w

89A069860

Title : พระนิพนธ์ ไสตร
ฉบับศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้สำนวนที่ 3
สำนักวิทยบริการ สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช

เลขหมู่หนังสือ ... 895.918
เลขหนังสือ ... 4.117 พ
เลขฉบับ ... 69860
เลขทะเบียน ...

27 S.A. 2529

ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช

และ

มูลนิธิโตโยต้า แห่งประเทศญี่ปุ่น

จัดพิมพ์

๒๕๒๘

ชื่อหนังสือ
ผู้จัดทำ

พระนิพนธ์านโสตร ฉบับศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ ส่วนวันที่ ๓

ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช

และมูลนิธิโตโยต้าแห่งประเทศไทย

พิมพ์ครั้งแรก

กรกฎาคม ๒๕๒๘

ครั้งที่พิมพ์
บทพิมพ์

จำนวนพิมพ์
สถานที่พิมพ์

๑,๐๐๐ เล่ม

กรุงเทพมหานคร

๔-๑๐ ถนนราชบุรี กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐ โทร. ๒๒๒๕๑๖-๕

ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา
ผู้ออกแบบปก

นายจุมพล เชนรพพงศ์พันธ์

นายฉัตรชัย สุกระกาญจน์

ผู้สนใจสั่งซื้อได้ที่

นางสาวบารณี ถาวร

วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช

จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๒๘๐

ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

(สำหรับห้องสมุด)

๘๕๕.๕๑๑

น-พ

นครศรีธรรมราช, วิทยาลัยครู.

พระนิพนธ์านโสตร ฉบับศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ ส่วนวันที่ ๓.

ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช

และมูลนิธิโตโยต้าแห่งประเทศไทย, ๒๕๒๘.

๑๒๘ หน้า (ชุดวรรณกรรมบักย์ใต้ อันดับ ๑๖)

บทนำเรื่องโดย ปรีชา นนส.

๑. วรรณกรรมไทย-ภาคใต้. ๒. โตโยต้าแห่งประเทศไทย, มูลนิธิ.

๓. ขอเรื่อง. ๔. ขอชด.

คำนำ

วรรณกรรมเรื่อง “พระนิพนธ์ไตร” หรือ “พระนิพนธ์สุต” นับเป็นวรรณกรรมตำนานประวัติศาสตร์ของชาวภาคใต้และของชาวนครศรีธรรมราช ที่มีคุณค่าเป็นอย่างยิ่งอีกเรื่องหนึ่ง เพราะเป็นบันทึกประวัติศาสตร์การเผยแพร่ของพระพุทธศาสนาในภาคใต้ควบคู่ไปกับประวัติการกำเนิดของเมืองนครศรีธรรมราช ที่ประชาชนในภาคใต้บอกเล่าจดจำและคัดลอกสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน จนบังเกิดเป็นตำนานต่าง ๆ แพร่หลายไปทั่วทั้งภาค

พระนิพนธ์ไตรตำนานนี้ ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช ได้ออกเป็นตำนานที่ ๓ จากจำนวนทั้งสิ้นสี่ตำนานที่ได้คัดเลือกมาพิมพ์ในโครงการนี้ สารสำคัญของพระนิพนธ์ไตรตำนานดังกล่าว ได้แสดงให้เห็นชัดเจนว่า ความศรัทธาของชาวปักษ์ใต้ที่มีต่อพระบรมสารีริกธาตุอันเป็นตัวแทนพระศาสดานั้น มีอยู่อย่างยิ่งยวดเกินกว่าความเลื่อมใสศรัทธาและความสามัคคีใดจะเทียบเทียมได้ และที่ชุมชนนครศรีธรรมราชได้เจริญรุ่งเรืองขึ้นมาเป็นลำดับ ก็เพราะมีพระบรมสารีริกธาตุเป็นแรงดึงดูดผู้คนให้เข้ามาตั้งบ้านแปงเมือง และเป็นปัจจัยสำคัญที่ยึดเหนี่ยวหล่อหลอมจิตใจของผู้คน ให้เป็นพลังสร้างสรรค์ความเจริญแก่บ้านเมืองนั่นเอง

เนื้อความหลายตอนได้สะท้อนให้เห็นว่า การสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ที่หาดทรายแก้วเมืองนครศรีธรรมราชนั้น ชาวเมืองน้อยใหญ่ไกลใกล้ต่างมาร่วมแรงร่วมใจสร้างอย่างพร้อมเพรียง และเปี่ยมด้วยศรัทธาอันแรงกล้า ชาวเมืองใดที่มาไม่ทันก็เสียอกเสียใจ จนต้องชดเชยโดยการเอาทรัพย์สินเงินทองที่ติดตัว มาสร้างถาวรวัตถุอื่น ๆ ไว้เป็นพุทธบูชาเป็นการทดแทน เช่น พระวิหาร พระเจดีย์บวร หรือไม้ก็เอาทรัพย์สินเงินทองเหล่านั้นฝังดิน แล้วตั้งเป็นปริศนาทายแทงหรือเป็นกลไว้ จนเกิดเป็นนิทานและปริศนาคำทายเล่าขานสืบทอดกันมาตราบทุกวันนี้

เนื้อความเหล่านี้นำไปสู่ข้อสังเกตที่พอจะเชื่อมั่นได้ว่า นครศรีธรรมราชมีวิวัฒนาการไปจากชุมชนเล็กๆ แล้วก้าวขึ้นสู่ศูนย์รวมแห่งอำนาจการปกครองของภาคใต้ในช่วง

พุทธศตวรรษที่ ๑๗-๑๘ ได้ ก็พระมีพระบรมธาตุเจดีย์เป็นศูนย์รวมแห่งศรัทธา อันเป็น
ปัจจัยสนับสนุนที่มามีความสำคัญยิ่ง นอกเหนือจากอันสูงส่งของพระบรมธาตุเจดีย์ ก็ได้
ส่งผลให้นครศรีธรรมราชกลายเป็นเมืองแม่ทางวัฒนธรรมในภาคใต้มาตราบปัจจุบันเช่นกัน

เช่นเดียวกับการพิมพ์จำนวนก่อน ๆ การพิมพ์ครั้งนี้ได้แบ่งเป็นสองคอลัมน์
คอลัมน์ซ้ายเป็นอักษรวิเศษที่ขุดตามต้นฉบับไว้มากที่สุด ส่วนคอลัมน์ขวาเป็นอักษรวิ
ษัณโณฉบับปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อให้สะดวกแก่การอ่าน และการศึกษาเปรียบเทียบทางภาษาและอักษรวิ
ษัณโณฉบับวรรณกรรมอันดับที่ ๑๐ ของ “โครงการสำรวจ เก็บรวบรวมและศึกษาหนังสือ
ในนครศรีธรรมราช” ซึ่งมูลนิธิโตโยต้าแห่งประเทศไทยสนับสนุน และเป็นอันดับที่
๑๖ ของชุดวรรณกรรมบัญชีได้ ที่ผลิตโดยศูนย์วัฒนธรรมแห่งนี้

ขอขอบคุณอาจารย์ปรีชา นุ่นสุข ที่ได้ศึกษาเรียบเรียงบทนำ และจัดทำอภิธาน-
ศัพท์ ขอขอบคุณนางสาวสุภาภรณ์ สุวรรณ และนางสาวพรทิพย์ สุกใส ที่ช่วยปริวรรตจน
สำเร็จ และขอบคุณมูลนิธิโตโยต้าแห่งประเทศไทย ที่สนับสนุนการพิมพ์วรรณกรรม
เรื่องนี้

ถ้าอันสูงส่งจากการปริวรรตและจัดพิมพ์หนังสือนี้จะมี ขออุทิศถวายเป็น
พุทธบูชา และเพื่อสืบพระศาสนาให้ยั่งยืนชั่วฟ้าและดิน สืบตามเจตนารมณ์ของผู้สร้าง
พระนิพนธ์ไตร่ตรองแต่ปางบรรพ์โดยทุกประการ

ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้

วิทยาลัยครุศรีธรรมราช

บทนำ

พระนิพนธ์ไตร จักรยวตวรรษภาคใต้

ส่วนที่ ๓

โดย

ปรีชา นุ่นสุข

บทนำ

๑. ความนำ

อาจจะกล่าวได้ว่าการบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีชีวิตของมนุษย์หรือประวัติศาสตร์ของดินแดนที่ชื่อ “นครศรีธรรมราช” นั้นมีมานานแล้ว จากหลักฐานทางโบราณคดีที่ค้นพบในขณะนี้ ปรากฏว่านับตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๐ เป็นอย่างน้อย ได้ปรากฏหลักฐานดังกล่าวแล้ว คือศิลาจารึกหุบเขาช่องค้อย ซึ่งค้นพบเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๒ ที่บริเวณหุบเขาช่องค้อย บ้านคลองท่อน หมู่ที่ ๘ ตำบลควนเกย อำเภอธำมรงค์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ในระยะต่อมาหลังพุทธศตวรรษที่ ๑๐ ศิลาจารึกหลายหลักที่ค้นพบในดินแดน นครศรีธรรมราช บริเวณใกล้เคียง และต่างชาติ ก็ยังทำหน้าที่เป็นบันทึกทางประวัติศาสตร์ของนครศรีธรรมราชอยู่แทบทุกช่วงสมัย ดังที่ปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ ๒๓-๒๕ และศิลาจารึกหลักที่ ๓๕ เป็นต้น ศิลาจารึกเหล่านี้ล้วนมีอายุอยู่ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๐-๑๘

หลังจากนั้นศิลาจารึกและจารึกจำนวนไม่น้อยได้ทำหน้าที่ดังกล่าวสืบต่อมา รวมทั้งศิลาจารึกหลักที่ ๑ ของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช และจารึกที่ค้นพบในนครศรีธรรมราช และบริเวณใกล้เคียง ศิลาจารึกและจารึกเหล่านี้มีอายุอยู่ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๙-๒๕

อาจจะสันนิษฐานได้ว่าการบันทึกประวัติศาสตร์ของนครศรีธรรมราชด้วยวิธีการข้างต้นนั้น (โดยเฉพาะในระยะแรก) อาจมีมาก่อนจะมีการบันทึกแบบตำนานหรือพงศาวดารตัวเข้าไป และเป็นวิธีการบันทึกที่สืบเนื่องยาวนานมาก คือตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๐-๒๕

ในขณะเดียวกันจารีตในการจดจำเรื่องราวในอดีตของนครศรีธรรมราชอีกแบบหนึ่งก็ได้อุบัติขึ้น เพื่อสืบทอดต่อไปยังอนุชน จารีตดังกล่าวคือการถ่ายทอดประวัติศาสตร์นครศรีธรรมราชแบบมุขปาฐะ อันหมายถึงการถ่ายทอดโดยวิธีเล่าสืบต่อกันมาในช่วงอายุต่างๆ กัน ซึ่งนักประวัติศาสตร์บางกลุ่มเรียกว่า “การถ่ายทอดประวัติศาสตร์แบบตำนาน” โดยทั่วไปมักจะเข้าใจกันว่าจารีตการถ่ายทอดประวัติศาสตร์แบบตำนานนี้เป็นจารีตที่เก่าแก่ที่สุดของมนุษยชาติที่ใช้ในการสืบทอดมรดกทางภูมิปัญญา และจารีตประเพณีจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง

การถ่ายทอดประวัติศาสตร์แบบตำนานนั้น ในระยะแรกเป็นเพียงการเล่าเรื่องราว ค่ายปากเปล่า แล้วจดจำกันมาในสมอง จนกระทั่งระยะต่อมาเมื่อการใช้อักษรแพร่หลายแล้ว และจารึกการบันทึกเรื่องราวในอดีตของมนุษย์ได้พัฒนาขึ้น จึงมีการนำเอาเรื่องราวทาง ประวัติศาสตร์ที่เล่าสืบต่อกันมา มาบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรลงในวัสดุต่างๆ เช่น ใบลาน หนังสือสมุด (สมุดข่อย) และกระดาษชนิดอื่นๆ เป็นต้น

กล่าวเฉพาะในภาคใต้ของประเทศไทย อาจจะสันนิษฐานได้ว่าเรื่องราวทาง- ประวัติศาสตร์เรื่องแรกที่ได้รับการบันทึกด้วยวิธีนี้ คือประวัติศาสตร์ของนครศรีธรรมราช ที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า “ตำนานเมืองนครศรีธรรมราช” ซึ่งสันนิษฐานได้ว่าการบันทึกใน- รวพุทธศตวรรษที่ ๒๒-๒๓ นับเป็นจารึกเก่าแก่ที่สุดในการบันทึกประวัติศาสตร์ของภาคใต้

เอกสารทางประวัติศาสตร์ของนครศรีธรรมราชที่เรียกกันว่า “ตำนานเมืองนครศรี- ธรรมราช” นั้น เห็นได้อย่างชัดเจนว่าได้รับอิทธิพลทางความเชื่อความศรัทธาอย่างแรงกล้าใน พุทธศาสนา โดยเฉพาะเรื่องการอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุไปประดิษฐาน ณ หาดทรายแก้ว (นครศรีธรรมราช) การสร้างพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช ณ หาดทรายแก้ว และอาจ จะหมายรวมถึงการเรียกชื่อเจ้าเมืองหรือราชวงศ์แห่งนครศรีธรรมราชในระยนั้นและระยะ- ต่อมาว่า “พระเจ้าศรีธรรมโศกราช” อันอาจจะเลียนแบบธรรมราชาของพระเจ้าอโศกมหาราช แห่งอินเดีย ซึ่งเอกสารโบราณหลายชิ้นเรียกพระองค์ว่า “โศกราช” หรือ “ธรรมโศกราช” หรือ “ศรีธรรมโศกราช” ตลอดจนการจัดการปกครองหัวเมืองขึ้นของนครศรีธรรมราชในรูป ของ “เมือง ๑๒ นักษัตร” เป็นต้น

โดยความเป็นจริง ในขณะนี้ได้มีการค้นพบเอกสารทางประวัติศาสตร์ของนครศรี- ธรรมราชที่มีลักษณะดังกล่าวเป็นจำนวนมาก แต่น่าเสียดายที่พรมแดนแห่งชื่อของเอกสาร เหล่านั้นที่มีผู้ตั้งไว้ในตอนหลัง (ทั้งที่ในต้นฉบับเดิมหรือหนังสือสมุดข่อยไม่มีชื่อ) ทำให้เอกสารเหล่านั้นได้รับการจัดลำดับ “ศักดิ์” แห่งความน่าเชื่อถือต่างกันออกไปด้วย เช่น “ตำนานเมืองนครศรีธรรมราช”, “ตำนานพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช”, “ตำนานพระบรม- ธาตุนครศรีธรรมราช (ฉบับกลอนสด)” และ “หาดทรายแก้ว : พงสาวดารแห่งนครศรี- ธรรมราช” เป็นต้น

ในบรรดาเอกสารทางประวัติศาสตร์ของนครศรีธรรมราชเหล่านี้ เท่าที่เป็นมาน่าเสียดายที่เอกสารได้ชื่อว่า “ตำนานพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช (ฉบับกลอนสวด)” หรือที่ในต้นฉบับหนังสือบุดหรือสมุดข่อยเรียกว่า “พระนิพนพานโสทร” (หรือชื่ออื่นๆ ในทำนองนี้) ได้รับความสนใจน้อย ทั้งที่ขณะนี้ได้ค้นพบในปริมาณมาก และน่าสนใจที่สุด

การที่กล่าวว่า “ตำนานพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช (ฉบับกลอนสวด)” หรือ “พระนิพนพานโสทร” เป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์นครศรีธรรมราชที่น่าสนใจมากที่สุด เพราะขณะนี้ได้ค้นพบในปริมาณที่มากที่สุด การค้นพบในปริมาณมากที่สุด ก็ย่อมเป็นการดีในการศึกษาทางประวัติศาสตร์ของนครศรีธรรมราช โดยเฉพาะในส่วนของการศึกษาเปรียบเทียบและการตรวจสอบทางประวัติศาสตร์ของนครศรีธรรมราช เพราะยังมีเอกสารให้ตรวจสอบมากสำนวนเท่าใด ความถูกต้องทางประวัติศาสตร์ย่อมมีมากขึ้นเป็นเงาตามตัว

อีกประการหนึ่ง การค้นพบเอกสารที่เขียนด้วยร้อยกรองในปริมาณมากเช่นนี้ ก็สอดคล้องกับจารีตในการสืบทอดของชาวนครศรีธรรมราช ดังจะเห็นตัวอย่างได้จากการมีประเพณีสวดตำนาน เพราะฉบับร้อยกรองย่อมง่ายต่อการจดจำ และเป็นส่วนหนึ่งในการสวดหนังสือของชาวภาคใต้ ทำนองเดียวกันกับการสวดเจริญพระบรมธาตุนครศรีธรรมราชหรือเรื่องราวของนครศรีธรรมราชในรูปของ “เพลงร้องเรือ” ที่กระจายออกไปทั่วภาคใต้นับร้อยสำนวน นอกจากนั้นเรื่องนี่ยังถือเป็นเรื่องที่ขลังและศักดิ์สิทธิ์ ผู้สวดอ่านได้อานิสงส์แรง หากปฏิบัติไม่ถี่จะมีโทษมาก ดังที่ปรากฏข้อความในลักษณะนี้แทบทุกสำนวน และที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงนิพนธ์ไว้ในการตีพิมพ์ “ตำนานพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช (ฉบับกลอนสวด)” บางสำนวน ในงานศพเจ้าจอมมอ ในรัชกาลที่ ๔ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐ ในหน้า ข. ดังนี้

“ต้นฉบับหนังสือเรื่องนี้ ข้าพเจ้าได้มาจากเมืองนครศรีธรรมราชแต่ปี ร.ศ. ๑๒๕ จะเป็นเจ้าพระยาสุธรรมมนตรีฯใครให้มาลืมไปเสียแล้ว แต่ทราบว่าเป็นหนังสือหายาก แลนับถือกันในเมืองนครศรีธรรมราชด้วย”

การที่ “พระนิพนพานโสทร” ได้รับการสืบทอดด้วยความเชื่อที่ขลังศักดิ์สิทธิ์ และอานิสงส์แรงเช่นนี้ ทำให้เรื่องนี้สืบทอดกันมาด้วยเวลาอันยาวนาน มีความหลากหลายใน

เนื้อหาและรายละเอียดระหว่างแต่ละสำนวนสูงมาก อันเป็นไปเพราะสภาพการณ์หลายอย่างเป็นตัวกำหนด สิ่งเหล่านี้นับว่าท้าทายชนแก่การศึกษาอย่างยิ่ง เพราะขอบวนการศึกษาประวัติศาสตร์ของนครศรีธรรมราชเป็นขอบวนการที่เกิดขึ้นและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีจารีตและระเบียบประเพณีของการศึกษาที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของนครศรีธรรมราชภาคใต้และประเทศไทย จึงเป็นการของทุกคนและอนุนชนที่จำเป็นต้องสืบทอดการบันทึกทางประวัติศาสตร์ของนครศรีธรรมราชต่อไป ให้มีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และศิลปวัฒนธรรม

๒. ที่มา

ต้นสมุด “พระนิพนธ์ไตร่ ฉบับศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ สำนวนที่ ๓”^๕ เป็นหนังสือสมุด (สมุดข่อย) สีขาว ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราชได้รับบริจาคจากนายเกล่อม ชุมสวัสดิ์ อายุ ๖๕ ปี (นับถึง พ.ศ. ๒๕๒๕) อาชีพทำสวนสำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ นับถือศาสนาพุทธ มีภูมิลำเนาบ้านเลขที่ ๕๐ บ้านวัดสมอ หมู่ที่ ๕ ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยนางเล็ก สุจริต บ้านเลขที่ ๑๙๓/๑ บ้านวัดปะ หมู่ที่ ๒ ตำบลท่าดี อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นผู้นำมามอบเมื่อวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๒๕

วรรณกรรมเรื่องนี้ก่อนที่จะบริจาคให้ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช นายเกล่อม ชุมสวัสดิ์ ได้ครอบครองด้วยการสัการะและสวดอ่านมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๐ โดยได้รับเป็นมรดกมาจากบรรพบุรุษ

ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช โดยคณะกรรมการ “โครงการสำรวจ เก็บรวบรวม และศึกษาหนังสือสมุดในนครศรีธรรมราช” ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิโตโยต้า แห่งประเทศญี่ปุ่น จะดำเนินการถ่ายไมโครฟิล์มหนังสือสมุดเล่มนี้ต่อไป

๓. ขนาดและลักษณะ

วรรณกรรม “พระนิพนพานโสทร” สำนวนนี้เป็นร้อยกรอง เขียนในหนังสือ บุคขาว ด้วยหมึกสีดำ มีขนาดกว้าง ๑๒ เซนติเมตร ยาว ๓๕.๓๐ เซนติเมตร หนา ๒.๕๐ เซนติเมตร

สภาพของหนังสือบุคสำนวนนี้ขาดทั้งหน้าต้นและหน้าปลาย และภายในเล่ม มีหลายหน้าที่อักษรลบเลือนจนไม่สามารถอ่านได้

๓.๑ อักษรและภาษาที่ใช้เขียน

อักษรที่ใช้เขียนในวรรณกรรมเรื่องนี้มีเพียงแบบเดียว คือ อักษรไทยโบราณ ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับอักษรที่ใช้ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. ๒๒๒๓) แบบหนึ่ง กับอักษรขอมปัจจุบัน (พ.ศ. ๑๘๐๐ เป็นต้นมา) อีกแบบหนึ่ง แต่อักษรขอมนั้นใช้เฉพาะการบอกลักษณะคำประพันธ์เมื่อมีการเปลี่ยนรูปแบบคำประพันธ์ในบางครั้งเท่านั้น ส่วนภาษาที่ใช้เป็นภาษาไทยสำเนียงท้องถิ่นภาคใต้ที่ใช้เพื่อการสวดอ่าน

๓.๒ ลักษณะการเขียน

ต้นฉบับ “พระนิพนพานโสทร” สำนวนนี้ ที่เหลืออยู่มีจำนวน ๘๑ หน้า (กลับ) แบ่งเป็นหน้าต้น จำนวน ๔๐ หน้า และหน้าปลาย จำนวน ๔๑ หน้า ไม่มีทั้งปกหน้าและปกหลัง และมีร่องรอยว่าข้อความทั้งหน้าต้นและหน้าปลายขาดหายไป

ตลอดทั้งหน้าต้นและหน้าปลายเขียนด้วยหมึกดำหน้าละ ๗ บรรทัด โดยตลอด ทั้งเล่มได้เขียนบอกลักษณะคำประพันธ์ไว้เป็นตอนๆ ด้วยอักษรไทยบ้าง ตัวเลขไทยบ้าง อักษรขอมปัจจุบันบ้าง และตัวเลขไทยผสมกับอักษรขอมปัจจุบันบ้าง มิได้เขียนฉันทลักษณ์อย่างแผนผังในปัจจุบัน แต่เขียนต่อกันไปเป็นวรรคๆ โดยตลอดทุกบรรทัดทุกหน้า หากแต่เมื่อจบคำประพันธ์บทหนึ่งๆ ก็มีเครื่องหมายตาไก่คั่นไว้

ลักษณะคำประพันธ์ที่ใช้ใน “พระนิพนพานโสทร” สำนวนนี้ มีอยู่เพียงสามชนิด คือ กาพย์ยานี ๑๑, กาพย์ฉบัง ๑๖, และกาพย์สุรางคนางค์ ๒๘ (บางที่วรรณกรรมภาคใต้เรียก “ราบ”)

ในการเขียนนั้น ได้ยึดถือจารีตที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างเคร่งครัด คือเขียนได้บรรทัด อันถือเป็นการบูชาครู

ในการตีพิมพ์ครั้งนี้ได้ใช้วิธีปริวรรต โดยคงอักษรวิธีตามต้นฉบับเดิมไว้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ไม่ดัดแปลงแก้ไขใดๆ ทั้งสิ้น พิมพ์ไว้ในทางคอลัมน์ซ้ายมือ และเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา จึงได้ถ่ายทอดอักษรวิธีและภาษาจากต้นฉบับเดิมเป็นภาษาไทยมาตรฐานด้วย โดยได้พิมพ์คู่ไว้กับต้นฉบับเดิมบทต่อบทในคอลัมน์ทางขวามือ

นอกจากนี้เพื่อความสะดวกในการศึกษา จึงได้จัดแผนผังของฉันทลักษณ์เสียใหม่ แทนที่จะเขียนทศวรรคต่อกันไปตลอดทุกหน้าอย่างในต้นฉบับเดิมโดยตลอดทั้งเล่ม

อีกประการหนึ่ง ในต้นฉบับเดิมของวรรณกรรมเรื่องไม่มีหมายเลขประจำบทของคำประพันธ์กำกับไว้แต่อย่างใด ในที่นี้พิจารณาเห็นว่าเพื่อประโยชน์ในการอ้างอิง จึงได้เพิ่มเติมหมายเลขประจำบทของคำประพันธ์เรียงลำดับไปตลอดทั้งเรื่อง

เมื่อได้จัดแผนผังคำประพันธ์ใน “พระนิพนพานโสทร” สำนวนนี้ออกเป็นบทอย่างชัดเจนและให้หมายเลขกำกับแล้ว ปรากฏว่าสำนวนนี้ยังคงเหลืออยู่จำนวน ๘๐๗ บท

๔. การใช้รูปพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และเครื่องหมายต่างๆ

เนื่องจากได้กล่าวถึงลักษณะการใช้รูปพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และเครื่องหมายต่างๆ ของ “พระนิพนพานโสทร ฉบับสุนัษวัฒนธรรมภาคใต้” สำนวนที่ ๑” ซึ่งได้ตีพิมพ์ไปแล้วค่อนข้างละเอียดแล้ว และเห็นว่าลักษณะดังกล่าวใน “สำนวนที่ ๓” นี้ไม่แตกต่างไปจาก “สำนวนที่ ๑” ที่กล่าวมา ในที่นี้จึงกล่าวเพียงบางประการ โดยย่อ ดังนี้ คือ

- ๔.๑ ใช้ และ
- ๔.๒ ใช้อักษรซ้อนแทน
- ๔.๓ ใช้ ฎ แทน ฤ
- ๔.๔ ใช้ ฤ แทน ฤ หรือ ฤก หรือ ลีล
- ๔.๕ ใช้ ทร แทน ซ

๕. เรื่อย่อ

ทั้งได้กล่าวมาแล้วว่า “พระนิพนพานโสทร ฉบับขุนยวดีนครธรรมาภได้ ส่วนวนที่ ๓” นี้ ต้นฉบับขาดไปบ้างทั้งหน้าต้นและหน้าปลาย และต้นฉบับลบเลือนจนไม่สามารถอ่านได้ในบางแห่ง ในที่นี้ได้จัดทำเรื่องย่อเท่าที่ปรากฏดังต่อไปนี้

กล่าวถึงประชาชนจำนวนมากมายที่มาชุมนุมช่วยกันชุกหาห้องที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ ตามบัญชาของพระโคกกราช (บทที่ ๑๔) หรือพระศรีธรรมโคกกราช (บทที่ ๑๕) หรือพระธรรมโคก (บทที่ ๑๖) ต่างก็มีความยินดีเป็นล้นพ้นเมื่อได้พบห้องที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุตั้งใจปรารภณา ต่างก็รับลงมาสักการบูชาพระบรมสารีริกธาตุซึ่งบรรจุอยู่ในผอบอันสวยงาม ท่ามกลางภาพเป็นรูปต่างๆ อย่างสวยงาม นอกจากนี้เทียนที่จุดไว้แต่คราวบรรจุพระบรมสารีริกธาตุก็ยังติดอยู่ ดอกไม้ที่นำมาสักการะในคราวเดียวกันนั้นก็ยังคงอยู่ครบถ้วน

เมื่อทรงพบพระบรมสารีริกธาตุแล้ว สมเด็จพระโคกกราชก็ทรงพบท่อนแก้วที่มีข้อความเขียนไว้ว่า พระเจ้าอชาตศัตรูเป็นผู้ทรงจารึกไว้สำหรับพระยาผู้เจริญใจที่ต้องทรงรับกรรมขอให้จัดการแบ่งปันพระบรมสารีริกธาตุด้วย เมื่ออ่านข้อความนี้แล้วพระโคกกราชไม่พอพระทัย้วยทรงเห็นว่าตนมีพระราชศฤงคารมากมายแล้วยังว่าเจริญใจได้อย่างไร จึงทรงฟากแทงแก้วนั้นจนหัก

จากนั้นสมเด็จพระโคกกราชก็ทรงอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุเข้าสู่พระนครอินทปัตต์ โดยทรงประดิษฐานไว้ที่มณฑป เพื่อให้ประชาชนได้สักการบูชาโดยทั่วกัน

ต่อมาสมเด็จพระโคกกราชได้เสด็จไปยังอารามของพระสงฆ์ ทรงพบพระโมกข์ลีบท (บทที่ ๑๖) หรือพระโลกสิริบุตร (บทที่ ๑๑๙, ๑๔๖) และพระอรหันต์มากมาย ชุมนุมกันอยู่ จึงทรงปรึกษาเกี่ยวกับการก่อพระเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ แต่เกรงว่ามารร้ายจะมาขัดขวาง

กล่าวถึงพญานาค เมื่อรู้ว่าได้มีการชุกพระบรมสารีริกธาตุขึ้นมาเพื่อก่อพระเจดีย์ประดิษฐานไว้ก็คิดจะทำบุญ จึงขึ้นมายังชมพูทวีป ตรงไปยังนครอินทปัตต์ที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ แต่บังเอิญมาพบพญาครุฑซึ่งเป็นศัตรูกันมาแต่ปางก่อน พญาครุฑได้ทีจึงฉวยคาบพญานาคไป

ครั้นพญาครุฑบินคาบหางพญานาคมาเหนือที่ประชุมสงฆ์ที่สมเด็จพระโคกกราชทรง
 ปรีชาอยู่นั้น มีสามเณรน้อยรูปหนึ่งซึ่งบรรลุนิหัตต์และนั่งประชุมอยู่ด้วย เห็นพญาครุฑทำ
 เช่นนั้นก็ร้องทวาดไปด้วยสิงหนาท พญาครุฑตกใจมากจนตกลงมายังพื้นดินแล้วรีบวิ่ง
 พญานาคลง พญานาคได้รับน้ำมนต์ทาบาดแผลจนหายปกติในทันที

พระอรหันต์ในที่ประชุมเห็นพ้องกันว่ากรณีที่เณรน้อยกระทำเช่นนั้น เป็นการอวด
 ฤทธิ์โดยไม่เกรงใจที่ประชุมสงฆ์ จึงควรจะได้รับโทษ โดยให้ลงไปใต้สมุทร เพื่อนิมนต์พระ
 อุตคุต พระอรหันต์ผู้มีฤทธิ์ ชื่นมาสู่ที่ประชุมสงฆ์ เณรน้อยจึงต้องลงไปในที่

เณรน้อยได้นมัสการพระอุตคุตว่า พระอรหันต์ทั้ง ๕๐๐ รูปที่ประชุมกันอยู่ได้
 มอบหมายให้ลงมานิมนต์พระอุตคุตขึ้นไปประชุมในที่ เพราะกำลังหารือก้อนจะก่อพระเจดีย์
 บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ

เมื่อพระอุตคุตได้ทราบเช่นนั้นก็รีบขึ้นมาสู่ที่ประชุมทันที พระอรหันต์ทั้งหลาย
 เห็นพระอุตคุตผ่ายผอมไปมากก็แปลกใจ และได้นมัสการว่าจะขอให้ต่อสู้กับมารร้ายที่จะมา
 ก่อกวนการสร้างพระเจดีย์ พระอุตคุตได้ตอบว่าต้องขอเวลาบิณฑบาตมาเลี้ยงร่างกายให้
 แข็งแรงสักระยะก่อน พระสงฆ์บางรูปได้แสดงความจำนงที่จะถวายภัตตาหารที่ตนได้รับทุกวัน
 แต่พระอุตคุต แต่พระอุตคุตไม่ยอมรับ เพราะพิจารณาเห็นว่า เป็นภัตตาหารที่ได้มาด้วยความ
 ไม่บริสุทธิ์ จึงได้ออกบิณฑบาตในนครอินทปัตต์ตามที่ตั้งใจไว้

ฝ่ายท้าวโคกกราช เมื่อที่ประชุมสงฆ์ได้ถวายพระพร ว่าพระอุตคุตจะเป็นผู้ปราบ
 มาร เพราะมีฤทธิ์มากกว่าพระอรหันต์ทั้งปวงก็ทรงไม่เต็มพระทัยนัก เพราะทรงเห็นว่า
 พระอุตคุตนั้นผ่ายผอมมากจะสู้ภัยได้อย่างไร แต่พระองค์ก็ทรงเฉยไว้ ส่วนในพระทัยนั้น
 อยากจะลองฤทธิ์พระอุตคุต เมื่อเสด็จพระราชดำเนินกลับสู่พระราชวัง จึงได้รับสั่งให้
 ความชั่วช้า ปล่อยช้างพลายดำที่กำลังตกน้ำมันเข้าทำร้ายพระอุตคุตในขณะที่ออกบิณฑบาต
 พุ่งขึ้นเข้า

เข้าทูลพระอุตคุตก็ออกบิณฑบาตในเมืองอินทปัตต์เช่นเคย จนผ่านเข้ามาในวัง
 ความชั่วช้าเห็นพระอุตคุตบิณฑบาตผ่านมา ก็รีบปล่อยช้างพลายดำออกไล่ทันที พระอุตคุตเห็น
 ช้างไล่มาก็มิได้ตกใจแต่อย่างใด เขามือตบหัวช้างสามที แล้วสั่งว่าให้อยู่ที่นี้เถิด พอสิ้นคำ
 ช้างพลายดำก็กลายเป็นหินอยู่ที่นั่น

พระโศกราชเมื่อทรงทราบเช่นนั้นก็ตกพระทัยมาก เพราะเป็นช่างที่พระองค์รักราวกับดวงตา ยากที่จะหาได้อีกแล้ว จึงเสด็จไปนมัสการในพระอุตุคฤง์แก่ให้ช่างคืนชีพอีกครั้งหนึ่ง

กล่าวถึงพระราชสีวไชยแห่งเมืองหงสา (บทที่ ๙๖) ได้เสด็จมาช่วยในการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ แต่เมื่อเห็นว่าการตั้งกล่าวได้เสร็จแล้วจึงได้ทำวิหารแทน และกษัตริย์แห่งหงสา ทรงมีพระราชสารมาถึงพระเจ้าธรรมโศกราช (บทที่ ๙๘) หรือโศกราช (บทที่ ๑๐๓) ซึ่งเป็นพระญาติกันว่า ขอช่วยในการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ด้วย ได้ถวายยอดพระเจดีย์ทองแดงมาสวมพระบรมธาตุ โดยให้บรรพบุรุษของพระเจดีย์ตั้งกล่าวมาเข้าที่ปากพญา

กล่าวถึงพระเจ้าลังกา เมื่อทราบว่าจะมีการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ ก็รับสั่งให้ชาวลังกามาร่วมในการก่อสร้างตั้งกล่าวด้วย แต่มาช้าไป การก่อสร้างพระบรมธาตุได้เสร็จแล้วในครั้งนั้น ลูกชายที่มาด้วยสองคนชื่อเจ้าหมุดและเจ้าหมู ได้ก่อการวิวาทเพราะการชนไก่ จนฆ่ากันตายทั้งสองคน เศรษฐีจึงได้เอาอัฐิของลูกชายมาเคล้าอัฐิปูน

(ต้นฉบับลบเลือน)

กล่าวถึงท้าวโศกราชได้แจกพระบรมสารีริกธาตุไปยังเมืองต่างๆ เทวดาทูกองก็ต่างก็ลงมาบูชาพระบรมสารีริกธาตุ แล้วท้าวโศกราชและพระอรหันต์ก็ได้เริ่มการก่อสร้างพระเจดีย์เพื่อประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ เมื่อรู้ถึงมารร้ายก็รีบมาเพื่อทำลายพระบรมสารีริกธาตุ โดยบันดาลให้เป็นพระพายหมายจะให้พระเจดีย์หัก พระโลกคลิบุตรและพระอุตุคฤง์ได้ระงับการกระทำของมารร้าย ได้โยนถลอกบาตรมาตีคอกมารร้าย กลายเป็นสุนัขคอกเนา มารไปขอร้องให้เทพช่วย แต่ไม่มีเทพองค์ใดช่วย พญานาคคนหนึ่งจึงแนะนำให้มาขอขมาต่อพระอุตุคฤง์ พระอุตุคฤง์จึงแก้ไข มารได้ถวายตัวต่อพระอุตุคฤง์ การก่อสร้างพระเจดีย์ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุจึงสำเร็จลงด้วยดี สมดังศรัทธาอันแรงกล้าของท้าวโศกราช, พระโลกคลิบุตร, พระอุตุคฤง์, พระเถรมาลัย, พระอรหันต์ทั้ง ๕๐๐ รูป และพญานาค

กล่าวถึงพระยาสิงหราชซึ่งทรงราชย์ในทนต์บุรี (บทที่ ๒๖๐) หรือทนต์บุรี (บทที่ ๒๗๒) ด้วยผาสุกมาช้านาน เพราะทรงทำนุบำรุงรักษาพระบรมสารีริกธาตุ จนพระเจ้ากรุงชาธิปัตย์ได้กรีธาทัพมาจะขอพระทันตธาตุไป แต่พระยาสิงหราชไม่ให้ เกิดชนช้างกันพระยาสิงหราชชนะเพราะอาณิสต์แห่งพระทันตธาตุ พระเจ้ากรุงชาธิปัตย์ขาดคอช้าง

ต่อมาอีกประมาณ ๓ ปี พระเจ้าเหมมน กับกษัตริย์อื่นรวมหัวพระองค์ และเสนาเจ็ดนายได้จับกันมาล้อมทนต์บุรีไว้ หวังจะขอพระทันตธาตุ พระยาสิงหราชก็ไม่ให้เช่นเคย แต่ทรงพิจารณาเห็นว่าศึกครั้งนี้ใหญ่แน่ อาจจะเสียที่ รับสั่งให้พระราชธิดา คือนางเหมชาลา และพระราชโอรสคือพระทนต์กุมาร นำพระทันตธาตุลงเรือหนีไปถวายกษัตริย์ลังกา ซึ่งเคยมาทูลขอไว้หลายครั้งแล้ว แต่ไม่เคยได้ไป การศึกครั้งนี้พระยาสิงหราชสิ้นพระชนม์ในสนามรบ

พระนางเหมชาลาและทนต์กุมารได้แปลงเป็นคนเขมูใจ ลงเรือเดินทางไปลังกาตามคำพระบิดา โดยเอาพระทันตธาตุซ่อนไว้ในมวยผมของนางเหมชาลา ขณะเดินทางเกิดพายุลใหญ่พัดจนเรือแตก สองพี่น้องได้ว่ายน้ำมาขึ้นฝั่งที่หาดทรายแก้ว (บทที่ ๒๔๓)

เมื่อถึงหาดทรายแก้ว พระนางเหมชาลาก็ฝังพระธาตุไว้ที่หาดทราย แล้วทั้งสองได้เข้าไปแอบอยู่ในป่าที่อยู่ถัดชายหาดเข้าไป

กล่าวถึงพรหมเทพเถระ (บทที่ ๒๔๔) เป็นพระอรหันต์ที่มั่นคงในฌานมาก ได้ล่องลอยมาในอากาศเพื่อโปรดสัตว์ เมื่อผ่านหาดทรายแก้วก็ทราบโดยฉพาะว่ามีพระทันตธาตุฝังอยู่ จึงลงมานมัสการ

พระนางเหมชาลาและพระทนต์กุมารเห็นพระมหาเถระก็ออกมาจากที่กำบัง พระมหาเถระได้ถามไถ่ความเป็นมา เมื่อทราบเรื่องโดยตลอดแล้ว พระมหาเถระก็บอกว่าอีกสามวันเรือกำปั่นที่ไปลังกาจะผ่านมา ให้เอาธงผ้าปักเป็นเครื่องหมายไว้ที่หาดทราย เพื่อให้เรือได้แวะรับ และอวยพรให้มีสุขตลอดไป แล้วพระมหาเถระก็ลาไป

เมื่อพระมหาเถระพรหมเทพลากลับไปแล้ว พี่น้องทั้งสองก็เอาธงผ้าปักไว้ที่ชายหาดตามคำพระมหาเถระ แล้วกลับไปซ่อนตัวอยู่ในป่าดังเดิม

ฝ่ายท้าวเนกา วันหนึ่งได้ชวนบริวารมาเล่นที่หาดทรายเช่นเคย ขณะที่เล่นซุกซุกทรายอยู่นั้นก็พบผอบทองบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ จึงอมไว้ในปาก แล้วพากลับไปยังเมืองของตน หมุนนาครได้เข้ามาบูชาพระบรมสารีริกธาตุด้วยความดีใจนักหนา

ส่วนพระนางเหมชาลาและเจ้าทนต์กุมาร ก็ได้ทราบว่าท้าวเนกาได้เอาพระบรมสารีริกธาตุไปแล้ว ดังนั้นในตอนเช้าจึงออกมานมัสการพระบรมสารีริกธาตุที่หาดทราย ครั้นไม่พบพระทันตธาตุก็ร้องไห้คร่ำครวญ และได้ประกาศขอให้พระมหาเถระพรหมเทพช่วยเรื่องนี้ด้วย พระมหาเถระก็ได้ทราบโดยฉพาะว่าทั้งสองทุกข์โศกเพียงไร และพระทันตธาตุอยู่

ที่ใด จึงแปลงกายเป็นครุฑขนาดปีกหางข้างละโยชน์ มาร่อนลงที่ชายหาด แล้วเรียกพี่น้องทั้งสองออกมาจากป่า บอกว่าจะไปเฝ้าพระพันธุรัตจากกรุงนาคามาให้ อย่าให้โศกเศร้าไปแล้วบินไปยังกรุงนาคา

ฝูงนาคเมื่อเห็นพญาครุฑมาก็ตกใจหนีกันวุ่นวาย ท้าวนาครีได้บอกว่าจะขอพระพันธุรัตขึ้นบรรจุนในพระเจดีย์ที่กรุงนาคา แต่พญาครุฑไม่ยอม เพราะเป็นการไม่สมควร และอีกประการหนึ่งจะนำไปประดิษฐานที่ลังกา ว่าแล้วพญาครุฑก็นำพระพันธุรัตมามอบให้สองพี่น้องที่หาดทราย ทั้งบอกว่าพรุ่งนี้จะได้ไปลังกา หากมีทุกข์สิ่งใดขอให้ระลึกถึงพระมหาเถรพรหมเทพ แล้วเหาะกลับไปยังอาศรมที่เขาค้ำกัน

ยังมีกำปั่นลำหนึ่งบรรทุกสินค้าจะไปจำหน่ายยังลังกา ขณะที่แล่นผ่านหาดทราย ได้เห็นธงผ้าปักอยู่ จึงได้แวะรับสองพี่น้องไปด้วย โดยพระนางเหมชาลาได้ชวนพระพันธุรัตไว้ในมวยผมเช่นเคย

เรือกำปั่นเดินทางไปได้สามวัน ก็โดนพายุที่พญานาคบันดาลให้เกิดขึ้น เพราะหวังว่าเมื่อเรือล่มลงแล้ว จะแย่งพระพันธุรัตอีกครั้งหนึ่ง ชาวเรือเห็นว่าประสบเหตุผิดปกติกว่าครั้งที่เคยเดินทางมา ก็คิดว่าสองพี่น้องเป็นต้นเหตุให้เกิดอัปมงคลเช่นนั้น จึงตั้งใจจะโยนสองพี่น้องทิ้งน้ำไป พระนางเหมชาลาได้ยินเข้าก็ตกใจมาก อารารนาให้พระมหาเถรพรหมเทพมาช่วย

เมื่อพระมหาเถรพรหมเทพแจ้งในฉนวนเช่นนั้น ก็รีบแปลงกายเป็นครุฑมาที่เกิดเหตุทันที พญานาคเห็นครุฑเข้าก็หนีไปกรุงนาคาหมดสิ้น ครุฑแปลงกายกลับเป็นพระมหาเถระมาหานางเหมชาลา นางจึงเล่าความให้ฟัง พระมหาเถระบอกว่าบัดนี้เหล่านาคได้กลับไปแล้ว นายกำปั่นเห็นพระมหาเถระก็ตกใจ เพราะไม่ทราบว่าเป็นพระเถระมาจากไหนและมาได้อย่างไร เข้าไปนั่งกราบไหว้ถามไถ่ พระมหาเถระจึงเล่าให้ฟัง แล้วฝากฝังให้พาพี่น้องทั้งสองไปลังกาคด้วยดี แล้วพระมหาเถระจึงเหาะกลับไป

นายกำปั่นสำนึกได้ว่าพี่น้องทั้งสองนั้นมีบารมีมาก จึงตั้งใจเร่งตรงไปลังกาเพราะเกรงบารมี ใช้เวลาเดินทางสามเดือนก็ถึงลังกา พี่น้องทั้งสองจึงได้มาบอกนายกำปั่นว่าพรุ่งนี้เช้าจะขอลาไป เพื่อสืบเสาะหาญาติที่ในเมือง และชาวซังไนน้ำใจเป็นนักหนาที่ได้เมตตาใน
๕๕
กรุงน

(ต้นฉบับขาดทั้งตอนท้ายหน้าต้น และตอนต้นหน้าปลาย)

กล่าวถึงพระเจ้าทศคามนีแห่งลังกา (บทที่ ๔๕๑) ได้จัดขบวนแห่พระทันตธาตุ และสองพี่น้องอย่างมโหฬาร อัญเชิญพระทันตธาตุไปประดิษฐานที่ปราสาท ส่วนพี่น้องทั้งสอง ก็ให้อยู่ในตำหนัก ให้ข้าทาสบริวารรับใช้ ๕๐๐ คน อีกทั้งประทานเงินทองให้ตามทีสองพี่น้องปรารถนา แล้วทรงจัดพิธีสมโภชพระทันตธาตุและทำขวัญสองพี่น้อง

หลังจากทรงปรึกษากับสมณชีพราหมณ์และปุโรหิตแล้ว จึงโปรดให้ก่อพระเจดีย์ขึ้นอย่างงดงาม แล้วให้ราชครูตั้งภายยนตร์เป็น ๗ ชั้น การดังกล่าวได้เสร็จสิ้นลงในสามปีตามที่ทรงตั้งพระทัยไว้

ส่วนพระสังราชได้กล่าวถึงพระพุทธานุญาตว่า ในราวศักราช ๗๐๐ ที่หาดทรายแก้ว พระยารัชมโคกราช (บทที่ ๔๓๑) จะก่อพระบรมธาตุเจดีย์ขึ้น เพราะที่กรุงนาคายมีเศษพระบรมสารีริกธาตุเหลือจากการแบ่งปันอยู่ ๒ ทะนาน ควรจะไปอัญเชิญมาจากกรุงนาคาด้วย จึงให้เณรน้อยผู้สำเร็จอรหันต์และมีฤทธิ์มากไปอัญเชิญ

เมื่อเณรน้อยได้แจ้งแก่ท้าวनाकाว่าเจ้าลังการับสั่งให้มาอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุสองทะนานนั้น ท้าวनाคาก็ตอบบายเบี่ยงว่าสูญหายไปนานแล้ว จึงออกอุบายให้หลานชายอมไว้ในท้อง และพยายามหลบหนีแฝงเร้นกาย ด้วยหลานชายทำตามและไปนอนซ่อนตัวหลับอยู่เชิงภูเขา เณรน้อยตามไปพบเข้าด้วยฤทธิ์แห่งพระอรหันต์ แล้วอัญเชิญผอบพระบรมสารีริกธาตุไป ไปแจ้งเจ้านาคาว่าเมื่อไม่ให้พระธาตุก็ขอกลับลังกา แล้วอำลาไป

กลับมาถึงลังกาเณรน้อยทูลความให้กษัตริย์ลังกาทรงทราบ ถวายพระบรมสารีริกธาตุแด่กษัตริย์ลังกา แล้วกลับอาราม

ฝ่ายท้าวनाคาก็เมื่อทราบความจากหลานชาย ซึ่งเพิ่งตื่นแล้วพระบรมธาตุหายไปก็โกรธมาก และรู้ว่าสามเณรน้อยได้อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุไปแล้ว จึงแปลงกายเป็นมนุษย์มาเฝ้ากษัตริย์ลังกา ทูลว่าพระบรมสารีริกธาตุของตนหายไป โดยเณรน้อยได้บอกว่าจะเอามาถวายพระองค์ จึงขอประทานกลับไปบูชา กษัตริย์ลังกาตรัสว่าท่านพูดไม่ตรง เราให้ไปขอต่อท่าน แต่ท่านกลับพาหนีไป เพื่อไม่ตรีต่อกันจึงแบ่งให้เพียงเล็กน้อย พญานาคดีใจมากรีบอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุกลับมากรุงนาคา

กล่าวถึงพระเจ้าทศคามมุนี ได้ทรงปรึกษาพราหมณ์พฤตมาและราชครูเกี่ยวกับการ
อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุไปประดิษฐาน ณ หาดทรายแก้ว แล้วรับสั่งให้ตีสำเภาทองยาว
๑ คอก กว้าง ๑ คืบ เพื่อประดิษฐานผอบทองที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ แล้ววางสำเภาทอง
ลงในแม่ขันบรรจุน้ำบริสุทธ์และพิชพญานาคขนาดที่ต้องใช้คนหาม ๓๖ คน แล้วจัดเรือกำปั่น
ขนาดปากเรือ ๗ วา บรรจุอิฐ ปูน ศิลา น้ำมัน น้ำอ้อย น้ำตาล เงิน ทอง ๕ ต้ม
เป็นเครื่องบูชาพระบรมสารีริกธาตุ นำแม่ขันลงกำปั่น พร้อมด้วยราชครูที่รู้เวทมนตร์คาถา
พระองค์ทรงแต่งตั้งพระราชสารลงบนแผ่นทองถึงกษัตริย์ทั้งห้าพระองค์แห่งทนทบุรี
ว่า “ขอฝากเจ้าทนทกุมารและนางเหมชาลา พระราชโอรสและพระราชธิดาของท้าวสิงหราชผู้
สวรงค์ศรัทธาอันแก่กล้าในพระพุทธองค์ด้วย ขออย่าได้ทำร้ายสองพี่น้อง ไปรศพิทักษ์ดูแลให้เป็น
สุข อย่าให้มีทุกข์ใดๆ เพื่อเห็นแก่ไมตรีแห่งเรา หากไม่ทำตามทีขอมานี้ กรุงทนทบุรีกับกรุงลังกา
จนหมองมัวกันสืบไป” แล้วพระองค์ทรงลงพระนามว่า “ทศคามมุนี กษัตริย์ผู้เกรียงไกร”

จากนั้นพระเจ้าทศคามมุนีได้ประทานสิ่งของนานัปการแก่พระนางเหมชาลา เช่น
ข้าสาว ๑๐๐ คน, ข้าชาย ๒๐๐ คน, เงิน ๑๐๐, ทอง ๑๐๐ และเครื่องใช้ เป็นต้น

เมื่อได้ฤกษ์เรือกำปั่นก็ออกเดินทางจากลังกาโดยใช้ใบ ด้วยเคหะแห่งพระบรม-
สารีริกธาตุ เรือเดินทางโดยสวัสดิภาพ ใช้เวลาเดินทาง ๕ เดือน ๗ วัน ได้มาถึงหาดทรายแก้ว

เมื่อถึงหาดทรายแล้ว นางเหมชาลาได้เดินนำราชครูขึ้นไปภูสถานที่เหมาะสำหรับ
ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ เมื่อพบที่เหมาะราชครูสั่งให้ชุดหลุมลึกเท่ากับความสูงของคน
หนึ่งคน โดยทำตามคำราทุกประการ แล้วเอาขันวางลงตรงกลาง เอาทองสี่ตุมวางไว้มุมละตุม
จากนั้นจึงก่อเป็นตึกอย่างแข็งแรง พระราชครูทั้งสี่รายเวทมนตร์ครุบาตังภพยนตร์ อธิษฐาน
ว่าด้วยภพยนตร์และพิชของพญานาคขอให้รักษาพระบรมธาตุไว้เป็นนิรันดร์ จนกว่าจะมีผู้
มีใจกุศลมาซุก แล้วสลักอักษรไว้ “พระเจ้าทศคามมุนีแห่งลังการับสั่งให้ราชครูสี่คน มา
ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุไว้” แล้วบักจารึก ดังกล่าวไว้ทางทิศเหนือ

เมื่อประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุไว้ที่หาดทรายแก้วแล้ว จึงลงเรือเดินทางต่อไป
ไปตามเดือนเศษจึงถึงกรุงทนทบุรี พระทนทกุมารได้ไปวางศุภอักษรของพระเจ้าทศคามมุนี
ต่างกษัตริย์ทั้งห้าแห่งทนทบุรี กษัตริย์ทั้งห้าจึงทรงปฏิบัติตามพระราชสารของพระเจ้าทศคาม-

มุนีทุกประการ พระราชครูพักอยู่ในทันทบุรีได้หนึ่งเดือน ๑๐ วัน จึงเดินทางกลับลังกา พระเจ้าศกคามมุนีทรงทราบข่าวด้วยความยินดีพระทัยยิ่งนัก

ฝ่ายท้าวหน้าก็เมื่อทราบข่าวพระเจ้าศกคามมุนีทรงประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุไว้ที่หาดทรายแก้ว จึงขึ้นมานมัสการโดยการถวายดวงแก้วแล้วกลับไปยังกรุงนาคา

กล่าวถึง พระเจ้าธรรมโศกราช แห่งเมืองอวดีราช (บทที่ ๔๘๑ - ๔๘๒) หรือ ศรีธรรมโศกราช (บทที่ ๕๑๒) หรือโศกราช (บทที่ ๕๑๘) ทรงมีพระราชอนุชา ชื่อ นนทราชา ทรงเคียดแค้นยิ่งนัก เพราะเกิดไข้ห่าในเมืองนี้ ทำให้ประชาราษฎร์ล้มตายไปเป็นอันมาก โหรทำนายให้ย้ายครอบครัวอาณาประชาราษฎร์ไปทางทิศใต้ ไม่เช่นนั้นจะล้มตายกันหมดสิ้น จึงรับสั่งให้ย้ายประชากรทั้งปวงและสัตว์ตามโหรทำนาย เดินทางได้เจ็ดเดือน จึงหยุดลงที่เขาวาปราบ ต่อมาได้ทรงหารือกับพระอนุชาแล้วย้ายมาตั้งที่เวียงสระ ทรงสร้างอารามที่นั่นคือวัดเวียงสระ ถวายพระอาจารย์ทั้งสองรูป คือพระพุทธานุเจ้า และพระพุทธานุสรณ์

กล่าวถึงพระอินทร์ได้ทรงทราบว่าเกิดเหตุผิดปกติขึ้น เพราะพระแท่นประทับ (พระแท่นบัณฑุกัมพล) ที่เคยอ่อนกลับแข็ง จึงทรงเสด็จจักษุญาณมายังโลกมนุษย์ ได้ทรงทราบว่าพระบรมธาตุประดิษฐานอยู่ที่หาดทรายแก้ว โดยกษัตริย์ลังกาได้โปรดให้นำมายังไว้และมีการเฝ้ารักษาอยู่ทรงปรารภว่าจะให้กษัตริย์ธรรมโศกราชทรงค้นพบ พระอินทร์จึงรับสั่งให้พระเพสณุกร (วิสุกรรม) ลงมาทำอุบายชี้ทางให้กษัตริย์ไปพบ

พระเพสณุกรได้แปลงกายเป็นกวางเที่ยวเดินในป่า ล่อให้พรานสุริตามไปจนพบดวงแก้วที่พญานาคนำมาบูชาพระบรมสารีริกธาตุที่ยังอยู่ ด้วยความอิจฉาริษยาของดวงแก้ว พรานสุริจึงนำไปถวายพระเจ้าธรรมโศกราช และกราบทูลถึงภูมิสถานด้วยว่าสวยงามเหมาะแก่การตั้งเมืองมาก

เมื่อสมเด็จพระเจ้าศรีธรรมโศกราชทรงทอดพระเนตรดวงแก้วและทรงทราบกิตติพระทัยมาก จึงให้พรานนำอาหารสัตว์และนายช่างวาดเขียนไปเขียนแผนที่บริเวณที่พบดวงแก้วและตีกมาถวาย เมื่อทุกอย่างเสร็จสิ้นลงทั้งคณะก็มาเฝ้าสมเด็จพระเจ้าศรีธรรมโศกราช พระองค์จึงทรงเสด็จไปที่นั่น เสด็จมาได้เจ็ดวันก็ถึงที่ตึกที่มีการเฝ้าอยู่

ขณะบรรทมในป่า เทวดาบันดาลให้พระเจ้าธรรมโศกราชสุบินเกี่ยวกับความเป็นมาของพระบรมสารีริกธาตุที่ยังอยู่นั้น พระองค์จึงรับสั่งใช้พลเมืองมาห้กว้างทางพงบริเวณนั้น แต่เข้าใกล้ที่สถิตินั้นมิได้ เพราะถูกฝูงกาทำร้าย

ครั้นอยู่มาปีหนึ่งได้เกิดอาเพศ ใช้ให้ระบาคจนผู้คนล้มตายมากมาย พระเจ้าศรีธรรมโศกราชได้พาผู้คนอพยพไปอยู่ที่เขาวัง ส่วนพระอนุชาตั้งอยู่ที่ถ้ำนอก ส่วนพระราชโอรสของพระองค์นั้นได้สิ้นพระชนม์ไปในคราวนั้นด้วย

เหตุการณ์ผ่านไปประมาณหนึ่งปี ด้วยบุญกุศลแห่งพระราชามีพระมหาเถระรูปหนึ่งเดินทางมาจากเมืองปาวาล มาบิณฑบาตโปรดพสกนิกรในเมืองและในวัง ดังที่ได้โปรดมาแล้วในเมืองอื่น พระเจ้าศรีธรรมโศกราชจึงนมัสการถามถึงวิธีแก้ไข้ห่า พระมหาเถระถวายพระพรว่าขอให้แก้ด้วยเอาไกรลาสมาทอดตรา “นโม” เป็นเฟือง โดยให้จำนวนเฟืองนั้นเท่ากับพระชนมายุของพระเจ้าศรีธรรมโศกราช แล้วให้บากนำไปเสกทำนํ้ามนต์ประพรมไปให้ทั่วทุกครัวเรือนและคนไข้ทุกคน พระเจ้าศรีธรรมโศกราชโปรดให้ทำตามนั้น ในที่สุดไข้ห่าก็หายไป และได้รับสั่งให้อพยพมาตั้งครัวเรือนที่ทำวังตามที่พระมหาเถระแนะด้วย

วันหนึ่งพระมหาเถระบิณฑบาตผ่านไปเห็นตึกที่กาเผ่าอยู่และพบคิลาจารึก จึงมาถวายพระพรพระเจ้าศรีธรรมโศกราช ตามความที่จารึกไว้ โดยได้ทำอาถรรพณ์ไว้ จะแก้มิได้ เพราะมีพิษพญานาค แต่บริเวณนั้นในอนาคตกาลจะเป็นเมืองใหญ่แน่นอน ขอจงทรงตั้งพระทัยให้มั่นคงแล้วตั้งสัจจาธิฐานในการสร้างบ้านสร้างเมืองเถิด

ครั้งนั้นพระเจ้าศรีธรรมโศกราช (บทที่ ๕๔๕) ได้ทรงประกอบพิธีตั้งสัจจาธิฐานในการตั้งเมืองต่อพระเทพารมีของสมเด็จพระพุทธองค์ ทวยเทพ ท้าวนาครี พระธรรณี พระเมขลา เทพแห่งภูเขา และหมู่เทพทั้งปวง ขอให้อำนวยพรให้พระองค์ทรงประสบความสำเร็จด้วย

ฝ่ายพระอินทร์เมื่อได้รับสัจจาธิฐานเช่นนั้นก็ร้อนร่ำถึงอาสน์ของพระองค์ จึงทรงรับสั่งให้พระมาตุลีลงไปช่วยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชตั้งเมืองตามพระพุทธานุญาต พญานาคเจ็ดหัวเจ็ดหางเลื้อยผ่านไปตามขอบหาดและที่ต่างๆ เป็นที่จะบอกภูมิสถานให้พระเจ้าศรีธรรมโศกราช (บทที่ ๕๔๖) จึงให้ปักไม้ตามแนวที่พญานาคเลื้อยไปโดยตลอด แล้ว

พญานาคก็กลับลงไปบาดาล พญานาคตนนั้นก็คือคนที่เอาแก้วมาถวายพระบรมสารีริกธาตุแล้ว
พรานสุริมาพบเข้านั่นเอง

กล่าวถึงท้าวโคกราช (บทที่ ๕๖๑) ได้กะเกณฑ์ให้ไพร่พลทำอิฐ ในขณะที่พระทัย
ร้อนรุ่มเพราะยังหาผู้แก้ภาพยนตร์ไม่ได้ แม้จะได้ข่าวประกาศไปทุกหมู่เหล่าว่า ผู้แก้ได้จะได้
รับทรัพย์สินเงินทองเท่าที่พระองค์ทรงมีอยู่ แต่ก็ยังไม่มีใครแก้ได้ จนเวลาล่วงเลยไป ๗ ปี

กล่าวถึงบุตรเจ้าเมืองโรมพิสัย ชื่อว่ากากภาษา เป็นผู้ที่มีความรู้เชี่ยวชาญศิลป-
ศาสตร์หลายแขนง เกิดเหตุดาตลใจให้อยากเดินเรือไปออกไปขายสินค้าต่างเมืองที่ตกศิลาจึง
จัดแจงออกเดินทางพร้อมด้วยสินค้านับด้วยค่าองไชย ระหว่างเดินทางเกิดพายุ เรือซาร์คต้อง
เข้าฝั่งที่หาดทรายแก้ว ให้ลูกเรือขึ้นตุลาตเลาบ้านเมืองบนฝั่ง ลูกเรือกลับมาบอกว่า เป็นเมือง
ของพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชผู้ทรงประกอบแต่การบุญ เจ้ากากภาษาจึงเข้าไปหาพระเจ้าศรีธรรมมา-
โคกราช และได้ทูลความให้พระองค์ทราบทุกประการ

พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชได้ทรงเล่าความเรื่องการทำอาถรรพณ์ที่พระบรมสารีริก-
ธาตุ และได้ทรงขอให้เจ้ากากภาษาช่วยแก้ โดยพระองค์จะทรงช่วยซ่อมเรือแก่เจ้ากากภาษา
โดยให้คนสองหมื่นไปช่วยขุดและลากเรือเข้าซ่อมในอู่ พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชจึงประทาน
ชื่อคลองนั้นว่า “ปากพญา” สืบไป เมื่อเห็นว่าการซ่อมเรือจะเป็นไปด้วยดี เจ้ากากภาษาจึง
ดีใจมาก และยินดีที่จะสนองคุณของพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชตามที่ทรงขอ

พระเจ้าธรรมโศก (บทที่ ๕๘๘) ได้ทรงเอาพระทัยใส่ดูแลเจ้ากากภาษาเป็นอย่างดี
จนเวลาผ่านไปห้าปี จึงรับสั่งให้ประกอบพิธีมงคลตามฤกษ์ เพื่อให้เจ้ากากภาษาทำพิธีแก้
ภาพยนตร์ และการแก้ภาพยนตร์ก็สำเร็จด้วยดีทุกประการ

เมื่อแก้ภาพยนตร์เสร็จสิ้นแล้ว จึงให้ขุดหาพระบรมสารีริกธาตุที่ฝังอยู่ ได้พบทั้ง
ศิลาจารึก แม่ขันที่มีสำภาทองลอยอยู่ ตุ่มบรรจุทองสีเบ ซึ่งเป็นเครื่องบูชาพระบรมสารีริก-
ธาตุ ใครจะถือเป็นเจ้าของมิได้ เจ้ากากภาษาได้กราบทูลพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชว่าในศิลาจารึก
ได้ระบุไว้ว่า พระเจ้าทศคามมุนีแห่งลังกา ผู้ทรงถวายเครื่องสักการะนี้ได้ทรงอุทิศไว้ว่า เมื่อถึง
ศักราช ๕๐๐๐ ให้มีการแบ่งปันทองนี้ไปทั่วชมพูทวีป

หลังจากที่พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชทรงปรึกษารื้อกับทุกฝ่ายแล้ว ก็ให้หาขัณฑ์
ในการประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุและเครื่องบูชาเหล่านั้น เมื่อได้แล้วจึงอัญเชิญพระบรม

สารีริกธาตุและเครื่องบูชา มาให้ชุกชัยภูมินี้เป็นฐานรากรูปสี่เหลี่ยมขนาดกว้างยาวและลึกเท่ากัน (คือ ๘) รองพื้นด้วยหินขนาดใหญ่ ทำสระลูกหนึ่งขนาดกว้างและลึกเท่ากันคือสองวา แล้วก่อด้วยปูนเพชร จากนั้นจึงสมโภชและทำขวัญพระบรมสารีริกธาตุเป็นเวลาเจ็ดวัน.

การสมโภชพระบรมสารีริกธาตุเสร็จสิ้นลง เมื่อได้ฤกษ์เจ้ากาภาษาจึงให้หามแม่ขันไปลอยในสระ ส่วนพระเจ้าธรรมโศกสองพี่น้อง (บทที่ ๖๕๔) ได้ทรงอัญเชิญผอบทองบรรจุพระบรมสารีริกธาตุไปวางลงในแม่ขัน แวดล้อมด้วยพระมหาเถรกำเกียรและพุทธสาครต่อไปก็นำเครื่องบูชาต่าง ๆ ลงไป รวมทั้งทุ่มทองคำทั้งสี่ใบซึ่งให้วางไว้รอบแม่ขันมุมละทุ่ม แล้วต่างก็ตั้งอุทิศว่าขอให้สถิตสถาพรอยู่จนศักราช ๕๐๐๐ โดยเจ้ากาภาษาได้ผูกภาพนตร์เป็นรูปต่าง ๆ ทั้งเคยมีมาแต่ก่อนไว้รักษาด้วย แล้วก่อสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ขนาดใหญ่ครอบพระบรมสารีริกธาตุและเครื่องบูชาเหล่านั้นไว้อย่างมั่นคง ทียอดพระบรมธาตุเจดีย์ตกแต่งด้วยทองแก้วที่พญานาคนำมาบูชาแล้วพรานสรืเก็บมานั้น โดยได้ทำทรงล้อมทองแก้วไว้อย่างแข็งแรง ตั้งเตี้ยอดลงมาถึงฐาน ภายนอก ภายใน และบริเวณโดยรอบได้ตกแต่งอย่างวิจิตรบรรจงเหลือจักพรรณนาได้

กล่าวถึงเจ้าเมืองน้อยใหญ่ทั้งมวลและหมู่เศรษฐี เมื่อทราบข่าวการก่อสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ก็รีบเดินทางมาทำบุญด้วยแก้วแหวนเงินทองมากมาย แต่การก่อสร้างได้เสร็จแล้ว จึงได้ฝังทรัพย์สินเหล่านั้นไว้ที่ริมทางทั่วทุกหนทุกแห่ง บ้างก็ทำปรีศนาลายแทงไว้ บ้างก็ทำอาถรรพณ์ไว้ที่สมบัติเหล่านั้น และต่างก็อุทิศไว้ว่าในศักราช ๕๐๐๐ ให้ทรัพย์สินทั้งมวลผุดขึ้นมา เพื่อเป็นเครื่องบูชาพระบรมสารีริกธาตุ

ฝ่ายพระเจ้าลังกา เมื่อถึงเวลาแห่งพุทธทำนายว่าในศักราช ๗๐๐ เจ้าพระยาโคตรราช (บทที่ ๗๑๐) จะสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุที่หาดทรายแก้ว จึงได้รับสั่งให้แต่งสำเภารบรรทุกเงินทองเสื้อผ้ามากมาย เพื่อไปช่วยการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ดังกล่าว โดยรับสั่งให้เศรษฐีสองคนเป็นผู้ควบคุมไป คือ พลิตี และพลิมุข เศรษฐีทั้งสองเดินทางมาถึงเมื่อการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์เสร็จแล้วเช่นกัน ลูกชายของเศรษฐี คือ เจ้าหมุด และเจ้าหนูเกิดวิวาทกันจนตายลงเพราะเหตุการณ์ชกไก่ เศรษฐีทั้งสองจึงเอาอัฐิของเจ้าหมุดและเจ้าหนูไปทำเกล้าอัฐิปูน (ต้นฉบับลบเลือน)

ส่วนพระเจ้าหงสา ได้มาช่วยในการก่อสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ แต่มาช้าไป เช่นเดียวกัน โดยพระเจ้าหงสาผู้เซษฐาได้แต่งพระราชสาส์นให้พระราชอนุชาถือมาถวายพระเจ้าศรีธรรมโศกราชซึ่งเป็นพระญาติว่า ขอร่วมการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์โดยถวายยอกพระเจดีย์มาด้วย เรือกำปั่นมาเข้าที่ปากพญา เมื่อเห็นว่าการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์เสร็จแล้ว จึงช่วยในการสร้างพระวิหารหลวง สร้างพระเจดีย์ทางเหนือพระบรมธาตุเจดีย์ แล้วเขายอกเจดีย์ที่นำมาสวมไว้ เมื่อการสร้างแล้วเสร็จท้าวศรีวิชัยจึงเสด็จกลับหงสา

เวลาผ่านไปช้านาน นครศรีธรรมราช (พทที่ ๗๕๐) มีกษัตริย์ทรงแสนยานุภาพ และบุญญาธิการมาก ทำให้เมืองยิ่งใหญ่ขึ้นโดยลำดับ มีเมืองขึ้นมากมาย คือทุกเมืองทั้งทางเหนือและใต้เมื่อพระองค์ทรงประกอบพิธีเพื่อความสุขสวัสดิแก่เมืองนี้ ทรงมีพระราชสาส์นไปยังเมืองขึ้น ทุกเมืองเข้ามารวมในพิธี ในเดือนห้าทุกเมืองเข้ามาสรงน้ำพระองค์ จนเป็นประเพณีสืบมา เมืองขึ้นเหล่านั้น เช่น กลันตัน เทพา ตานี (ปัตตานี) หนองจิก จะนะ สงขลา ตรัง ท่าทอง (กาญจนดิษฐ์) ไซยาและพัทลุง เป็นต้น จนพระเกียรติเลื่องลือไปทุกทิศ โดยเฉพาะการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์

พระเกียรติของกษัตริย์แห่งนครศรีธรรมราชได้เลื่องลือไปถึงท้าวอุทอง แห่งกรุงธนบุรี ซึ่งมีวีรพลเกรียงไกรเช่นกัน พระองค์ทรงไม่พอพระทัยที่กษัตริย์แห่งนครศรีธรรมราชสร้างพระบรมธาตุเจดีย์และมีเมืองขึ้นมากมาย แต่ไม่มาขึ้นต่อพระองค์ ทรงปรึกษาพฤตมาตย์ว่าจะยกกองทัพไปล้อมเมืองนครศรีธรรมราชไว้ แต่ทรงเห็นเป็นการไม่สมควร เพราะโลกจะติฉินได้ จึงแต่งพระราชสาส์นไปถึงท้าวโศกราชกษัตริย์นครศรีธรรมราช ทูลขอให้มาเฝ้าเพื่อปรึกษาหารือกันภายในเจ็ดวัน ถ้าหากไม่มาจะทำให้หมองหมางพระทัยกัน

เมื่อท้าวโศกราชทรงรับพระราชสาส์นจากทูตเสนาแล้ว จึงตรัสตอบทูลไปว่าพระองค์ทรงอยู่ที่นี่มาช้านาน อยากทราบว่าได้เคยขึ้นต่อท้าวอุทองมาก่อนก็เห็น ทำไมมากล่าวว่าอาณาเขตนี้เป็นของกรุงธนบุรีเล่า ในเมื่อแต่เดิมบริเวณนี้ไร้ผู้คน พระองค์ทรงทนเห็นอยากในการสร้างบ้านแปงเมืองมาช้านาน จนเป็นเมืองใหญ่ สามารถสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ได้สำเร็จทางที่ควรคือพระเจ้าอุทองต้องมาเฝ้าพระองค์จึงจะถูก พระองค์เคยอยู่เมืองอวดี ใต้อพยพไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินเดินทางมาไกล เห็นว่าบริเวณนี้ดีเป็นที่พอพระทัย จึงทรงตั้งถิ่นฐานลงที่นี่

พระองค์จึงทรงมีพระทัยว่าเป็นไปไม่ได้ ที่บริเวณนั้นจะเป็นอาณาเขตของท้าวอู่ทอง ถึงแม้จะผิดพระทัยกันเพียงใดก็ตาม ก็ไม่ขอเข้าเฝ้าพระเจ้าอู่ทองโดยเด็ดขาด

ราชทูตได้มาทูลท้าวอู่ทองตามที่ท้าวโศกราชรับสั่งทุกประการ ท้าวอู่ทองรับสั่งให้เตรียมกองทัพภายใน ๗ วัน เพื่อจะยกทัพไปตีนครศรีธรรมราช

ท้าวอู่ทองพร้อมด้วยกำลังพล ๑๐ แสนเศษ ได้ยกไปยั้่นนครศรีธรรมราชโดยทางบก รับสั่งให้เมืองขึ้นทั้งปวงของพระองค์สมทบไปด้วย

พระเจ้าศรีธรรมโศกราชทรงเห็นว่าไม่ควรจะให้ข้าศึกยกมาประชิดเมือง แต่ควรจะยกไปตีข้าศึกนอกเมือง จึงรับสั่งให้ยกทัพมีกำลังพล ๑๐ แสนออกไปโดยทางบก

กองทัพทั้งสองได้ปะทะกัน ไพร่พลล้มตายไปมากมาย พระเจ้าศรีธรรมโศกราชทรงทราบความที่เสนามากรบพุ่งเช่นนั้น ก็สลดพระทัยมาก เพราะจะเป็นความผิดของพระองค์ไปตลอดกาล พระองค์เองนั้นทรงสร้างกุศลมามากมายเพื่อทดแทนคุณพระพุทธองค์ แต่เสียที่ที่ทำกุศลมาโดยตลอด ในเมื่อทหารมาล้มตายมากมายเช่นนั้น ขณะเดียวกันท้าวอู่ทองก็ทรงรำพึงเช่นนั้น เพราะทหารตายไปถึงข้างละประมาณ ๓ หมื่นคน

ด้วยเหตุนี้พระเจ้าศรีธรรมโศกราชจึงทรงมีพระดำริว่า ควรจะยุติการรบแล้วแบ่งปันเขตแดนกันระหว่างพระองค์กับท้าวอู่ทอง รับสั่งให้เสนาไปทูลท้าวอู่ทองตามพระดำริ ท้าวอู่ทองทรงพอพระทัยเช่นเดียวกัน พระอินทร์รับสั่งให้พระเวสสุวรรณลงมาช่วยแบ่งดินแดน โดยบันดาลให้ต้นไม้แหวกเป็นแนวเขตแดน รุ่งขึ้นกษัตริย์ทั้งสองจึงทรงพบกันแล้วแบ่งดินแดนกัน อีกทั้งยังทรงผูกไมตรีกันต่อไปด้วย โดยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชรับสั่งว่าหากหลาน (หมายถึงท้าวอู่ทอง) ต้องการสิ่งใด น้ำ (หมายถึงพระองค์เอง) จะจัดหาให้ ส่วนท้าวอู่ทองทูลว่าหากพระอา (หมายถึงท้าวธรรมโศกราช) ต้องการสิ่งใดพระองค์จะจัดหาให้ เช่นเดียวกัน พระเจ้าศรีธรรมโศกราชรับสั่งต่อไปว่าในภายภาคหน้าดินแดนนี้จะขึ้นแก่หลาน เมื่อการแบ่งปันเขตแดนและผูกไมตรีเป็นไปด้วยดีแล้ว ต่างก็แยกกันกลับนครของตน

ตอนท้ายผู้เขียนเรื่องนี้ ได้กล่าวคำนมัสการพระพุทธองค์ความว่า ขอถวายบังคมแทบเบื้องยุคลบาทของพระพุทธองค์ โดยขอเอาน้ำทั้งสิบทางเทียนทองเอาดวงตาทั้งสองต่างรูปเทียน เอานมต่างดอกไม้

(ตอนท้ายหน้าปลาย ต้นฉบับขาด)

๖. อายุ

ต้นฉบับเก่าที่พบเหลืออยู่ของ “พระนิพนพานโสทร ฉบับศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ ส่วนที่ ๓” นี้ไม่ปรากฏวัน เดือน ปี ที่เขียนหรือสร้าง โดยปกติในเอกสารโบราณประเภทนี้มักจะบอกวันที่เขียนจบ หรือวันที่สร้าง ไว้ในตอนท้ายของเรื่อง ดังนั้นเนื่องจากต้นฉบับตอนท้ายของเรื่องขาด ทำให้ส่วนที่บอกวันที่เขียนจบขาดหายไปก็เป็นได้

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาเกี่ยวกับวิวัฒนาการของสำนวนภาษาอักษรวิธี และวิวัฒนาการของอักษรที่ปรากฏใน “พระนิพนพานโสทร” ส่วนนี้ อาจจะกล่าวได้ว่า “พระนิพนพานโสทร” ส่วนนี้มีอายุไม่แตกต่างไปจาก “พระนิพนพานโสทร ฉบับศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ ส่วนที่ ๑” ซึ่งระบุไว้อย่างชัดเจนว่า เขียนจบเมื่อวันอาทิตย์ เดือน ๗ ขึ้น ๑๐ ค่ำ พุทธศักราช ๒๔๑๘ มากนัก หรืออีกนัยหนึ่ง “พระนิพนพานโสทร” ทั้งสองส่วนนี้ร่วมสมัยกัน เพียงแต่โดยวิวัฒนาการของรูปแบบอักษร “พระนิพนพานโสทร ฉบับศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ ส่วนที่ ๓” มีอายุมากกว่า “พระนิพนพานโสทร ฉบับศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ ส่วนที่ ๑” เพียงเล็กน้อย

ด้วยเหตุนี้จึงอาจจะสันนิษฐานได้ว่า “พระนิพนพานโสทร ฉบับศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ ส่วนที่ ๓” ได้บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรเมื่อราวพุทธศตวรรษที่ ๒๔

๗. ข้อสังเกต

“พระนิพนพานโสทร” ส่วนนี้ นับเป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์ของนครศรีธรรมราชที่น่าสนใจอีกฉบับหนึ่ง มีข้อที่น่าสังเกตหลายประการ แต่ในที่นี้ขอกล่าวเพียงย่อมน้อย ดังนี้

๗.๑ การสร้างเมืองโดยใช้พระพุทธศาสนาเป็นแกน

พระนิพนพานโสทรได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา โดยมีพระบรมสารีริกธาตุเป็นตัวแทน เป็นแกนกลางแห่งความเลื่อมใสศรัทธาและความสามัคคีของชุมชนมาแต่โบราณ ชุมชนได้พัฒนามาเป็นลำดับ โดยมีพระบรมสารีริกธาตุและตัวแทนทางพุทธศาสนาทั้งมวล เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวหล่อหลอมความรักความสามัคคีของ

หอสมุด
วิทยาลัยครู
นครศรีธรรมราช

๒๑๕.๑๑๘
น ๑๑๗ พ

69860

ชุมชน ชุมชนจึงพัฒนาเป็นเมือง เป็นนคร และเป็นรัฐอิสระ โดยมีพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมแห่งพลังแห่งความสร้างสรรค์ทั้งหมด

น่าสังเกตว่า “พระนิพพานโสทร” ได้สะท้อนให้เห็นว่าในการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ ณ หาดทรายแก้วที่นครศรีธรรมราชนั้น เมืองชัยใหญ่ทุกเมืองต่างได้มาร่วมแรงร่วมใจกันช่วยเหลือในการสร้างอย่างพร้อมเพรียง เหนือสิ่งอื่นใดเมืองเหล่านั้นมุ่งมั่นมาช่วยกันสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ด้วยศรัทธาอันแรงกล้า เมืองใดที่มาไม่ทันการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ก็ให้เกิดความเสียอกเสียใจอย่างใหญ่หลวง ต้องพยายามสร้างถาวรวัตถุอย่างอื่นเป็นพุทธบูชาแทนเช่น พระเจดีย์บริวาร และพระวิหาร เป็นต้น

สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่ข้อสังเกตที่ว่า การที่นครศรีธรรมราชได้วิวัฒนาการจากชุมชนเล็ก ๆ ที่ต้องพึ่งพิงการหักล้างทางพงบริเวณหาดทรายแก้ว แล้วก้าวขึ้นไปสู่ศูนย์รวมแห่งอำนาจการเมืองการปกครองของภูมิภาคนี้ มีเมืองขึ้นมากมายในระยะต่างมานั้น ย่อมมีพื้นฐานประการหนึ่งมาจากการที่มีพระบรมธาตุเจดีย์อันเป็นศูนย์รวมแหล่งศรัทธาในภูมิภาคนี้ ประดิษฐานอยู่อย่างไม่มีปัญหา

ยิ่งกว่านั้น ยังสะท้อนให้เห็นถึงพระบารมีของพระบรมสารีริกธาตุหรือพระบรมธาตุเจดีย์ที่มีต่อเมืองอื่น ๆ ในภูมิภาคใกล้เคียงด้วย เช่น การที่เจ้าแห่งลังกาและเจ้าแห่งหงสาได้มีส่วนร่วมในการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์อย่างพร้อมเพรียง อันเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นฐานแห่งอำนาจหรือรัฐที่สนับสนุนทางกำลังแก่นนครศรีธรรมราช ไม่ทางใดก็ทางหนึ่งอย่างไม่มีปัญหาเช่นกัน

ด้วยเหตุที่นครศรีธรรมราชเป็นศูนย์รวมแห่งอำนาจด้วยพระบารมีของพระบรมธาตุเจดีย์ดังกล่าวมา ย่อมก่อให้เกิดการสูญเสียทางอำนาจแก่ดินแดนใกล้เคียงได้อย่างไม่มีทางเลี่ยง ดังจะเห็นได้อย่างชัดเจนจากพฤติกรรมที่ท้าวอุทองแห่งทนบุรี ได้เรียกร้องอำนาจจากนครศรีธรรมราชจนเกิดศึกกัน และนำไปสู่การแบ่งอาณาเขตกันในที่สุด

๗.๒ การกระจายตัวของอนุภาค

ในภาคใต้ของประเทศไทยมีมุขปาฐะปรากฏอยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ มากมาย ที่เกี่ยวข้องกับพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช โดยเฉพาะมุขปาฐะประเภทนิทานหรือตำนาน

ทางประวัติศาสตร์ ที่ตั้งเอาสถานที่ต่าง ๆ ในท้องถิ่นมาผูกเข้ากับประวัติศาสตร์การสร้างพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช

แม้แต่ในพระนิพนธ์พานโสทรสำนวนนี้ก็ยังคงกล่าวถึงกษัตริย์หัวเมืองน้อยใหญ่ที่เดินทางมายังนครศรีธรรมราช เพื่อร่วมในการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ เมื่อทราบข่าวว่าพระบรมธาตุเจดีย์สร้างเสร็จแล้วก็เสียใจ เอาทรัพย์สินเงินทองทั้งหมดที่นำมาบูชาพระบรมสารีริกธาตุฝังไว้ตามที่ต่าง ๆ เช่น ริมทาง เป็นต้น ไม่ปรากฏว่าผู้ใดนำทรัพย์สินนั้นกลับเมืองของตน เมื่อฝังทรัพย์แล้วก็ตั้งปริศนาหรือลายแทงไว้บ้าง คำอุทิศบ้าง

ลักษณะเช่นนี้ปรากฏตรงกันทั้งในต้นฉบับ “พระนิพนธ์พานโสทร” สำนวนนี้และมุขปาฐะในท้องถิ่นต่าง ๆ อีกทั้งยังคงปรากฏว่ามีการสืบทอดมุขปาฐะเหล่านี้มาจนบัดนี้

๓.๓ อิทธิพลของความเชื่อประจำถิ่น

“พระนิพนธ์พานโสทร” อาจจะเกิดขึ้นเพราะอิทธิพลของหลายสิ่งหลายอย่างจนกลายเป็นการผสมผสานที่เหมาะสมประจำถิ่น เป็นที่ยึดถือเชื่อมั่นและศรัทธาของชนทุกหมู่เหล่าในภูมิภาค แต่สิ่งหนึ่งที่ไม่อาจจะปฏิเสธได้ คือท้องถิ่นได้สอดใส่โลกทรรศน์ไว้อย่างพร้อมมูล สิ่งที่ท้องถิ่นได้สอดใส่อย่างวิจิตรบรรจงนี้ ย่อมส่งผลให้มีคุณค่าสำหรับชุมชน จนก่อให้เกิดการสืบทอดเรื่องนานแสนนาน

ในหลายสิ่งหลายอย่างที่ท้องถิ่นประยุกต์เข้าไปในั้น เห็นได้อย่างชัดเจนว่าความเชื่อก่อนข้างจะมีปริมาณมาก เพราะพระนิพนธ์พานโสทรเป็นบันทึกทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับความเชื่อก่อนข้างสูง ความเชื่อที่เห็นได้อย่างชัดเจนว่าท้องถิ่นน่าจะผสมผสานเข้าไป คือเรื่องของเทพประจำถิ่น ไม่ว่าจะเป็นอภินิหารของพระอินทร์, พระเวสสุวรรณหรือเพสสุวรรณ (วิสสุกรรม), พระมาตุลี ตลอดจนความเชื่อในเรื่องของภพพนตร์และไสยศาสตร์ เป็นต้น

ความเชื่อเหล่านี้ล้วนเป็นเครื่องช่วยเสริมให้ “พระนิพนธ์พานโสทร” มีความขลังศักดิ์สิทธิ์ และได้รับการสืบทอดต่อไปเป็นนิรันดร์

๓.๔ ชื่อบ้านนามเมือง

ใน “พระนิพนธ์พานโสทร” ได้ปรากฏชื่อบ้านนามเมือง ตลอดจนชื่อสถานที่ต่าง ๆ อยู่ไม่น้อย ชื่อเหล่านี้ชวนให้ติดตามศึกษาไม่น้อยทีเดียว การศึกษาในส่วนนี้อาจจะช่วยเกื้อกูลการศึกษาทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีได้มาก

ชื่อบ้านนานเมืองที่ปรากฏใน “นิพนพานโสทร” ส่วนนี้ส่วนใหญ่ไม่แตกต่างไปจากสำนวนที่เคยตีพิมพ์ไปแล้ว แต่ก็ยังมีไม่น้อยที่จำเป็นต้องค้นหาว่าสถานที่เหล่านั้นอยู่ในบริเวณใดในปัจจุบันนี้

ใน “พระนิพนพานโสทร” สำนวนนี้มีชื่อบางชื่อมีแตกต่างไปจากสำนวนอื่นๆ อยู่บ้าง เช่น

๗.๔.๑ **กรุงชาธิบดี** คือเมืองของกษัตริย์ที่ทรงยกทัพมาแย่งพระที่นั่งธราดจากพระเจ้าสิงหาราช แต่เมื่อเกิดชนช้างกัน พระเจ้ากรุงชาธิบดีก็ขาดคอช้าง ชื่อ “กรุงชาธิบดี” นี้บางฉบับเรียกว่า “กรุงสาธิบดี”

๗.๔.๒ **กรุงอวดิราชหรืออวดิ** คือเมืองที่พระเจ้าศรีธรรมโศกราชและพระอนุชาทรงอพยพผู้คนหนีเข้าท่าออกไปทางใต้ แล้วไปตั้งที่เขาลาพราบ ชื่อ “กรุงอวดิราช” หรือ “อวดิ” นี้ บางฉบับเรียกว่า “สวัสดิราช”

๗.๔.๓ **ลานตอกา** คือชื่อสถานที่ที่พระนันทราชา พระราชอนุชาของพระเจ้าศรีธรรมโศกราชได้อพยพผู้คนหนีเข้าท่าจากเวียงสระไปตั้งที่นั่น บางฉบับเขียนว่า “ลานสกา” หรือ “ลานตกา”

๗.๔.๔ **ปาวาล** คือ ชื่อเมืองที่พระอรหันต์ผู้ถวายพระพรพระเจ้าศรีธรรมโศกราชถึงวิธีแก้ไขท่าโดยการให้ “ตรา นโม” อยู่ แต่บางฉบับกล่าวว่าพระอรหันต์อยู่ที่เมือง “ตักสิลา”

๗.๕ ความสับสนในการบันทึก

จะเป็นเพราะเหตุใดก็ตาม “พระนิพนพานโสทร” สำนวนนี้มีการบันทึกสับสนสองตอน คือ

ตอนแรก ได้กล่าวถึงเหตุการณ์ที่พระเจ้าสิริไชย (หรือศรีวิชัย) แห่งกรุงหงสาวดีช่วยในการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ ณ หาดทรายแก้ว ซึ่งได้กล่าวถึงสองครั้ง โดยสำนวนในแต่ละครั้งไม่ซ้ำกัน ได้แก่ บทที่ ๙๖-๑๐๒ และบทที่ ๗๒๓-๗๓๙

ตอนที่สอง ได้กล่าวถึงเหตุการณ์ที่พระเจ้าลังกาได้โปรดให้เศรษฐีสองนายเดินทางมาช่วยในการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ ณ หาดทรายแก้ว โดยได้กล่าวถึงสองครั้ง และ

สำนวนในแต่ละครั้งไม่ซ้ำกันเช่นเดียวกัน ได้แก่ บทที่ ๑๐๓-๑๑๓ และบทที่ ๗๑๔-๗๒๓ โดยความเป็นจริงน่าจะสันนิษฐานได้ดังนี้

ประการแรก ความทั้งสองตอนนี้ไม่ควรจะบันทึกไว้ในตอนแรก (หมายถึงบทที่ ๙๖-๑๐๒ และบทที่ ๑๐๓-๑๑๓) เพราะหากบันทึกเข้าไปในตอนแรกเช่นนี้ ก็เป็นการบันทึกแทรกท่ามกลางเหตุการณ์ที่กำลังดำเนินอยู่อย่างต่อเนื่อง คือ เหตุการณ์ที่พระเจ้าศรีธรรมโศกราชแห่งนครอินทปัตต์ทรงหารหรือพระเถระ เพื่อที่จะทรงสร้างพระเจดีย์ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ แต่ทรงเกรงมารร้ายจะมาทำลาย จึงทรงหารหรือพระเถระในการป้องกันมารร้าย

แต่เมื่อความสับสนดังกล่าวเกิดขึ้น เพราะความทั้งสองตอนได้เข้าไปแทรกเช่นนี้ ทำให้การตีที่เป็นไปตามลำดับต้องแยกออกจากกัน คือความถูกต้องให้ขาดลงในบทที่ ๙๕ ตอนที่ข้างปลายคำของพระเจ้าศรีธรรมโศกราชได้ทรงแบ่งปันพระบรมสารีริกธาตุไปยังนครต่าง ๆ ตามพระพุทธานุญาตจากนั้นเรื่องก็ดำเนินไปตามลำดับ

ด้วยเหตุนี้ ข้อความที่เข้าไปแทรกทั้งสองตอนนี้ (บทที่ ๙๖-๑๐๒ และบทที่ ๑๐๓-๑๑๓) จึงสมควรจะเป็นข้อความตามลำดับเหตุการณ์ในตอนหลังมากกว่า คือควรจะเป็นความสำหรับบทที่ ๗๑๔-๗๒๓ และบทที่ ๗๒๓-๗๓๙ หรืออีกนัยหนึ่งคือควรตัดข้อความในบทที่ ๙๖-๑๑๓ ออกไป

ประการที่สอง การเรียงลำดับเหตุการณ์ในตอนท้ายของเรื่องน่าจะถูกต้อง คือควรจะเป็นเหตุการณ์ในบทที่ ๗๑๔-๗๒๓ แล้วจึงต่อด้วยบทที่ ๗๒๓-๗๒๙ มากกว่าจะเป็นไปตามเหตุการณ์ที่สับสนในตอนต้น ซึ่งเรียงลำดับกลับกันกับที่ปรากฏในตอนท้าย กล่าวคือ ที่เรียงไว้ในตอนต้นได้เรียงลำดับเหตุการณ์บทที่ ๗๒๓-๗๓๙ (หรือบทที่ ๙๖-๑๐๒) ไว้ก่อน แล้วจึงตามด้วยบทที่ ๗๑๔-๗๒๓ (หรือบทที่ ๑๐๓-๑๑๓) ทั้งนี้ถ้าหากให้เหตุการณ์เรียงลำดับอย่างตอนท้าย ก็ควรจะเรียงลำดับเหตุการณ์บทที่ ๑๐๓-๑๑๓ ไว้ก่อน แล้วจึงตามด้วยเหตุการณ์ในบทที่ ๙๖-๑๐๒

๗.๖ นครศรีธรรมราชในฐานะเมืองแม่ทางวัฒนธรรม

จากที่กล่าวมา “พระนิพนธ์ไตร” สำนวนนี้ได้สะท้อนให้เห็นวิวัฒนาการทุกด้านของนครศรีธรรมราช วิวัฒนาการเหล่านั้นล้วนมีรากฐานมาจากพระพุทธศาสนา โดย

มีพระบรมสารีริกธาตุหรือพระบรมธาตุเจดีย์เป็นศูนย์กลาง จนนครศรีธรรมราชกลายเป็น
 “ศูนย์รวมแห่งศิลปวัฒนธรรม” หรือ “เมืองแม่ทางวัฒนธรรม” ของภูมิภาคนี้

ความเป็นเมืองแม่ทางวัฒนธรรมของนครศรีธรรมราชย่อมสังเกตได้อย่างชัดเจน
 จากมรดกทางวัฒนธรรมที่ปรากฏอยู่ในภูมิภาคนี้ ดังได้กล่าวมาแล้ว นอกจากนี้ยังมีคติและ
 สิ่งมีค่าอีกมากมายที่เป็นเครื่องบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ ที่หัวเมืองน้อยใหญ่ และพุทธศาสนิกชน
 ทุกหมู่เหล่าได้นำมาบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมอีกไม่น้อยที่มีกำเนิดมา
 จากคติการบูชาพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช เช่น ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุ, ประเพณีสวดก้าน,
 ประเพณีตักบาตรรูปเทียน, ประเพณีสารทเดือนสิบ, ศิลปะการสร้างเจดีย์ทรงลังกา, ต้นแบบ
 แห่งพุทธศาสนา, และศิลปะการแสดงหรือมหรสพพื้นบ้านอย่างโนรา ที่คงจะเกิดขึ้นเพื่อการ
 บูชาพระบรมธาตุเจดีย์ เป็นต้น

ด้วยเวลาอันยาวนาน บุรพชนัตริย์และบรรพบุรุษแห่งนครศรีธรรมราชได้สร้าง
 สรรคศิลปวัฒนธรรมไว้มากมาย ดังปรากฏหลักฐานอย่างชัดเจนใน “พระนิพนธ์ไตรปิฎก”
 จนกลายเป็น “เมืองแม่ทางวัฒนธรรม” ของภูมิภาคนี้ ได้กระจายศิลปวัฒนธรรมนั้นไป
 อย่างกว้างขวาง และยังคงสภาพการเป็น “เมืองแม่ทางวัฒนธรรม” สืบมาจนปัจจุบันนี้

บรรณานุกรม

- เฉลิม จันปฐมพงศ์ “พระนิพนธ์ในโสทร : การศึกษาเชิงวิจารณ์” วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ๒๕๒๖.
- ชวน เพชรแก้ว และปรีชา นุ่นสุข กำแพงเมือง : มรดกทางวัฒนธรรมของชาวนคร สงขลา : โรงพิมพ์มิ่งมงคลการพิมพ์ ๒๕๒๐.
- ธิดา สารธา ดำเนินและตำนานประวัติศาสตร์กับการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ๒๕๒๕.
- นครศรีธรรมราช, จังหวัด จังหวัดนครศรีธรรมราช : ทรัพยากรฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อุดม ๒๕๐๐.
- นครศรีธรรมราช, วิทยาลัยครู รายงานการสัมมนาประวัติศาสตร์นครศรีธรรมราช ครั้งที่ ๒ : ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจและสังคมของนครศรีธรรมราช กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรุงสยามการพิมพ์ ๒๕๒๖.
- นครศรีธรรมราช, วิทยาลัยครู รายงานการสัมมนาประวัติศาสตร์นครศรีธรรมราช ครั้งที่ ๓ : ประวัติศาสตร์นครศรีธรรมราชจากภาษาและวรรณกรรม กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา ๒๕๒๘.
- นครศรีธรรมราช, วิทยาลัยครู ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ นายตัน วันการ ลิลิตโสฬสมินิต : วรรณกรรมของกวีชาวเมืองนครศรีธรรมราช สงขลา : โรงพิมพ์มิ่งมงคลการพิมพ์ ๒๕๒๑.
- ประยูร อุสุชา ฆมศิลป์ในอินเดีย กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ ๒๕๑๕.
- ปรีชา นุ่นสุข “บทนำ” ใน พระนิพนธ์ในโสทร ฉบับศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ ส่วนวันที่ ๑ นครศรีธรรมราช : ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช และมูลนิธิโตโยต้าแห่งประเทศไทย ๒๕๒๘.
- เปรมจิต ชนวงส์ “บทวิเคราะห์เรื่องเจ้าเงาะ” ใน เจ้าเงาะ : วรรณกรรมแห่งนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช : ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช และมูลนิธิโตโยต้าแห่งประเทศไทย ๒๕๒๖ หน้า ๑๒-๑๘.
- เปลื้อง ณ นคร พจนานุกรม ฉบับทันสมัย เล่มที่ ๑ กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช ๒๕๑๖.
- ปิ่น มุกขนัด บทเรียนจากอินเดีย พระนคร : คลังวิทยา ๒๕๑๐.
- พระปรีดิเวที พระไตรปิฎกแปลย่อ พระสุตตันตปิฎก (ทีฆนิกาย) พระนคร : สัมมาชีวลิลิตมูลนิธิ ๒๕๐๑.
- พระมหาธาตุวรมหาวิหาร, วัด รัตนขันธมุนีอนุสรณ์ : ทรัพยากรในงานพระราชทานเพลิงศพพระรัตนขันธมุนี (คุณฐกรณเถร) ณ เมรุวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร นครศรีธรรมราช วันที่ ๑๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๓ กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรุงสยามการพิมพ์ ๒๕๒๓.

พระราชวรมณี (ประยูร ปยุตโต) พจนานุกรมพุทธศาสตร์ กรุงเทพฯ : กรมศาสนา ๒๕๒๐.
 พริยะ ไกรฤกษ์ แบบศิลปะในประเทศไทย : คัดเลือกจากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สาขา
 ส่วนภูมิภาค กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร ๒๕๒๐.

พริยะ ไกรฤกษ์ ประวัติศาสตร์ศิลปะในประเทศไทย ฉบับคู่มือนักศึกษา กรุงเทพมหานคร :
 โรงพิมพ์อัมรินทร์การพิมพ์ ๒๕๒๘.

พริยะ ไกรฤกษ์ ศิลปะทักขิณก่อนพุทธศตวรรษที่ ๑๘ กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร ๒๕๒๓.

พุทธศาสนิกฯ พุทธประวัติสำหรับเยาวชน กรุงเทพฯ : สำนักหนังสือธรรมบูชา ๒๕๒๐.

วิเชียร ณ นคร และคนอื่นๆ นครศรีธรรมราช กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์ ๒๕๒๑.

วิมล คำศรี "บทนำ" ใน ตำราคุณนิมิต : วรรณกรรมแห่งนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช :
 ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช และมูลนิธิโตโยต้าแห่งประเทศไทย
 ญี่ปุ่น ๒๕๒๗ หน้า ๑๘-๒๔.

ศรีนครินทร์วิโรฒ, มหาวิทยาลัย พจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ พุทธศักราช ๒๕๒๕ สงขลา : สถาบัน
 ทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ สงขลา ๒๕๒๕.

ศิลปากร, กรม รวมเรื่องเมืองนครศรีธรรมราช กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศิวพร ๒๕๐๕.

ศิลปากร, กรม เรื่องเมืองนครศรีธรรมราช อนุสรณ์ในงานฉาปนกิจศพนางตลับ จันทราทิพย์
 ณ วัดโสมนัสวิหาร วันที่ ๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๐ กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมการทหาร-
 สื่อสาร ๒๕๑๐

สุภัทรดิศ ดิศกุล, หม่อมเจ้า เที้ยวเมืองลังกา กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา ๒๕๑๗.

สุภัทรดิศ ดิศกุล, หม่อมเจ้า ศิลปะในประเทศไทย พิมพ์ครั้งที่ ๖ กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์-
 อัมรินทร์การพิมพ์ ๒๕๒๒.

เสฐียร พันธรัย พุทธประวัติมหายาน (พุทธประวัติฉบับค้นพบใหม่) พิมพ์ครั้งที่ ๔
 กรุงเทพมหานคร : แพร่พิทยา ๒๕๒๕.

ตรี อมาตยกุล รวมเรื่องเมืองนครศรีธรรมราช อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพพลเอกเจ้า-
 พระยาบดินทรเดชาฯ นุชิต กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร ๒๕๐๕.

Eck, Diana L. Banaras : City of Light. New Jersey : Princeton University Press, 1982.

Los Angeles Country Museum of Art, Light of Asia : Buddha Sakyamuni in Asian Art.
 California, 1984.

Nandana Chutiwongs, The Iconography of Avalokitesvara in Mainland South East Asia.
 London, 1984.

Robinson, Richard H., and Willard L. Johnson. The Buddhist Religion : A Historical
 Introduction. California : Wadsworth Publishing Company, 1982.

Wyatt, David K. The Crystal Sands : The Chronicles of Nagara Sri Dharmmaraja. (Data
 Paper No. 98), New York : Southeast Asia Program, Cornell University,
 1975.

พระนิพพานโศตร

ฉบับศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้

จำนวนที่ ๓

ปริวรรตโดย

สุภาภรณ์ สุวรรณ

พรทิพย์ สุกใส

ปรีชา นุ่นสุข

พระนิพนธ์ (อักษรวิธตามต้นฉบับ)

พระนิพนธ์ (อักษรวิธปัจจุบัน)

สำนวนที่ ๓

(ต้นสมุดหน้าต้น ต้นฉบับขาด)

๑

ต่างคนลงไป

เห็นรูปเทวา

แลดูจะเยื้อง

๑ ยิงชายสัพสใหม่

นอยใหญ่หนองเนื่อง

....ทรงเครื่อง

ลงจากอาชา

ต่างคนลงไป

เห็นรูปเทวา

แลดูจะเยื้อง

๑ หญิงชายสพสมัย

น้อยใหญ่หนองเนื่อง

....ทรงเครื่อง

ลงจากอาชา

๒

อยู่ในยประอ์พ

ท้าวเจ้าพระธาตุ

ต่างคนถ้วนหน้า

๑ เห็นพระทาดโดยปอง

เรื่องรองโสภา

แต่หลังอาชา

ต่างมาแลดู

อยู่ในประอบ

ท้าวเจ้าพระธาตุ

ต่างคนถ้วนหน้า

๑ เห็นพระธาตุโดยปอง

เรื่องรองโสภา

แต่หลังอาชา

ต่างมาแลดู

๓

ยอมแต่เทวา

लगบางชูกาง

เร่งพิฆามตร

๑ รูป.....

บางแบกบางชู

लगบ้างชู

แลดูมีสี่

ยอมแต่เทวา

लगบ้างชูกาง

เร่งพิฆามตร

๑ รูป.....

บ้างแบกบ้างชู

लगบ้างชู

แลดูมีสี่

๔

เทียนโคมรจันนัย

บ่อโคเสาม้อง

ดอกใบทงนี้

๑ ประทีย.....

ชาวลาที่ยก

เรื่อง....หมี่

บานอยู่เรียงราย

เทียนโคมรจนา

บ่ได้เศร้าหมอง

ดอกใบทงนี้

๑ ประทึ.....

ชาวลาที่ยดี

เรื่อง....มี

บานอยู่เรียงราย

๕

บานงามเรื่องรอง

สคดยทุกสิ่ง

ทำห้ลบอภัย

๑ ดอกจำปาทอง

ถึงการทิวสาย

เหมือนึงเจ้าถว้ย

สำหรับพระธาตุ

บานงามเรื่องรอง

สคดยทุกสิ่ง

ตรลอบอภัย

๑ ดอกจำปาทอง

ถึงก้านทรสาย

เหมือนึงเจ้าถว้ย

สำหรับพระธาตุ

๖

กุมเกลาวันทา
ต่างกราบบังคม
ยิงชายปราชาราช

๗

....ทอรแก้ว
ชื่อชาติภูสัตว์
บ้ร้อกสอรว

๘

กระยาเช่นใจ
ให้บ้รประโยช
ทาวเหนส้าคร

๙

จับทอน.....

๑๐

อานแนแก้ไข
ชีกระไทนรร

๑๑

บารกระไท
รับทาศาสต

๑ ผู้ซัดถั่วหนา

เขามากลากลาด
สมเด็จจับห่มทาด
กราบเกลาทูนถว

๑ ไททาศุภระแล้ว

กรายแก้วเรื่องฉาย
เขียนไวโดยหม้าย
ลิกขิตสาคร

๑ ไวแกทาวไท

ผูกพรพรกรรม
กระยาผูกนรร
รับชาคภูไทย

๑ ปรงสัตว์รา

ตฤกคิกกระไท
พิทักษ์เสียมลรร

๑

อับสรส้าคร

๑

มีใจหรรสา
สุกถับกลाइ

กุมเกลาวันทา

ต่างกราบบังคม
หญิงชายประชาราษฎร์

....ท่อนแก้ว

ชื่อชาติศักดิ์
บ้นอักษรไว้

พระยาเจริญใจ

ให้บ้นประโยชน์
ท้าวเห็นสำคัญ

จับท่อน.....

อ่านแนแก้ไข

ชื่อพระไทน

บานพระทัย

รับทาศาสต

๑ ผู้ชนถั่วหนา

เขามากลากลาด
สมเด็จจับมธาค
กราบเกลาทูลถว

๑ ได้ธาดุพระแล้ว

พรายแพรวเรื่องฉาย
เขียนไว้โดยหมาย
ลิจิตสาก

๑ ไวแก้ท้าวไท

ผู้ทรงรับกรรม
พระยาผูกน
รับชาคภูไท

๑ พระกระษัตรา

ตรีกิดพระทัย
พิทักษ์เสียมลัน

๑

อักษรสำคัญ

๑

มีใจหรรษา

สู่พลับพลาย

๑๒ ในอักษณนปด

.....

ทั่วทุกยงชาย

.....

๑๓

ส้มเต้ากฐทอร

จเออกระทาตุ

กิดแล้วภฤกทา

๑๔ ๑ เหนกฤกทาจรมาด

โสกรราชภูบาล

จิงรับขึ้นไวย

ไหวณมัสการ

๑๕

สีทำโสกรวด

แล้วระ.....

ทั้งระอารีสง

๑๖

มีสี.....

ทำมโสกรท้าวไทย

.....

๑๗

.....

กลัวแต่มารร้าย

.....

๑ กรันแล้วกระบาท

เขาสุกรงไกร

.....

.....

๑

รำกิงจิริกา

.....

ผุเป็นอาจาน

คิดด้วยกระบาท

ไวทีโดยหนา

มรัคับภิบาล

ถววยดอกบสนง

๑ สมเด็จพระบาท

รำกิงโดยจง

กราบไหวพุ่มทอง

ไนยอารันยา

๑ ภาระโมกมลืบด

.....

เข้าไปวันทา

.....

๑

.....

ไยหมรั.....

ไทแก้วแหว้วกราย

(มอกลบคณนปด)

.....

ทั่วทุกหญิงชาย

.....

๑

สมเด็จพระ

จะเอาพระธาตุ

กิดแล้วพฤมา

๑ เห็นพฤมาจารย์มาตย์

โสกรราชภูบาล

จิงรับขึ้นไว้

ไหวณมัสการ

๑

ศรีธรรมโสกราช

แล้วพระ.....

ทั้งพระอริยสงฆ์

๑

มีสี.....

ธรรมโสกรท้าวไทย

.....

๑

.....

กลัวแต่มารร้าย

.....

๑ กรันแล้วพระบาท

เขาสุกรงไกร

.....

.....

๑

รำพึงจินดา

.....

ผู้เป็นอาจารย์

คิดด้วยพระบาท

ไว้ที่ใดหนา

มณฑปภิบาล

ถววยดอกบุษบง

๑ สมเด็จพระบาท

รำพึงโดยจง

กราบไหวพุ่มทองคำ

ไนอรัญญา

๑ พระโมกคัลลบุตร

.....

เข้าไปวันทา

.....

๑

.....

ใจมัน.....

ให้แก้วแพรวพราย

๑๘	๑ (ต้นฉบับลบเลือน)	๑ (ต้นฉบับลบเลือน)
๑๙	๑	๑
๒๐	๑	๑
๒๑	๑	๑
๒๒	๑	๑
๒๓	๑	๑
๒๔	๑	๑
๒๕	๑	๑
๒๖	๑	๑
๒๗	๑	๑
๒๘	๑	๑
๒๙	๑	๑
๓๐	๑	๑
๓๑	๑	๑
๓๒	๑	๑
๓๓	๑	๑
๓๔	๑	๑
๓๕	๑	๑
๓๖	๑	๑
๓๗	๑	๑
๓๘	๑	๑
๓๙	๑	๑
๔๐	๑	๑
๔๑	๑	๑
๔๒	๑	๑
๔๓	๑	๑
๔๔	๑	๑
๔๕	๑	๑
๔๖	๑	๑
๔๗	๑	๑
๔๘	๑	๑
๔๙	๑	๑
๕๐	๑	๑
๕๑	๑	๑
๕๒	๑	๑
๕๓	๑	๑
๕๔	๑	๑
๕๕	๑	๑
๕๖	๑	๑
๕๗	๑	๑
๕๘	๑	๑
๕๙	๑	๑
๖๐	๑	๑
๖๑	๑	๑
๖๒	๑	๑
๖๓	๑	๑
๖๔	๑	๑
๖๕	๑	๑
๖๖	๑	๑
๖๗	๑	๑
๖๘	๑	๑
๖๙	๑	๑
๗๐	๑	๑
๗๑	๑	๑
๗๒	๑	๑
๗๓	๑	๑
๗๔	๑	๑
๗๕	๑	๑
๗๖	๑	๑
๗๗	๑	๑
๗๘	๑	๑
๗๙	๑	๑
๘๐	๑	๑
๘๑	๑	๑
๘๒	๑	๑
๘๓	๑	๑
๘๔	๑	๑
๘๕	๑	๑
๘๖	๑	๑
๘๗	๑	๑
๘๘	๑	๑
๘๙	๑	๑
๙๐	๑	๑
๙๑	๑	๑
๙๒	๑	๑
๙๓	๑	๑
๙๔	๑	๑
๙๕	๑	๑
๙๖	๑	๑
๙๗	๑	๑
๙๘	๑	๑
๙๙	๑	๑
๑๐๐	๑	๑

๒๔ ๑ บ้างนั้นท้าวหน้า วาทะพระทศยาน	๑๑ ๒๑ รุขดีแจจอาภา ประจิตถานจะแต่งใหม่	๒๕ ๑ บ้างนั้นท้าวหน้า ว่าธาตุพระทศยาน	๑๑ ๒๑ รุขดีแจจอาภา ประดิษฐานจะแต่งใหม่
๒๕ ๑ จำกุดป้องบุญ ขึ้นมาขุมบุญ	๑๑ ๒๑ ไปแทนคุณทศพระไตร ท้าวตั้งใจไปพารา	๒๕ ๑ จำกุดป้องบุญ ขึ้นมาขุมบุญ	๑๑ ๒๑ ไปแทนคุณทศพระไตร ท้าวตั้งใจไปพารา
๒๖ ๑ อินทปัตถะบุหรี มาสัพพัคครุทา	๑๑ ๒๑ มาไกลที่ท้าวสาสดา ฉวยคาบพายนาคไป	๒๖ ๑ อินทปัตถะบุหรี มาสัพพัคครุทา	๑๑ ๒๑ มาไกลที่ท้าวสาสดา ฉวยคาบพายนาคไป
๒๗ ๑ บินพามาได้..... ภวังกรูณาคี	๑๑ ๒๑ ภระอรัหังงมี ซึ่งบักสคาบบินมา	๒๗ ๑ บินพามาได้..... ภวังกรูณาคี	๑๑ ๒๑ ภระอรัหังงมี ซึ่งบักสคาบบินมา
๒๘ ๑ ทุกองค์บ่อน้ำ	๑๑ ๒๑ เอานากไวรอดมรณา ต่าง ๒ มาแลกกัน	๒๘ ๑ ทุกองค์บ่อน้ำ	๑๑ ๒๑ เอานากไวรอดมรณา ต่างต่างมาแลกกัน
๒๙ ๑ ภระเนนร้องท้าวท เขาหูท้าวสุบัน	๑๑ ๒๑ ด้วยสิ่งหนาทขึ้นไปพลัน จิตพรั่น ๒ ตกลงมา	๒๙ ๑ ภระเนนร้องท้าวท เขาหูท้าวสุบรรณ	๑๑ ๒๑ ด้วยสิ่งหนาทขึ้นไปพลัน จิตพรั่นพรั่นตกลงมา
๓๐ ๑ แล้ววางท้าวหน้า... เขี้ยวเล็บจับนิคหนา	๑๑ ๒๑ ทว่านี่ที่ฤๅตสา น่านันทามาหายกลัน	๓๐ ๑ แล้ววางท้าวหน้า... เขี้ยวเล็บจับนิคหนา	๑๑ ๒๑ธรรตักษา น่านนตฺตามาหายพลัน
๓๑ ๑ อรัหังงนังกองกาย ยักอัดทีกอนผัน	๑๑ ๒๑ ปลุกสากันท้ออันหมาย	๓๑ ๑ อรัหังงนังกองกาย ยักอรัณณผัน	๑๑ ๒๑ ปรักษากันท้ออันหมาย
๓๒ ๑ วาเปนน้อยนิจเล่าหนา หาคิดเกรงกลัวใหม่	๑๑ ๒๑ อำตริตทาแก่เราใด เราใหม่ไรทำ.....	๓๒ ๑ วาเป็นน้อยนิจเล่าหนา หาคิดเกรงกลัวไม่	๑๑ ๒๑ อจฤทธาแก่เราได้ เราไม่ไรทำ.....
๓๓ ๑ เปนสีกิดนออกครู	๑๑ ๒๑	๓๓ ๑ เปนศิษย์กิดนออกครู	๑๑ ๒๑
๓๔ ๑ เหมือนซึ่งอาหารทาน	๑๑ ๒๑ บ่อเป็น.....	๓๔ ๑ เหมือนซึ่งอาหารทาน	๑๑ ๒๑ บ่อเป็น.....
๓๕ ๑ แล้วมีพุททีดาจ่อให้ลงไป	๑๑ ๒๑ ถามนั้น..... ไตสมุทไทใหม่ปรัลพิษ	๓๕ ๑ แล้วมีพุททีดา จะให้ลงไป	๑๑ ๒๑ ถามนั้น..... ไตสมุทไทใหม่ปรัลพิษ

๓๖ ๑ (ต้นฉบับลบเลือน)

๓๗ ๑ เจาเนนรับตรัสไซ ย่อไหวนับพระเถรา

ซาหน้าชักราบลา ลังไปหาพระมีพลัน

๓๘ ๑ เนนกำกลาคีล ทั่วยุทธิพระอรหันต์

ภวปตามาถึงภรรร บังคมคั่นทำวันทา

๓๙ ๑ ทูนาพระ... หารอยอ้งไขล้งมา

นิมรพระเจ้าข้า ยาโตชาเรงขึ้นไป

๔๐ ๑ จะกัพระเจติ ทาตชิลเสืสวมไวโนย

ภระอ้งโกลงไว นิมนไปยไวเทกหน้า

๔๑ ๑ กรานันพระอุตุคุด ฟงสันสูกักขึ้นมา

ถึงทาตภยสาศดา ทิปริกสภภระอวีสั่ง

๔๒ ๑ พิจนนาพระอุตุคุด เห็นพิรุคทั่วภระอ้ง

หมองเสาเทาโสกลอง แปลักภระอ้งแตกอนมา

๔๓ ๑ มีไคพีบอาทาน ของมันหวานหลายภรรรสา

อรรพรทงนนั้นว่า ทำกรัมคัวยผู้โดย

๔๔ ๑ มีไคแก้อาบติ ผิดบ้นัยคัภระบ่หรมไทร

โทดทานนัผิดใหญ่ ทำฉนไคยพันโทสา

๔๕ ๑ จไคภระจันมาน ยังทำมทานไคหฤาหน้า

จักอภระจ้หลา กลั้วมารามาย้าย

๔๖ ๑ บัคนรรภระอุตุคุด ตอภภระพุทว่าทิ

เหตว่าตัวช้านี เภระใหม่มีเริ่องขับฉน

๔๗ ๑ จไปยเทียบบินทิบาต แกประชาราคไคยเขตฉน

ไคมาเลียงกายัน จะบ่ระจันญมารา

๔๘ ๑ เภระเร้งชานอยนัค ต่อทัวยักไคหฤาหน้า

เรียวแรงถาแขงกลา อันมารา.....

๑ (ต้นฉบับลบเลือน)

๑ เจ้าเนนรับตรัสไซ

ข้าหนอขอกราบลา

๑ เนนกำกลาคีล

พริบตามาถึงพลัน

๑ ทูลว่าพระ.....

นิมนต์พระเจ้าข้า

๑ จะก่อพระเจติย์

พระองค์ได้ลงไว

๑ กรานันพระอุตุคุด

ถึงธาตุพระศาสดา

๑ พิจนนาพระอุตุคุด

หมองเสาร้าทำวโสกลอง

๑ มีได้พบอาหาร

อรหันต์ทงนนั้นว่า

๑ มีได้แก้อาบติ

โทยทำนนี้ผิดใหญ่

๑ จะให้ประจัญมาร

จะก่อพระจุฬา

๑ บัดนั้นพระอุตุคุด

เหตว่าตัวช้านี

๑ จะไปเทียบบินทิบาต

ได้มาเลียงกายัน

๑ เพราะเร้งชานอยนัค

เรียวแรงถาแขงกลา

(ต้นฉบับลบเลือน)

ขอไหวนับพระเถรา

ลงไปหาพระมีพลัน

ด้วยฤทธิพระอรหันต์

บังคมคั่นทำวันทา

ห้ารอยอ้งไขล้งมา

อย่าได้ช้านั้นไป

ธาตุนิสรืสวมไว้ใน

นิมนต์ไปไวเถิดหนา

ฟงสันสูกักขึ้นมา

ที่ปรึกษาพระอริยสงฆ์

เห็นพิรุคทั่วพระองค์

แปลกพระองค์แตก่อนมา

ของมันหวานหลายพรรษา

ทำกรรมมาด้วยผู้ใด

ผิดบัญญัติพระบรมไตร

ทำฉนไคพันโทสา

ยังทำทานได้หรือหนา

กลั้วมารามาย้าย

ตอภระพุทพวาทิ

เพราะไม่มีเริ่องขับฉน

แก่ประชาราชภูริในเขตฉนนี้

จะประจัญญมารา

ต่อด้วยยักได้หรือหนา

อันมารา....

๔๙ ๑ ทารวใหม่แกกจิ ไปอยู่โตสมุทไทย	ล้งวาผิตเปรขอใหญ่ ตามวีน.....	๑ ท่านว่าจะแกกจิ ไปอยู่โตสมุทไทย	ล้งวาผิตเป็นข้อใหญ่ ตามวีน.....
๕๐ ๑ ชาคิจิจิตสละ	ไวยแซงขันตามคำพระ จิงทิงละโยมทั้งหลาย	๑ ข้าคิจิจิตสละ	ไวยแซงขันตามคำพระ จิงทิงละโยมทั้งหลาย
๕๑ ๑		๑	
๕๒ ๑		๑	
๕๓ ๑		๑	
๕๔ ๑ ภาระหนึ่งไสย ปรยาชาขานาร	พึงเงใจในยตการ เครื่องอาการภูมิเกิดมา	๑ พระองค์หนึ่งไซริ บุญญาข้าชำนาน	พึงเงใจในอาการ เครื่องอาการภูมิเกิดมา
๕๕ ๑ ล้วนล้วนสองสามรับ ข้าหนีหนีปราชญ์หน้า	นางถวรับพระเจ้าชา เป็นบุชชาชาชอลวย	๑ ล้วนล้วนสองสามรับ ข้าหนีหนีปราชญ์หน้า	นางถวรับพระเจ้าชา เป็นบุชชาชาชอลวย
๕๖ ๑ อุตุทุทพระพุทองค์ อาหารมาจถวย	ถามพระสงฆ์บัตเดียวดวย ทาร์นรใดทำบุรใด	๑ อุตุคุดพระพุททวงศ์ อาหารมาจถวย	ถามพระสงฆ์บัตเดียวดวย ท่านนั้นได้ทำบุญใด
๕๗ ๑ อิมนักปรจักไท่ ครันมาถึงกลางหน	กลับมาไวบัตเดียวด้น เป็นกุศลด้วย...	๑ อิมนักประจักษ์ไท่ ครันมาถึงกลางหน	กลับมาไวบัตเดียวดล เป็นกุศลด้วย.....
๕๘ ๑ สุนักณรรลุออกอร ลำบากอยากเขาปลา	หมัรมานอรรรมัก เป็นเวทน่าหนาเหนดู	๑ สุนักณรรลุออกอร ลำบากอยากข้าปลา	หมัรมานอนริมมรรคา เป็นเวทน่าหนาเอ็นดู
๕๙ ๑		๑	
๖๐ ๑		๑	
๖๑ ๑		๑	

๖๒ ๑		๑	
๖๓ ๑		๑	
๖๔ ๑		๑	
๖๕ ๑		๑	
๖๖ ๑		๑	
๖๗ ๑ ลัทธิการเสฏฐิ	ลัทธิการเครื่องดี ๒ ไสยกำรมาดจัดเอามา	๑ ลัทธิท่านเศรษฐี	ลัทธิการเครื่องดี ใส่กันมาจัดเอามา
๖๘ ๑ ให้โยมเผ่า กุศดี ให้ปรการภักสา	สองคณีนรามเจ้าชา จึงยุรยามาถึงภัก	๑ ให้โยมเผ่ากุฎ ให้บันการภักสา	สองคณีนรามเจ้าชา จึงยุรยามาถึงภัก
๖๙ ๑ ขอถวายแก่พระเจ้า จิตชาตักทานร	ให้ทหารทาวโดยขับจรร พระทรงทรวรับเทิดหนา	๑ ขอถวายแก่พระเจ้า จิตข้าสรัทธา	ให้ท่านท้าวได้ขบฉัน พระทรงธรรม์รับเทิดหนา
๗๐ ๑ บ้างพระอตุคุด ซึ่งทามีสักทา	แผ่พุทฎีกา ถวายขาไทยขับจรร	๑ ปางนั้นพระอตุคุด ซึ่งทามีสรัทธา	แผ่พุทฎีกา ถวายข้าให้ขบฉัน
๗๑ ๑ เรือนรับมีโดย ลักมำแจกปรการ	ทหารทำนไห้ใหม่คัมสน์ ใหม่กว้นฉรรเปรวเวรา	๑ เราขึ้นรับมิได้ ลักมำแจกบันกัน	ทหารทำนไห้ใหม่คัมสน์ ไม่ควรรณันเป็นเวรา
๗๒ ๑ อรัทธนังมากมาย รุ่งเขาทำเตาไทย	บ้แก่ถายตอปลิงโดย ในเวียงไชยธิ นบาทฉัน	๑ อรหันต์นังมากมาย รุ่งเช้าเตาได้	บ้แก่ถายตอปลิงโดย ในเวียงชัยนบาตรฉัน
๗๓ บัดนี้รทาวโสกราช ...พระอรหัน	ผู้จอมนาถมาด้วยกัน นังภรอมกันมากนักรา	๑ บัดนั้นท้าวโสกราช ...พระอรหันต์	ผู้จอมนาถมาด้วยกัน นังพร้อมกันมากนักรา
๗๔ ๑ อุตุคุดนังด้วยกัน พระขีอ้งมนีหน้า	ภระอรหันแนะอาตมา ท่านทานกลาต่อด้วยมา	๑ อุตุคุดนังด้วยกัน พระชองกันหนา	พระอรหันต์แนะอาตมา ท่านหาญกล้าต่อด้วยมาร

๗๕ ๑ ทรมีสติพิศัก	กลาหานักไครยจักบ้าน	๑ ท่านมีสติพิศักดี	กล้าหาญนักไครยจักบ้าน
อันว่ามารามาน	จะต้านทานม้วยบันไหลาย	อันว่ามารามาร	จะต้านทานม้วยบรรลัษ
๒๖ ๑ ทำมโศกพระราชา	ทการภิกษนามิเต็มใจ	๑ ธรรมโศกพระราชา	ท่านพิจารณามิเต็มใจ
ระอ่องทรงผอมผาย	ต่อฤทธิไกรด้วยยักสา	พระองค์ทรงผอมผา	ต่อฤทธิไกรด้วยยักสา
๗๗ ๑ อหันที่ต่อมิไคย	ทการตริกไวโยนัยบ้นยา	๑ เห็นที่ต่อมิได้	ท่านตริกไว้ในปัญญา
มิไคจําหนัรจา	บ้นาภาทาวนังไบย	มิได้จําพรรจา	บ้นาพาทาวนังไป
๗๘ ๑ จํากุลองสักรรา	โพรกเขามาจํกลาโคล	๑ จํากุลองสักรรา	โพรกเข้ามาจะคลาโคล
เทียว.....	จํบันไหลายแทนักหนา	เทียว.....	จะบรรลัษแทนักหนา
๗๙ ๑ ตรีกแล้ว....กินหลัง	ขึ้นสู่วังพระราชา	๑ ตรีกแล้ว....กินหลัง	ขึ้นสู่วังพระราชา
ให้.....		ให้.....	
๘๐ ๑	ปรากฏจิงฟังคำ	๑	ปรากฏจิงฟังคำ
เองภาภระยาฟังคำ		เอ็งพาพระยาดำ	
๘๑ ๑ ถาเห็นภระล้งมา		๑ ถาเห็นพระลงมา	
.....	ไทม์กรูยิดไโลแทง		ไทม์กรูยิดไโลแทง
๘๒ ๑ ภลายจํตักนํมัน	อยู่ชานชั้นนครจงแทนง	๑ พลายจํตักนํมัน	อยู่ชานชั้นนครจงแทนง
ถิวกาบินควางแควง	แทงยังทํรดี	ยิวกาบินควางแควง	แทงยังทํรดี
๘๓ ๑ รุงเขามระอุตคุด	อ้งภระพุชาติ	๑ รุงเข้าพระอุตคุด	อ้งภระพุชาติ
บิรที่บาทหมิชาติที่	แล้ว....เขาไนยวัง	บิณฑบาตมิชาติที่	แล้ว.....เข้าไนวัง
๘๔ ๑ ควารชางเห็นพระมา	ภิกจํรหนาทัวโรบง	๑ ควาญช้างเห็นพระมา	พิจารณาทัวโรบง
โซก..... อยู่ร้งร้ง	สัหมทาสังปลอยชางไป	โซก.....อยู่ร้งร้ง	สมท้าวสังปลอยช้างไป
๘๕ ๑ ภลายดํบ้านมัว	วังร้งนัโดยทาวไท	๑ พลายดํบ้านนํมัน	วังระกันไต้ท้าวไท
ทาวไหมไคจํกใจ	ผันดูไปชางล้งมา	ท้าวไม่ได้ตจใจ	ผันดูไปช้างลงมา
๘๖ ๑ ทาวตบเสียนสามที่	อยู่ทั้นเทิดภักชา	๑ ท้าวตบเศียรสามที่	อยู่ทั้นเทิดพ้อคชา
กลับกลายเปรสินลา	ตามควาสัจจาหม้าย	กลับกลายเป็นศิลา	ตามควาสัจจาหม้าย
๘๗ ๑ แล้วทาวเดินกันไป	ชางมีไหลายลูกขึ้นไคย	๑ แล้วท้าวเดินพันไป	ช้างมีไหลายลูกขึ้นไค
เนงนอนครุชอนไม	แล้วกลับกลายเปนสินลา	นึ่งนอนครุชอนไม	แล้วกลับกลายเป็นศิลา

Detailed description of Figure 6: This figure consists of three stacked horizontal bar charts sharing a common x-axis representing percentages from 0% to 100%. The y-axis labels are 'No answer', 'Yes', and 'No'. Each chart has three bars corresponding to age groups: 0-17, 18-29, and 30+.
 - Top chart ('No answer'): The bars show approximately 80%, 80%, and 80% respectively.
 - Middle chart ('Yes'): The bars show approximately 20%, 20%, and 20% respectively.
 - Bottom chart ('No'): The bars show approximately 80%, 80%, and 80% respectively.

.....
 เหนทาวโสกกำราช
 ถ้วนทุกเทวา

กรรมมนการไป

ในหอยดอยถ้ำเขาสัน

เรียนโรงเรียนเอกชน

๕๖๐
อุกทังคิมเฝ้า

๕
๖

๒๔๓๑ รวมกรรมา

၁၉၅၁ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၁၅ ရက်

๒๖
พระคัมภีร์ฉบับ...

๑๑๙ ฌักกัฏฐะ
 ฐาเนนินยา
 จัมปทวัจจรัว
 ดุสิตา.....

๑๒๐
 ฌัมมัลลังเขมา
รับสู
 อายแกเทวัน

๑๒๑
 จัมปทานตุ
 ท้าวเอาฉลกบาตร
 ดิดคัชนมาร

๑๒๒
 ใหม่นเป็นหนอน
 ทัวยคุณพระเจ้า
 ภาเรสีสาชกา

๑๒๓
 ฌัมมัลลังเขมา
 ทุทชัณเฑวา
 ฌัมมัลลังเขมา

๑๒๔
 ฌัมมัลลังเขมา
 ฌัมมัลลังเขมา
 ฌัมมัลลังเขมา

๑ ภาเรโลกกสิปุต
 ฌันนากัมภีพ
 ฌันนากัมภีพ
 ฌันนากัมภีพ

๑ ฐาเนนินยา
 ฌัมมัลลังเขมา
 ฌัมมัลลังเขมา
 ฌัมมัลลังเขมา

๑ ฌัมมัลลังเขมา
 ฌัมมัลลังเขมา
 ฌัมมัลลังเขมา
 ฌัมมัลลังเขมา

๑ ฌัมมัลลังเขมา
 ฌัมมัลลังเขมา
 ฌัมมัลลังเขมา
 ฌัมมัลลังเขมา

๑ ฌัมมัลลังเขมา
 ฌัมมัลลังเขมา
 ฌัมมัลลังเขมา
 ฌัมมัลลังเขมา

๑ ฌัมมัลลังเขมา
 ฌัมมัลลังเขมา
 ฌัมมัลลังเขมา
 ฌัมมัลลังเขมา

๑ ฐาเนนินยา
 ฌัมมัลลังเขมา
 ฌัมมัลลังเขมา
 ฌัมมัลลังเขมา

๑ ฐาเนนินยา
 ฌัมมัลลังเขมา
 ฌัมมัลลังเขมา
 ฌัมมัลลังเขมา

๑ ฐาเนนินยา
 ฌัมมัลลังเขมา
 ฌัมมัลลังเขมา
 ฌัมมัลลังเขมา

๑ ฐาเนนินยา
 ฌัมมัลลังเขมา
 ฌัมมัลลังเขมา
 ฌัมมัลลังเขมา

๑ ฐาเนนินยา
 ฌัมมัลลังเขมา
 ฌัมมัลลังเขมา
 ฌัมมัลลังเขมา

๑ ฐาเนนินยา
 ฌัมมัลลังเขมา
 ฌัมมัลลังเขมา
 ฌัมมัลลังเขมา

๑ ภาเรโลกกสิปุต
 ฌันนากัมภีพ
 ฌันนากัมภีพ
 ฌันนากัมภีพ

๑ ฐาเนนินยา
 ฌัมมัลลังเขมา
 ฌัมมัลลังเขมา
 ฌัมมัลลังเขมา

๑ ฌัมมัลลังเขมา
 ฌัมมัลลังเขมา
 ฌัมมัลลังเขมา
 ฌัมมัลลังเขมา

๑ ฌัมมัลลังเขมา
 ฌัมมัลลังเขมา
 ฌัมมัลลังเขมา
 ฌัมมัลลังเขมา

๑ ฌัมมัลลังเขมา
 ฌัมมัลลังเขมา
 ฌัมมัลลังเขมา
 ฌัมมัลลังเขมา

๑ ฌัมมัลลังเขมา
 ฌัมมัลลังเขมา
 ฌัมมัลลังเขมา
 ฌัมมัลลังเขมา

๑๒๕ ฤๅษีฤๅษี
โหดเหี้ยม

.....
ถอดบั๊กใหม่ไหว

๑๒๖
สองมียัดชัก

.....
.....
.....

๑๒๗
รำกลู.....

เมื่อเอ็งทุษฐาน
.....นี้หมิ่นทาร์

๑๒๘
.....

แล้วเหาะขึ้นไป
ช่วยท้าว

๑๒๙
เมื่อเอ็งทุษร้าย

แล้วกลับลงมา
ถึงเดาเหาะไป

๑๓๐
ไต่แจ่มมากมาย

ยังท้าวทวง
รักใคร่กันมา

๑ กลับเป็นสุนัข
แต่ในทัวใด

.....
ตกใจนักหนา

๑
.....

.....
.....
.....

๑ ช่วยช่วยสุบรร
ทุกชั้นเตาธาร

ทาทุระจอมอว
กลัวทาร์นักหนา

๑ แลไปทักอิ"น
ในขอบจักกัวน

ชั้นดาวดึงสา
ทุกชั้นขึ้นไป

๑ วาช่วยหมีไท
ทาทุระบรมไตร

ชั้นนาคาโดย
ทุกกรุงนาคา

๑ หมูนาคทั้งหลาย
เป็นนาคุสาคา

อึ่งหนึ่งนั้นหนา
นาคาตราไทร

๑
ให้เห็นประจักษ์

.....
ถอดบั๊กไม่ไหว

๑
สองมียัดชัก

.....
.....
.....

๑
รำกลู.....

เมื่อเอ็งทุษฐาน
.....นี้หมิ่นทาร์

๑
.....

แล้วเหาะขึ้นไป
ช่วยท้าว

๑
เมื่อเอ็งทุษร้าย

แล้วกลับลงมา
ถึงเดาเหาะไป

๑
ไต่แจ่มมากมาย

ยังท้าวทวง
รักใคร่กันมา

๑ กลับเป็นสุนัข
แต่ในทัวใด

.....
ตกใจนักหนา

๑
.....

.....
.....
.....

๑
ช่วยสุบรร

ทุกชั้นเตาธาร
ทาทุระจอมอว

กลัวทาร์นักหนา

๑
แลไปทักอิ"น

ในขอบจักกัวน
ชั้นดาวดึงสา

ทุกชั้นขึ้นไป

๑
ว่าช่วยหมีได้

ทาทุระบรมไตร
ชั้นนาคาโดย

ทุกกรุงนาคา

๑
หมู่นาคทั้งหลาย

เป็นนาคุสาคา
อึ่งหนึ่งนั้นหนา

นาคาตราไทร

๑๓๑

แต่จะแนะให้

ช้โทษแต่ท่าน

อรรักษ์ผอโชน

๑๓๒

เป็นวงสงสา

ผู้นั้นรแล

ชานักจกสตุ

๑๓๓

โตฟงอาการ

รำถึงภายใน

แต่ว่าอาตมา

๑๓๔

อายหนอนช้ราย

ท่งเนาท่งหมื่น

ครันว่าหมื่นไป

๑๓๕

เกือนจกคิ ตอาน

เขาไปค้อมกัล

ใหม่โปรดเกศา

๑๓๖

เจ้า

จ้ช้อถว้ยตัว

กัรรุหนากระองค์

๑ เราช่วยหมื่นใด

จ้งทานเร่งไป

ซึ่งมีฤทธิ์ไกร

ชี“ อภระอุตคุด

๑ ภระองค์นั้นหน้า

สั้มเต็จระพุ:

จ้แกใหม่อยู่

ชีวิคมีรนา

๑ บัดเดียวขุนมาร

ทียารกลั้บมา

ใหม่ใครจ้ไปหา

น้เจ็บเหลือใจ

๑ กุทนต์มีไค

กัถกินขางใน

ดักดินนามไย

บันไหลยแล้หน้า

๑ คิดแล้วหมื่นนาร

มาถึงการา

ภระอรรหรรตา

ชาภระพุทอ้งภัง

๑ เอาตัวชาไสย

ช้ภระยาทรวง

.....โดยทรวง

ไทรอกจากไก

แต่จะแนะให้

ขอโทษแต่ท่าน

อรหันต์ผู้ใหญ่

เป็นวงศ์พงศา

ผู้อนันต์แล

ชานักจกสตุ

ได้ฟ้งอาการ

รำถึงภายใน

แต่ว่าอาตมา

อายหนอนช้ราย

ท่งเนาท่งหมื่น

ครันว่ามิไป

เพื่อนจึงคิดอ่าน

เข้าไปค้อมกัล

ใหม่โปรดเกศา

เจ้า

จะขอถวายตัว

กรุณาพระองค์

๑ เราช่วยมิได้

จ้งทานเร่งไป

ซึ่งมีฤทธิ์ไกร

ชี“ อภระอุตคุด

พระองค์นั้นหน้า

สมเด็จพระพุท

จะแก้ไม่หยุด

ชีวิคมีรนา

๑ บัดเดียวขุนมาร

ทะยานกลั้บมา

ไม่ว่าใครจะไปหา

น้เจ็บเหลือใจ

๑ กุทนต์มีไค

กัถกินข้างใน

ดักดินน้ำใจ

บรรลั้แลหนา

๑ คิดแล้วหมื่นนาร

มาถึงการา

พระอรหันตา

ข้าพระพุทธองค์

๑ เอาตัวข้าไซ้

ขอพระยาทรง

.....ได้ทรง

ได้รอดจากภัย

๑๓๗

.....

๑๓๘

.....

๑๓๙ ๑ ดูหรานุमार

ยาไคยัย
 ไปเบื่องหน้า
 ทาตุกระฉินสี

๑๔๐

กุมเกล้านมัสการ
 ทำสืบไปเล่า
 ไหม้วยบรรลือ

๑๔๑

ถาทำสืบไป
 คิตความดูเบา
 ษา ข้อถว้ายตัว

๗๐ ๑๑ ยานี ๗๐

๑๔๒ ๑ กรานัน้องกระพุท ภาระอุตักผู้ญิง

ฟงมารชานตามตรง ภาระพุทอ้งช่วยมารา

๑๔๓ ๑ ทาวจึงมีโอวาท

กลับกลายหายบ่ชา

๑

.....

๑นิกหมาย

ไหมรอดชีวา
 จองไว.....
 แลกระการบี

เห็นขอแกทาร

ทาตุกระฉินสี
 ยาไคราวี
 ยงมีสืบไป

๑ บัดนั้น.....

ชาเซอ้าโก
 เท้าตามใจ
 เท็กกระฉินหัว

ผิดครั้งหนึ่งใส

หมี่ไคเกร้งกลัว
 เหตุเพราะเม้ามัว
 เปนโยมกระอ้ง

๑๑ ยานี ๗๐

.....

.....

๑ ดูหรานุमार

อย่าไคยัย
 ไปเบื่องหน้า
 ษาดุพระชินศรี

กุมเกล้านมัสการ
 ทำสืบไปเล่า
 ไหม้วยบรรลือ

ถาทำสืบไป
 คิตความดูเบา
 ษา ข้อถว้ายตัว

๗๐ ๑๑ ยานี ๗๐

๑ กรานัน้องค์พระพุท

ฟงมารชานตามตรง

๑ ทานจึงมีโอวาท

กลับกลายหายบ่ชา

.....

.....

๑นิกหมาย

ไหมรอดชีวา
 จองไว.....
 แลพระพันปี

๑ บัดนั้น.....

ข้าขอภัย
 ท้าวอย่าตามใจ
 เถิดพระฉินหัว

๑ ผิดครั้งหนึ่งไซ้

มิได้เกรงกลัว
 เหตุเพราะเม้ามัว
 เปนโยมพระอ่องค์

๑๑ ยานี ๗๐

๑ พระอุตักผู้ญิง

พระพุทอ้งช่วยมารา

เรียกถลกบาตรจากคองมา

เพื่อนอำลาพระเจ้าไป

๑๔๔ ๑ เจตีบรรจุทศ โสกราชพระภูวไนย	พระบรมนาคแล้วบัดใจ สำเนาใจลูปราน้ำ	๑ เจตีย์ประจุทศ โสกราชพระภูวไนย	พระบรมนาคแล้วบัดใจ สำเนาใจลูปราน้ำ
๑๔๕ ๑ อยู่ยงนโตเป็นสุข ตงเงียรจำเนียรมา	บมีทุกมาภาทา ใคร่กสทาทุระไตรย	๑ อยู่เย็นได้เป็นสุข ตั้งเพียรจำเนียรมา	บมีทุกขมาพาธา ได้รักษาตฤพระไตร
๑๔๖ ๑ พระโลกกัลป์ ทงพระเถนมาโดย	ภรรอตุ่กตฤคงผอย กกลับไปยังรันญ์	๑ พระโลกกัลป์ ทงพระเถรมาลย์	พระอตุ่กตฤคงไฟ กกลับไปยังรันญ์
๑๔๗ ๑ อรรหรรทงหารอย ผ่ายวาทวนาคี	ผู้ได้น้อยกลับคืนที่ กลับข้มสรีวิมาลา	๑ อรรหันต์ทงหารอย ผ่ายว่าทวนาคี	ผู้ได้น้อยกลับคืนที่ กลับข้มสรีวิมาลา
๑๔๘ ๑ ขอนี้จ้งกไวย สิงหราชพระราชา	กล่าวภิปรายถึงพระยา อยู่รักสทาทชิตเส	๑ ขอนี้จ้งกไว สิงหราชพระราชา	กล่าวภิปรายถึงพระยา อยู่รักษาตฤชินศรี
๑๔๙ ๑ บได้มีทีเคื่องใจ เจ้ากรุงชาติบตี	ขสิ่งใดเกิดไภมี ทารทวกริกถ์กลโยทา	๑ บได้มีทีเคื่องใจ เจ้ากรุงชาติบตี	ข้อสิ่งใดเกิดภย์มี ท่านท้าวกริชาพลโยธา
๑๕๐ ๑ ถึงภรรอมลอมทานี		๑ ถึงพร้อมล้อมธานี	
๑๕๑ ๑ แล้วแต่งลิก		๑ แล้วแต่งลิก.....	
๑๕๒ ชาฟ้รับรเกสา	๑ ถาทวหมีให้เร้า เอ้าภราให้บรโหด	๑ ถาทวหมีให้เร้า เอ้าภราให้บรโหด	๑ ถาทวหมีให้เร้า เอ้าภราให้บรโหด
๑๕๓ ๑ ราชทูตถิเขาสาร เผ้าท้าวเจ้าเวียงไช	มีไตนารักเขาไป ทูนเทาไทยแจ้งขการ	๑ ราชทูตถิเขาสาร เผ้าท้าวเจ้าเวียงชัย	มีไตนานักเข้าไป ทูลท้าวไทแจ้งขการ
๑๕๔ ๑ กรานันจิงพระบาท แจ้งใจในราชสาน	สิงหราชพระภูบา ตอบองการไปทริใจ	๑ กรานันจิงพระบาท แจ้งใจในราชสาร	สิงหราชพระภูบาล ตอบองการไปทั่นใจ
๑๕๕ ๑ ชิงทานกิตบ้งอาค เปนตายใหม่ให้ใคร	ชิงทนทาคระเจ้าไปย เปนฉันโดยตามเทิดหนา	๑ ชิงทานกิตบ้งอาจ เป็นตายไม่ให้ใคร	ชิงทนต์ธาตฤพระเจ้าไป เป็นฉันใดตามเทิดหนา
๑๕๖ ๑ จัรบด้วยภลไกร หยงหย้าบนานักหนา	เปนคั่นไซใหม่เขายา เร้าภระยาขลค์ชวน	๑ จัรบด้วยพลไพร่ ยังหยาบนานักหนา	เป็นคั่นไซไม่เข้ายา เราพระยาชนคชวน

๑๕๗ ๑ บัดนั้นทูลเสนา	พื้งบันชาทูนมาถัน	๑ บัดนั้นทูลเสนา	พื้งบัญชาทูลมาถัน
ถีสารของทารนั้น	เผ้าทรงทรรไนทวโดย	๑ ถีสารของท่านนั้น	เผ้าทรงธรรม์ในทันใด
๑๕๘ ๑ กราบทูนตำมุนกิด	แกบภิกกระยาใหญ่	๑ กราบทูลตามมูลกิจ	แกบพิตรพระยาใหญ่
วาทาวเจาเวียงไชย	ชวนทาวไทชนคัสสาร	๑ ว่าท้าวเจ้าเวียงชัย	ชวนท้าวไทชนคัสสาร
๑๕๙ ๑ ตรัตไททุดถิเลา	แจงแกทาวเจาการ	๑ ตรัสให้ทูลถื่อเล่า	แจงแก่ท้าวเจ้าการ
เราจักชลคชสาร	โหลงคณราตรีหนึ่ง	๑ เราจักชนคชสาร	โหลงคณราตรีหนึ่ง
๑๖๐ ๑ บัดนั้นจึงพระบาท	สิงหราชคิคว้าง	๑ บัดนั้นจึงพระบาท	สิงหราชคิคว้าง
คัษชัตว์หนึ่ง	กลาหารซึ่งสูงวังวา	๑ คัษชัตว์หนึ่ง	กล้าหาญซึ่งสูงวังวา
๑๖๑ ๑ ทาวม็องการไชย	เว้นวังไวยยาโตชา	๑ ท้าวมีโองการไช	เวรวังไวอย่าได้ช้า
ภรูกนิจลิดา	หนาที่กลาย่กออกไป	๑ พรุกนจะลิดา	หน้าทักกลาย่กออกไป
๑๖๒ ๑ ทหารโตสามโกศ	มีในสุทธารอปรใหม่	๑ ทหารได้สามโกศ	มีในสุทธารอปรใหม่
จักจบรับพระโค	มากรอมในหนาภระลาน	๑ จักจบรับพระโค	มาพร้อมในหน้าพระลาน
๑๖๓ ๑ ภาระอ้งทรวงกรอบแก้ว	ดูพรายแกร่วงามแต่การ	๑ พระองค์ทรวงกรอบแก้ว	ดูพรายแพร่วงามแต่การ
มุงกุดสอยสังหวน	ภระญบารล้าแดนไทร	๑ มงกุดสร้อยสังวาล	พระญบาลล้าแดนไทร
๑๖๔ ๑ ทาวทรวงคัษเผือกผุ	ภิกแลดงามปรโภา	๑ ท้าวทรวงคชเผือกผู้	ภิกแลดงามประไพ
วันนั้นศรีธูยามไชย	ทาวยกไปจากภารา	๑ วันนั้นศรีหรือยามชัย	ท้าวยกไปจากภารา
๑๖๕ ๑ ครันถึงที.....		๑ ครันถึงที.....	
ทาวเกลลงแตงกายา	ทรวงคัษงามปรโภา	๑ ท้าวเกลลงแตงกายา	ทรวงคชงามประไพ
๑๖๖ ๑ กลายตำมล้ำจิต		๑ พลยด้ามล้ำจิต	
.....			
๑๖๗ ๑ วังสองถึงเขาแล้ว	จึงพระแก้ว.....	๑ วังสองถึงเข้าแล้ว	จึงพระแก้ว.....
.....			
๑๖๘ ๑พระบาทนี้	ภระชิตีเร้าเงินมา	๑พระบาทนี้	พระชินศรีเราเชิญมา
.....	ปกเกสาทุกราตรี		ปกเกสาทุกราตรี
๑๖๙ ๑ ทารจักไหยเร้าล่ง	คิตอาตอ้งแกเร้าณี	๑ ท่านจักไหเราลง	คิตอาของแก่เรานี้
ทานกลาไหมกลาคี		๑ ท่านกล้าไม่กลาคี	

๑๗๐ ๑ เหตุใดใหม่ไปรับ	เอาลับ ๒ แตะโดยง่าย	๑ เหตุใดไม่ไปรับ	เอาลับลับแต่โดยง่าย
เรือนหิมสังไห	ทวยหาโคอุหงหาร	เรือนหิมสังไห	ท่านอย่าได้อุ้งหาญ
๑๗๑ ๑ ครานันพระยาใหญ่	ก่ตอบไปตามอองการ	๑ ครานันพระยาใหญ่	ก่ตอบไปตามอองการ
ยาเย้ยมาเหลี่ยทหาร	อัวคกลาหารเอ้าเร้าไญย	อย่าเย้ยมาเลยท่าน	อวดกล้าหาญเอาเราไป
๑๗๒ ๑ เหตุใดเราใหม่รุกรการ	ภระนิฤการจึงหมีไปย	๑ เหตุใดเราไม่รู้การ	พระนิรพานจึงมิไป
การถึงตุไสย	จำจะไปรับเอ้ามา	ถ้ารู้ถึงตุไสร	จำจะไปรับเอามา
๑๗๓ ๑ จำเราเจ็ยงทาย	ทงสองฝ่ายพระยาว่า	๑ จำเราจะเจ็ยงทาย	ทั้งสองฝ่ายพระยาว่า
ใครก็มีบุญยา	โคทรตาทภระมนี้	ใครก็มีบุญยา	ได้ทันตาพระมนี้
๑๗๔ ๑ อยู่เย็นใดเป็นสุข	ดับโกทุกมีสวัสดิ์	๑ อยู่เย็นใดเป็นสุข	ดับภัยทุกขมีสวัสดิ์
รักษากรองทานี	เกระว่ามีความสัถทา	รักษากรองทานี	เพราะว่ามีความศรัทธา
๑๗๕ ๑ ใหขามือไชยญ้ง	เทพท้าวทงใครรักสา	๑ ใหขามือไชยยัง	เทพท้าวทงได้รักษา
ขอให้มีเดชา	แกกระยาเจ้าทานี	ขอให้มีเดชา	แก่พระยาเจ้าทานี
๑๗๖ ๑	ทาวประกาศขึ้นทันที	๑	ท้าวประกาศขึ้นทันที
เดชะพระบารมี	ใหขามีฤทธิไกร	เดชะพระบารมี	ใหขามีฤทธิไกร
๑๗๗ ๑ เภระใครรักสาบาท	ท่นภะทาทุบร้อมไทรย	๑ เภระใครรักสาบาท	ทนต์พระธาทุบร้อมไทร
ปึกเกลลาขามเจ้าไชย	ใหมือไชในสงคราม	ปึกเกล้าข้าพเจ้าไชร	ให้มีชัยในสงคราม
๑๗๘ ๑ ประกาศแล้วหมีชา	ขับคัชชาเขาประปาม	๑ ประกาศแล้วมิชา	ขับคัชชาเขาประปาม
รับรูกคลูกกลางสนาม	ดูเกลมภลามภาคภันกรร	รับรูกคลูกกลางสนาม	ดูแพลมพลามพาดพันกัน
๑๗๙ ๑ ภิลไกรยทั้งชายขวา	สองฝ่ายมารับแข่งขัน	๑ พลไพร่ทั้งชายขวา	สองฝ่ายมารับแข่งขัน
๑๗๙ ๑ เขาบูกคลูกคัลพิร	เสียงสนั่นรหวันทรรดิ	๑ เขาบูกคลูกคัลพิน	เสียงสนั่นรหวันทรรดิ
๑๘๐ ๑ ภิลไกรย	ภักหมนายเป็นสิงคัล	๑ พลไพร่	๑ พลไพร่
ทหารทรรตี ๒	ม้วยชีวีทงสองฝ่าย	๑ ทหารทรรตีดี	๑ ทหารทรรตีดี
๑๘๑ ๑ หัวขาดแล้ดิน "ขาด		๑ หัวขาดแล้ดินขาด	
.....	เปนมากมายยังนักหนา		
๑๘๒ ๑ ล้มตายประหารแม่		๑ ล้มตายประหารแม่	
.....			

๑๘๓	๑ ภาระยาสิงหะราช	กัมป็นฟ้าค.....	๑ พระยาสิงหะราช	กัมป็นฟ้าค.....
.....				
๑๘๐	๑ ...องคกระเจ้า	เกสาท้าวตักสุทา	๑..... องค์พระเจ้า	เกสาท้าวตักสุทา
คัสสาร.....			คชสาร.....	
๑๘๕	๑ ภาระยาสิงหะราช	ร้องสิงหะนาฏท้าวตไป	๑ พระยาสิงหะราช	ร้องสิงหะนาฏท้าวตไป
ภลัโกราบาวนายไทย			พลไพร่บ่าวนายไทย	
๑๘๖	๑ ลางบางเล่นชอกตาย	นอนชว้าหายชายคารัน	๑ ลางบ้างเล่นชอกตาย	นอนคว่ำหายชายคารัน
สินของภะรยานัน	เก็บไถกลั่นทุกปรการ		สินของพระยานัน	เก็บได้พลันทุกประการ
๑๘๗	๑ อยู่ปรหมารนานสามปี	แจงกิดไปทุกสถาน	๑ อยู่ประมาณนานสามปี	แจงกิดไปทุกสถาน
เหมม้นภะรณูปาน			เหมม้นพระภูบาล	
๑๘๘	๑ เขากรรหากัรสถ	คิดคำมหนัคทาตุมนี่	๑ เขากันห่ากระษัตริย์	คิดกำหนดชาตุมนี่
ราชรัตหมกัคชา	จกัลนามากตราไตร		ราชรถหมักุชา	จะกล่นนามากตราไตร
๑๘๙	๑ ภลัซันนัชนาซาน	แต่ท่ทานสามแสนไนย	๑ พลชั้นชั้นนั้นชินชาญ	แต่ท่หารสามแสนไน
मारอมลอมเวียงไชย	แห่นนแต่้มไปรอบ.....		มาพร้อมล้อมเวียงชัย	แน่นเต็มไปรอบ....
๑๙๐	๑ ไวยไคเจ้าจัน	เป็นแขงหมรัคองนักหนา	๑ไว้ได้เจ็ดชั้น	เป็นแจ่มมั่นคองนักหนา
จึงมีราช์สานตรา	ตามกิดจาทริงจำหนึ่ง		จึงมีราชสารตรา	ตามกิดจาซึ่งจำนง
๑๙๑	๑ สังกัษนภะรทาค	แหงภะรบาทผุยังย้ง	๑ สังกัษนภะรทาค	แหงพระบาทผู้ยังย้ง
ถาวาทาไหมส่ง	จับันจึงเขาการา		ถ้าวาทาไหมส่ง	จะบรรจงเข้าพารา
๑๙๒	๑ ถาวาจ่อสู	ลองฤทักันสักครา	๑ ถ้าวาจะต่อสู	ลองฤทักันสักครา
เร้าทักัสตรา	ทังเสหนามาเจ็ดนาย		เร้าทักัษัตรา	ทังเสหนามาเจ็ดนาย
๑๙๓	๑ เส้าแล้วไนยภลัสาธ	กัคคิอานแตงโดยหมาย	๑ เส้าแล้วไนยภลัสาธ	กัคคิอานแตงโดยหมาย
ราชทุททั้งหานาย	เร้งผันผายถิ์สานไป		ราชทุททั้งหานาย	เร้งผันผายถิ์สานไป
๑๙๔	๑ ครันถึงเจ้าทานี	แจงคคิ	๑ ครันถึงเจ้าทานี	แจงคคิ.....
สิงหะราชภะรราชา	คิปปฤกสาไนภะระไท		สิงหะราชภะรราชา	คิปปริภษาไนพระทัย
๑๙๕	๑ ครันนี้กัศตรา	มาทังหาเป็นไฉนย	๑ ครันนี้กัษัตรา	มาทังหาเป็นไฉน
.....	คิถกรอม.....การา			คิถพร้อม.....พารา

๑๙๖	๑ คิดแล้วสิงหราช	ตอบแก่นาคทูตคือ "ไป	๑ คิดแล้วสิงหราช	ตอบพจนารถทูตคือไป
๑๙๗	๑ เรานี้หมิงไทย	ทาท้าวพระมุนี	๑ เรานี้หมิงให้	ทาท้าวพระมุนี
	เป็นตายไหมถอยหนี	ท้อเร้านั้นคนขสสาร	เป็นตายไหมถอยหนี	ตัวเรานั้นคนขสสาร
๑๙๘	๑ ราชทูตภาสารท้าว	มาทูลเล่าแจ้งอาการ	๑ ราชทูตพาสารท้าว	มาทูลเล่าแจ้งอาการ
	ตามทักดีทหาร	เจ้าสังการตอบสารมา	ตามทักดีท่าน	เจ้าศฤงคารตอบสารมา
๑๙๙	๑ หากวิสัยศักรักตอบท้าว	น้อยหญิงทาสสิงหราช	๑ หากพระยัศักรักตอบท้าว	น้อยหรือท้าวสิงหราช
	อวดแรงทาแจ้งกลา	จ่มรนาสินทสนัน	อวดแรงท้าวแจ้งกลา	จ่มรนาสินทสนัน
๒๐๐	๑ ภาวกเราเหล่ายกมา	ล้วนฤทธาเราแจ้งขัน	๑ พวกเราเหล่ายกมา	ล้วนฤทธาเราแจ้งขัน
	อวดตอสูตเราอัน	เป็นแมนมั่นเห็นจกบรลัย	อวดตอสูตเราอัน	เป็นแมนมั่นเห็นจกบรลัย

๒๐๑ ๑๖ ฦ๖ ๒๐๑

๒๐๑ ๑๖ ฦ๖ ๒๐๑

๒๐๑	๑ สิงหราชพระบาทสงไป	๑ สิงหราชพระบาทสงไป
๒๐๒	๑ แล้วให้ตระเตรียมโยธา	๑ แล้วให้ตระเตรียมโยธา
๒๐๓	๑ ให้เร่งตรวจตราพลขัน	๑ ให้เร่งตรวจตราพลขัน
๒๐๔	๑ มีพระโองการให้หา	๑ มีพระโองการให้หา
๒๐๕	๑ เราจักญาติตราคลาผัด	๑ เราจักญาติตราคลาผัด
๒๐๖	๑ พระอัครมเหสีฉายา	๑ พระอัครมเหสีฉายา
๒๐๗	๑ ถ้าเราไปดีมีชัย	๑ ถ้าเราไปดีมีชัย

๒๐๑

๒๐๒

๒๐๓

๒๐๔

๒๐๕

๒๐๖

๒๐๗

๒๐๘

๒๐๙

๒๐๑๐

๒๐๑๑

๒๐๑๒

๒๐๑๓

๒๐๑๔

๒๐๑๕

๒๐๑๖

๒๐๑๗

๒๐๑๘

๒๐๑๙

๒๐๒๐

๒๐๒๑

๒๐๒๒

๒๐๒๓

๒๐๒๔

๒๐๒๕

๒๐๘ อยู่ตามคลองทรวร

๒๐๙ ครั้งนี้มีไทย

๒๑๐ อ้วนอิทธิฤทธิ์

๒๑๑ เรายุโธมไทย

๒๑๒ เอาคนสาคสาค

๑ เจาโยโสทรกนักรร
คอยรักสากันทรวมไว

๑ เจาญาล์หอยน้อยใจ
จางไทรมาถึงมารา

๑ หากสัดก้ามกัฏญ์มา
มนตรีเสหนน้ำเจ้านาย

๑ ข้เอ้ากระทาดฤส้าย
ทำโตไกรไถนักหนา

๑ ซางเรา.....มีเคชา
บักเกลลาเกสาออกไป

อยู่ตามคลองธรรม

ครั้งนี้มีภัย

อวดอิทธิฤทธิ์

เราไม่ลงให้

เอาคนสาสดา

๑ เจ้าโยโสทรกนักรร
คอยรักสากันทรวมไว

๑ เจ้าโยลัหอยน้อยใจ
จ้งไรมาถึงพารา

๑ ห้ากษัตริย์กัฏญ์มา
มนตรีเสนาเจ็ดนาย

๑ ขอเอาพระธาตุฤส้าย
ทำโตไกรไถนักหนา

๑ ข้างเรา มีเคชา
ปักเกล้าเกสาออกไป

๒๑๓ ๑ ภาระอักม์เหสี

ทรวงโสกาโดย

กระยาเสด็จไป

มากแกลไฟ

๒๑๔ แลลวันสนัด

จ้เอ้าไกรมา

๒๑๕ มากมายนักหนา

ไฟมากแกลน้ำ

ภैयाไวโย

๒๑๖ ๑ ภาระอักม์เหสี

โคฟง.....

ฟงคำเมียว

ไฟมา.....๒

.....๒

มากมายนักหนา

๑ ทังหาคัรส์ติ

ซึ่งทาร์ยกมา

.....๒

รองหนารองหลัง

๑ ไภณยกมา

จอมแห.....๒

๒ มากแกลไฟ

ไฟกลางการสงคราม

๒๑๗ ๑ ภาระอักม์เหสี

ทรวงโสกาโดย

พระอย่าเสด็จไป

มากแกลไฟ

๒๑๘ แลลวันสนัด

จะเอาไกรมา

๒๑๙ มากมายนักหนา

ไฟมากแกลน้ำ

พระอย่าไวใจ

๒๒๐ ๑ ภาระอักม์เหสี

ได้ฟัง....

ฟังคำเมียว

ไฟมา.....๒

.....๒

มากมายนักหนา

๑ ทังหาคัรส์ติ

ซึ่งทาร์ยกมา

.....๒

รองหนารองหลัง

๑ ไพร่พลยกมา

จอมแห.....๒

น้ำมากแกลไฟ

ไฟพรากการสงคราม

๒๒๑ ๑ ภาระอักม์เหสี

ได้ฟัง....

ฟังคำเมียว

ไฟมา.....๒

.....๒

มากมายนักหนา

๑ ทังหาคัรส์ติ

ซึ่งทาร์ยกมา

.....๒

รองหนารองหลัง

๑ ไพร่พลยกมา

จอมแห.....๒

น้ำมากแกลไฟ

ไฟพรากการสงคราม

๒๑๖

ฟังคำเมีย.....
 ครั้นนี้เห็นผิด
 จำวังเมียหาม

๒๑๗

ภักแปลงกาญา
 นุ่งห่มหรือร้าย
 ครันถึงต่งใหญ่

๒๑๘

พระมุนีนาฏ
 ใส่ในยศเส
 เหนใจโยภลักร

๒๑๙

ท้าวสิงหะราช
 เจ้าคิดใหญ่
 จั๋นเข้าเญย

๒๒๐

จกัลวความตาย
 เปนตายใหม่ทน

๒๒๑

เมื่อเกยสุชน
 เข้ามาท้าวนี้
 รอยซึ้งของใจ

๑ งัดก่อนเจ้าฟ้า

ยาโดยวาม
 กระจิดใหม่งาม
 ญาตามนำใจ

๑ จงวังคำขอ

เป็นคั่นคั่นใจ
 แก่ถายออกไป
 ทรอนในไพรวัน

๑ ภาระ.....

ภาไปด้วยกรร
 แหงชาทรงทั่ว
 สากันอันโดย

๑ ครานันพระบาท

ตอบนางทรมว้ย
 ภาที่ผิดไป
 สุกใจเรียนอา

๑ เกิดมาเป็นชาย

ใหม่คี่'นายา
 ช้วนก็อวา
 สาง.....

๑ โชคดีหมีจัน

หลายหนทรมว้ย
 จั๋นกันเญย
 กลัวเญยมารรสี

ฟังคำเมีย....
 ครั้นนี้เห็นผิด
 จงฟังเมียห้าม

พอแปลงกาญา
 นุ่งห่มหรือร้าย
 ครันถึงต่งใหญ่

พระมุนีนาถ
 ใส่ในยศเส
 เห็นง่ายได้พลัน

ท้าวสิงหราช
 เจ้าคิดให้พี่
 จะหน้เขาเญ

จะกลัวความตาย
 เป็นตายไม่ทน

เมื่อเกยสุชน
 เข้ามาท้าวนี้
 รอยซึ้งต้องใจ

๑ งัดก่อนเจ้าฟ้า

อย่าได้วาม
 พระคิดไม่งาม
 อย่าตามน้ำใจ

๑ จงฟังคำขอ

เป็นคนเจ้ญใจ
 แก่ถายออกไป
 ช่อนในไพรวัน

๑ พระ.....

พาไปด้วยกัน
 แหงข้าทรงธรรม
 สากรจันใด

๑ ครานันพระบาท

ตอบนางทรมว้ย
 พาที่ผิดไป
 สุกใจเรียนอา

๑ เกิดมาเป็นชาย

ไม่ได้หนอย่า
 ขวัญฟ้าว่า
 สร้าง.....

๑ โชคดีหมีจัน

หลายหนทรมว้ย
 จะหน้กันเญ
 กลัวเญยมารศรี

๒๒๒ ๒๒๒

ออกชลขวางแ

แปลงเป็นเขนใจ

จับวัดเป็นช

ถาเรียนนี้.....

เจ้าคิดแต่ดี

อยู่ในทานี้

เหนดิน้องอา

ออกชนข้างแพ

แปลงเป็นเขนใจ

จะบวชเป็นช

๑ ถ้าเรียน.....

เจ้าคิดแต่ดี

อยู่ในทานี้

เห็นดิน้องอา

๒๒๓ ๒๒๓

จักคิดสิ่งไทย

.....

อยู่ดีปริศนา

๑ นักสนมเขากักร่มไผ่

ตามใจเทิดหนา

ชโคคิ“นมา

รักสาต่อไย

จะคิดสิ่งใด

.....

อยู่ดีปริศนา

๑ นักสนมชาวที่พรมใน

ตามใจเถิดหนา

ขอได้กัณมา

รักษาคือไป

๒๒๔ ๒๒๔

พระอักษมเหสี

.....

จหริศผดไป

๑ นักสนมชาติ

.....

เป็นนางทหารไท

ภายในไหวหวน

พระอักษมเหสี

.....

จหริศผดไป

๑ นักสนมชาติ

.....

เป็นนางทหารไท

ภายในไหวหวน

๒๒๕ ๒๒๕

.....

มานะกัศติ

.....

๑ ๑

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๑ ๑

.....

.....

.....

๒๒๖ ๒๒๖

.....

.....

.....

๑ ๑

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๑ ๑

.....

.....

.....

๒๒๗ ๒๒๗

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๑ ๑

.....

.....

.....

๒๒๘

.....
.....
.....

๒๒๙

ยากเย็นเป็นตา
เจ้าทั้งสองรา

.....

๒๓๐

ต่อหน้าฝูงคน
เข้าโดย.....
ให้การมานยา

๒๓๑

ภาระ.....
ยาใด.....
ฟัง.....

๑

.....
.....
.....

๑

.....
อ้อเจ้าภา....
ของเรารู้กอา

๑ ก่อจสงนนิรมัน

เชื่อใครลูกอา
ถามโดยหมรรนา
ถึงเจ้าโฉมงาม

๑

ข้อจักติดตาม
แก่ใครทรงนา
.....

๑

.....
.....
.....

๑

.....
ยากเย็นเป็นตา.....
เจ้าทั้งสอง
อดเจ้าภา.....
ของเราลูกอา

๑ พ่อจะสังนิรมล

เชื่อใครลูกอา
ถามไถ่มันหนา
ถึงเจ้าโฉมงาม

๑

ข้อจักติดตาม
แก่ใครทรงนา
.....

๒๓๒ ๑๑ ๒๓๒

๒๓๒ ๑

▶ กราบทูลตามมุนไป

๒๓๓ ๑ ลูกนิหิมเคี้ยวาก
บุณก่าเคี้ยวทำมา

๒๓๔ ๑ ลูกคิดแต่งบิดา
ชอบธรรมผิพรรณอน

๒๓๕ ๑ กลางภากระทันทาท
อยู่บ้านใด

.....ถึงไหลด

ตัวลูกไสยรับบรรชา

....แลทนเสดสา
ตำมเวรชาแต่ก่อน

ลูกสองราหมีอาวอน
หลบหลีกก่อนให้กันไทย

มุนีนาฏโหลลาไคลย
ชอบท้อไปเมืองลังกา

๑

กราบทูลตามมุลไป

๑ ลูกนิเคียวาก
บุญกรรมเคยทำมา

๑ ลูกคิดแต่งบิดา
ชอบธรรมผิพรรณอน

๑ พलगพาพระทนต์ธาตุ
อยู่ป่าพนาลัย

๒๓๓ ๑๑ ๒๓๓

.....ถึงไหลด

ตัวลูกไซ้รับบัญชา

..... แลทนเสดสา
ตามเวรชาแต่ก่อน

ลูกสองรามิอาวรณ์
หลบหลีกก่อนให้พันภัย

มุนีนาฏให้คลาไคล
ชอบท้อไปเมืองลังกา

๒๓๖ ๑ สัมบัคแล้วภักศถาร	ไนยสังการภักศถาร	๑ สัมบัคแล้วพัสถาน	ในศฤงการพณณนา
ทิ้งไวโยหระยา	ตามวาทนาเทิดทาวไทย	ทิ้งไว้ให้พระยา	ตามวาทนาเทิดทาวไทย
๒๓๗ ๑ บัตนรรจิงระบาท	สิงหราชกัตอบไป	๑ บัตนัณจิงพระบาท	สิงหราชกัตอบไป
ไปทีจะหนไทย	เป็นชายไยพระลูกยา	ไปทีจะหนใด	เป็นชายไยพระลูกยา
๒๓๘ ๑	สันทัก.....	๑	สันทัก.....
.....			
๒๓๙ ๑ เปนตายถือใหม่คิด	ท้วงทีไป.....	๑ เป็นตายพ้อไม่คิด	ท้วงทีไป.....
.....			
๒๔๐ ๑	ฎาไปทักกลปา	๑	ลือไปทักกลปา
เสียทีกรัศตรา	จ้อยหนาทรง.....	เสียทีกระษัตรา	จะอายนน้ำทรง.....
๒๔๑ ๑	แกบิตาภรรโณมสี	๑	แกบิตาภรรโณมศรี
....ให้จดี	ยาให้มีไยอันราย	ให้จดี	อย่าให้มีไยอันราย
๒๔๒ ๑ เจาคิดใหม่แนนอน	คำภ้อสอนเราจำหม้าย	๑ เจ้าคิดไม่แนนอน	คำพ้อสอนเราจำหมาย
สองราจากากาย	เจายาให้คนสังกา	สองเราเจ้าพากาย	เจ้าอย่าให้คนสงกา
๒๔๓ ๑ เจาทำเป็นคนจัน	เห็น....ในถาณ	๑ เจ้าทำเป็นคนจน	เห็น.....ในพานา
ลงไปในฉาวา	เราสองราจากายไป	ลงไปในฉาวา	เราสองราจากายไป
๒๔๔ ๑ ประอပ်ใสระทาด	จงเขวรวาดไวโยไน	๑ ประอပ်ใส่พระชาตุ	จงเขวราชไว้ใน
เกสาชอนภาไป	ไซผู้ใดใครค้นหา	เกสาช่อนพาไป	ไซผู้ใดใครค้นหา
๒๔๕ ๑ ไปดีให้มีสุข	ญามีทุกแกสองรา	๑ ไปดีให้มีสุข	อย่ามีทุกข์แก่สองเรา
.....			
๒๔๖ ๑ ให้ถึงเมือง		๑ ให้ถึงเมือง	
.....			
๒๔๗ ๑		๑	
.....			
๒๔๘ ๑		๑	
.....			

[illegible]

๒๖๒	๑	บัดนั้นจึงบรรพาศ	สิงหะราศเป็นเงือง.....	๑	บัดนั้นจึงพระบาท	สิงหาราชเป็นเงือง.....
.....		มาจำหน่ง	กัปันจง...ราชา		มาจำหน่ง	กัปันจง...ราชา
๒๖๓	๑		ชากรุกรานด้วยโกธธา	๑		ชากรุกรานด้วยโกธธา
.....		แทงพัน.....	สิงหะราศบันไหล		แทงพัน.....	สิงหาราชบรรลย์
๒๖๔	๑		โดยเข้าเวียงไชย	๑		โดยเข้าเวียงชัย
.....		ล้มตาย.....ไสย	แหนมเต็มไปในสุธา		ล้มตาย.....ไชร้	แหนมเต็มไปในสุธา
๒๖๕	๑	เขามุรุทอุปราช	ทำสังหะนาฏหาวระยา	๑	เขามุรุทอุปราช	ทำสังหะนาฏหาวระยา
.....		เขาเมืองใด	เปรเวทหน้าลำบากใจ		เขาเมืองใด	เปรเวทหน้าลำบากใจ
๒๖๖	๑	กล่าวถึงทนต์กุมาร	ลงเรียไป	๑	กล่าวถึงทนต์กุมาร	ลงเรียไป
.....		แปลงเกิดเป็น.....	ปนเค็นไปหมุโยธา		แปลงเพศเป็น.....	ปนเค็นไปหมุโยธา
๒๖๗	๑	เดช.....	ศัตร์มา.....	๑	เดช.....	ศัตร์มา.....
.....		เอาไสยในเกศา	ยอดนารี		เอาใส่ในเกศา	ยอดนารี
๒๖๘	๑	ตามคำบิดาสง		๑	ตามคำบิดาสั่ง	
.....		สาคดี	ถึงฉัด.....		สาคดี	ถึงฉัด.....
๒๖๙	๑	เจ้าสองพี่น้องนรา	ร้องเรียกพลับ.....	๑	เจ้าสองพี่น้องนรา	ร้องเรียกพลับ
.....			ชวนกันมารับสองไท			ชวนกันมารับสองไท
๒๗๐	๑		มีบรรชาเส้าหนีไป	๑		มีบัญชาเสาวณีย์ไป
.....		เร็วหรรเร่งคลา.....			เร็วร่าเร่งคลา.....	
๒๗๑	๑	ซึ่งเป็นใหญ่	ไปยงลงลังกา	๑	ซึ่งเป็นใหญ่	ไปยังลังกา
.....		เล่นล่องท่องชลทา	มีภักชล.....		เล่นล่องท่องชลธา	มีพินชล.....
๒๗๒	๑		นาวาไชย	๑		นาวาชัย
.....		เคากรายมากมายไสย	จันน์ไปกันภรรนา		เคากรายมากมายไชร้	จันน์ไปกันภรรนา
๒๗๓	๑	เดือน.....	จิตเปลี่ยน ๒ ถึงบิดา	๑	เดือน.....	จิตเปลี่ยนเปลี่ยนถึงบิดา
.....		สนองทงสองรา	ชลัถาราลงหลามหลง		สนองทงสองรา	ชลธาราลงหลามหลง
๒๗๔	๑		สร้างทำมาแต่ก่อนไกล	๑		สร้างทำมาแต่ก่อนไกล
.....		ของไภ	ภระกายไสยภักกลามา		ของภัย	พระพายไชร้พัดกลามา

๒๗๕ ๑ เป็นล่อภักดี ๒	๑ ๑	เป็นระลอกพัดน้ำ
ถูกต้องถ้าเกตรา	ถูกต้องถ้าเกตรา	มิดกลุมมาบเห็นใด
๒๗๖ ๑ ลาตัวแลต้นหน	๑ ลาตัวแลต้นหน	ทำแกงเป็นหมูเป็ดไก่
กระจ่ายร้ายเหลือใจ	พระพายร้ายเหลือใจ	เต็มเหิมใส่ในเกตรา
๒๗๗ ๑ ภาระทนบรืมหาตุ	๑ ภาระทนบรืมหาตุ	
บัดเดียวหมื่นเนรชา	บัดเดียวหมื่นเนรชา	จึงนาวาจมลงพลัน
๒๗๘ ๑ อันหมื่นชานาวา	๑ อันหมื่นชานาวา	ทนเสดสาวยตามกัน
กลางบางซื่อไผ่นัน	กลางบางซื่อไผ่นัน	ชนพอนกันในวัน
๒๗๙ ๑บางที่ลูก....	๑บางที่ลูก....	ที่สุขเหงาไปบัดดล
ซอนฉวยไผ่ลอยจัน	ชวนฉวยไผ่ลอยจัน	เป็นวุ่นกลางสินธุ
๒๘๐ ๑ ปลาน้อยแลปลาใหญ่	๑ ปลาน้อยแลปลาใหญ่	มาวุ่นไขว่ในกลางหมู่
.....		น้ำเอ็นดูหมู่ทั้งหลาย
๒๘๑ ๑ เพราะเป็นจะประจุ....	๑ เพราะเป็นจะประจุ....	ทนให้วอดวาย
หามมีการกินใหม่	หามมีการกินใหม่	คนทั้งหลายตายสิ้นกัน
๒๘๒ ๑ ภิน้องทั้งสองไวย	๑ ภิน้องทั้งสองไวย	มิดลาดกัน
เพราะวาเวราทร	เพราะวาเวราทร	ทั้งสองนั้นวายเดี่ยวไป
๒๘๓ ๑ ถูถึงหาดทรายแก้ว	๑ ถูถึงหาดทรายแก้ว	เห็นแจ้ง.... ไชริ
บ้าอ้อบ้าเล่าใหญ่	บ้าอ้อบ้าเล่าใหญ่	ทรายแว่วไวที่สำราญ
๒๘๔ ๑ ภาระทนทาดุซิดสี	๑ ภาระทนทาดุซิดสี	นางเทวีดังสุ
ชุดทรายหมีไดนาร	ชุดทรายหมีไดนาร	นางนงคราญฝัง.....
๒๘๕ ๑ สองเจ้าเข้าขอบใน	๑ สองเจ้าเข้าขอบใน	
อยูมาโตตามวัน	อยูมาโตตามวัน	นางนักรรรมออกนมัสการ
๒๘๖ ๑ ๒๘ ราบแล้ ๒๘ ๑	๒๘ ๑	๒๘ ๑
๒๘๖ ๑ ๒๘ ราบแล้ ๒๘ ๑	๒๘ ๑	๒๘ ๑
อรัหันตา	อรัหันตา	รักษาในฉาน
ถือตามโอवाद	ถือตามโอवाद	พระศาสดาจารย์
ด้วยจำกัมลัษาร	ด้วยจำกัมลัษาร	เลิศไกร

๒๘๗

ปรีเสดเลิศล้ำ

ยังนพอาทกาท

แกสตันอยใหญ่

๒๘๘

ลอยลงฟองมา

ถึงหาดทรายแก้ว

เพราะซากุสน์

๒๘๙

แต่บั้นเวหา

ที่ทระพาท

เหตุใดเช่นนั้น

๒๙๐

เหนแจ้งในยซาร

มีทระพาท

เป็นที่สำคัญ

๒๙๑

.....

เจ้าทระพาท

เหนแนแกดา

๒๙๒

บาทาพระอง

เจามาแต่ไหน

.....ทัว

๑ เมื่อเขาบริกำ

ลอยลอยซึไป

กระบาทแผไผ

เพราะใจกุสน์

๑ วันหนึ่งนรนา

ในเวหาหน

ที่ทาทุทกมัล

ภินองสองสี

๑ ทาวทักลงมา

ถึงเกียรปฏิภ

กระบาทซิดสี

จมีสักร

๑ ภิศุขานาร

กระณารทรวงมัล

กระบาทแมรหมั

ทาทาววันทา

๑ ถ้วนตามเคารบ

ทันทาทุสาคา

นางเหมชาลา

ออกมา.....

๑ ครันถึง.....ลง

ทาวตรัสถามพลัน

หลากใจอัศจรรย์

ตามอันใดมา

ประเสริฐเลิศล้ำ

ยังนภาทาส

แกสตันน้อยใหญ่

ลอยลงฟองมา

ถึงหาดทรายแก้ว

เพราะซากุสน์

แต่บั้นเวหา

ที่ทนต์พระธาตุ

เหตุใดเช่นนั้น

เห็นแจ้งในฉาน

มีทนต์พระธาตุ

เป็นที่สำคัญ

.....

เจ้าทนต์กุมาร

เห็นแนแกดา

บาทาพระองค์

เจามาแต่ไหน

.....ทัน

๑ เมื่อเข้าบริกรรม

ลอยลงขึ้นไป

พระบาทแผไผ

เพราะใจกุสน์

๑ วันหนึ่งนรนา

ในเวหาหน

ที่ทนต์พระธาตุ

พ้องสองศรี

๑ ท้าวตกลมา

ถึงพื้นปฐพี

พระบาทจีนศรี

จะมีสักอัน

๑ พิศุขานาน

พระญาณทรงพล

พระบาทแมนมัน

ทันท้าววันทา

๑ ถ้วนตามเคารบ

ทนต์ธาตุสาคา

นางเหมชาลา

ออกมา.....

๑ ครันถึง.....ลง

ท้าวตรัสถามพลัน

หลากใจอัศจรรย์

ตามอันใดมา

๒๔๓

บิตาข้าไสร
มาชิงกระทำ
ขางกระบิตา

๒๔๔

เมื่อยังใหม่ตาย
ยังเมืองลังกา
ใหม่รูแห่งไป

๒๔๕

มาเอาหลายหน
บิตาซัดไว
กรัดทั้งหา

๒๔๖

ให้แปลงกายา
.....กระทำ
เม็ตาข้าไสร

๒๔๗

มาในอากาศ
หฤาเห่นกระทำ
กระเิกักรูหนา

๒๔๘

บอกเหมชาลา
เร้าหนังซาร....
ล่อยลงมาใน

๑ สองเจ้าเลาไป

ออกชลลชชา
กรัดทั้งหา
ม้วยมรณาโดย

๑ บิตาสงไว

ให้ขากาไป
ขามาเคื่องใจ
แคนใจนักรหนา

๑ ลังกาจุมพล

ใหม่ใดกระรอง
หมีไภระยา
จมาชิงไป

๑ บิตาสั่งชา

ลงนาวาไชย
ให้กลาจากภย
ให้ถึงลังกา

๑ ชาตามพระบาท

ทาว.....มา
พระบาทศาสดา
ให้ชาเงใจ

๑ ภรมเทพเถรา

ให้เงพระไท
กำถานแผไป
อากาศเห้าหน

๑ เหมหมไป

บิตาข้าไสร
มาชิงกระทำ
ขางกระบิตา

๑ บิตาสั่งไว

เมื่อยังไม่ตาย
ยังเมืองลังกา
ไม่รู้แห่งไป

๑ ลังกาจุมพล

มาเอาหลายหน
บิตาซัดไว
กระษัตริย์ทั้งหา

๑ บิตาสั่งชา

ให้แปลงกายา
.....กระทำ
เม็ตาข้าไสร

๑ ชาตามพระบาท

มาในอากาศ
หรือเห่นกระทำ
กระใดกรณา

๑ พรหมเทพเถรา

บอกเหมชาลา
เร้านังมาน
ล่อยล่องมาใน

๑ สองเจ้าเลาไป

ออกชนกชา
กระษัตริย์ทั้งหา
ม้วยมรณาลัย

๑ บิตาสั่งไว

ให้ข้าพาไป
ขามาเคื่องใจ
แค้นใจนักรหนา

๑ ลังกาจุมพล

ไม่ได้พระองค์
มิให้พระยา
จะมาชิงไป

๑ บิตาสั่งชา

ลงนาวาชัย
ให้กลาจากภย
ให้ถึงลังกา

๑ ชาตามพระบาท

ท้าว.....มา
พระบาทศาสดา
ให้ข้าแจ้งใจ

๑ พรหมเทพเถรา

ให้แจ้งพระทัย
กรรมฐานแผไป
อากาศหาวหน

๒๙๙ ไม้รอกันแดด ๑ หมีโตกลึงแกลง ๑ รูปตกลึงมา ๑ โกล้ง... ๑	๑ รูปนีนแจง ทาทุระทักว ๑ บุญยากุลัน ๑ ทาทุระศาตศา ๑	๑ ไม้รอกันแดด ๑ มิได้ตกลึงแกลง ๑ รูปตกลึงมา ๑ ได้พบ... ๑	๑ รูปนีนแจง ๑ ชาตุพระทศพล ๑ บุญญาฤศล ๑ ชาตุพระศาตศา ๑
๓๐๐ ไม้รอกันแดด ๑ เห็นจักไดไป ๑ ยังอีกสามวัน ๑ เอาบักทรงผา ๑	๑ เจายาเสียใจ ๑ ในเมืองลึงกา ๑ กำบั้งระมา ๑ ไว้วทาทุระทรา ๑	๑ ไม้รอกันแดด ๑ เห็นจักไดไป ๑ ยังอีกสามวัน ๑ เอาบักทรงผา ๑	๑ เจายาเสียใจ ๑ ในเมืองลึงกา ๑ กำบั้งระมา ๑ ไว้วทาทุระทรา ๑
๓๐๑ ไม้รอกันแดด ๑ ไหมชาท้าวโดย ๑ เทกลอยโดยสาร ๑ โตความสบาย ๑	๑ อยู่ทึนไสย ๑ จไปโดยงาย ๑ เขาเทกลอยโดยสาร ๑ ไปดิงลึงกา ๑	๑ ไม้รอกันแดด ๑ ไม่เข้าเท่าใด ๑ เถิดลอยโดยสาร ๑ ได้ความสบาย ๑	๑ อยู่ทึนไสย ๑ จะไปได้งาย ๑ เขาเถิดลอยโดยสาร ๑ ไปถึงลึงกา ๑
๓๐๒ ไม้รอกันแดด ๑ ไหมมีสุกชี ๑ อยู่จำเริ่สุก ๑ ภินโยโรชา ๑	๑ เจาอยู่จิง ๑ ยามี่โทสา ๑ ยาทุกภาทา ๑ รักสากันไป ๑	๑ ไม้รอกันแดด ๑ ให้มีสุขชี ๑ อยู่จำเริ่สุก ๑ ภินโยโรชา ๑	๑ เจาอยู่จิง ๑ อย่ามีโทษา ๑ อย่าทุกข์พาชา ๑ รักษากันไป ๑
๓๐๓ ไม้รอกันแดด ๑ ระอ่องทรวงทรร ๑ ถ้ายก้ามลึงซาร ๑ ระเทพผุใหญ่ ๑	๑ ไม้รอกันแดด ๑ ผรรกีนกลาไกลย ๑ วิลานเหลือใจ ๑ ผุใดใครทรร ๑	๑ ไม้รอกันแดด ๑ พระอ่องทรวงทรร ๑ ด้วยก้ามลึงซาร ๑ พระเทพผุใหญ่ ๑	๑ ไม้รอกันแดด ๑ ผั่นกีนกลาไกล ๑ วิลานเหลือใจ ๑ ผู้ใดใครทรร ๑
๓๐๔ ไม้รอกันแดด ๑ แจ่งไหนหทัยา ๑ กฤสับกันอยู่ ๑ ทาวไดอรทรร ๑	๑ ไนยพินระสุทา ๑ ทุกสิ่งทุกอรร ๑ ลั้วรูงันน ๑ รีศทันเลศไกร ๑	๑ ไม้รอกันแดด ๑ แจ่งไหนหทัยา ๑ กรือสัพพัญญู ๑ ทาวไดอรทรร ๑	๑ ไนยพินระสุทา ๑ ทุกสิ่งทุกอรร ๑ ลั้วรูงันน ๑ ฤทธานเลศไกร ๑

๓๐๕	โกลดองไล่เร่	๑ ภาระณไปแล้ว	๑ พระเถรไปแล้ว
ภินองสองแก้ว	บักทงลงไป	พี่น้องสองแก้ว	บักทงลงไป
ไว้ที่หาดทราย	สองเขาให้เขาไป	ไว้ที่หาดทราย	สองเขาให้ข้าเข้าไป
ชมชอนอยู่ไกรย	เหมือนแต่ไทรมา	ชมชอนอยู่ไทร	เหมือนแต่ไทรมา
๗๐๗๗๗ ๑๖ น้บง ๗๐๗๗๗		๗๐๗๗๗ ๑๖ น้บง ๗๐๗๗๗	
๓๐๖	๑ กลาวถึงทหารทวนาคา	๑ กลาวถึงท่านทวนาคา	
วันหนึ่งปริดา	ชวนปรีหารสามราน	วันหนึ่งปริดา	ชวนบรวิารสำราญ
๓๐๗	๑ ขึ้นมายังที่ภูมัสถาร	๑ ขึ้นมายังที่ภูมัสถาร	
เป็นที่สุขุมสาร	เคยเล่นชานารหาดทราย	เป็นที่สุขุณันต์	เคยเล่นชานานหาดทราย
๓๐๘	๑ เกลือกเล่นแต่โคดสบาย	๑ เกลือกเล่นแต่โคดสบาย	
กฤษชุดหาดทราย	แลเห็นพริ้มพรายเรืองรอง	กฤษชุดหาดทราย	แลเห็นพริ้มพรายเรืองรอง
๓๐๙	๑ สิ่งใดอยู่ในประอบทอง	๑ สิ่งใดอยู่ในประอบทอง	
เบิกแล้วโดยปอง	ไยของเห็นชาตศาสตรา	เบิกแล้วโดยปอง	ไยของเห็นชาตศสตรา
๓๑๐	๑ นาคีณินดินักหนา	๑ นาคีณินดินักหนา	
อัมในโยคทา	ท่งในนกราทานี	อัมในโยธรา	ท่งในนกราทานี
๓๑๑	๑ ครวงนี้เรามีสุขขี	๑ ครวงนี้เรามีสุขขี	
จำเริญสวัสดิ์	สุขเกษมเปรมปรีดิ์แลหนา	จำเริญสวัสดิ์	สุขเกษมเปรมปรีดิ์แลหนา
๓๑๒	๑ ภาจันภิกษุพนาคา	๑ ภาจันภิกษุพนาคา	
หมูนากเขามา	บูชาพระธาตุมนี	หมูนากเข้ามา	บูชาพระธาตุมนี
๓๑๓	๑ กลาวถึงเจ้าสองศรี	๑ กลาวถึงเจ้าสองศรี	
ใหม่รุคตี	ว่าทวนาคีเอาไป	ใหม่รุคตี	ว่าทวนาคีเอาไป
๓๑๔	๑ รุ่งรองแสงทองแจ่มใส	๑ รุ่งรองแสงทองแจ่มใส	
สองเจ้าเทาใหญ่	นมัสการ	สองเจ้าท้าวใหญ่	นมัสการ
๓๑๕	๑ แด่ทนต์พระธาตุจอมอารี	๑ แด่ทนต์พระธาตุจอมอารี	
ใหม่ปรีดิ์พำปรก		ใหม่ประสบพบกัน	

๓๒๙
ถึงเกาะหามา

๓๓๐
เมืงตาซาไสย

๑ ทารโศกเห็นคุดูชา
ยาใหญ่ยกยาบันไหล

๑ เทวาทังหลายโคไป
ไปบอกพระเถรอาจารย์

ดั่งเดาะเหาะมา

เมตดาข้าไชร

๑ ท่านได้เอ็นดูข้า
อย่าให้ลูกยาบรรลั

๑ เทวาทังหลายโคไป
ไปบอกพระเถรอาจารย์

๗๑๗๗๗ ๑๑ ๗๑๗๗๗

๓๓๑ ๑ รวมเทพพระม“อหาเถน ภาระภูเบนท้าวน์จาด
เห็นองค์สองนังกราน

๓๓๒ ๑ เห็นพระทนต์บรมธาตุ มุนบาตมาสนุหาย
นาคาพาไปไว

๓๓๓ ๑ เห็นแล้วพระเถรฯ แปลงกายาบัคเดียวใจ
เปรครุคคุดผาดมัย

๓๓๔ ๑ ไชยเนคคฤาเณล่งการ กุสกรสารครุสุริยา
บักหางขางลโยคหนา

๓๓๕ ๑ สองเฝ้าวราชเจ้า....
..... สุ่มทุมไนใจหาย ๒

๓๓๖ ๑ คิดกระทงสองเรา โออนิจาไหมพ้นตาย
..... คิดเสียดยิงนักหนา

๓๓๗ ๑ พระเถรคิดตริกตรอง เจ้าทงสองซ่อนไนบ้ำ
..... สองราชซ่อนอยู่ไซ

๓๓๘ ๑ ญาถลัวเหลยหมีไชยครุด นังซ่อนชุกยาคักใจ
เราเถนตรม จักลัวไซเจ้าสองรา

๓๓๙ ๑ บัดเดียวทนต์ทุกุหมาน นางนังกรานเหมชาลา
หมีนารคธารออกมา

๓๔๐ ๑ หมีสู่อังภิกิ เกรงกลัวฤทธิเรืองไกรย
พืบที่หาดชายใหญ่

๓๔๑ ๑ เจายาโสกาไทยไปกรุงนาคา
ตามเจ้าทนต์ธาตมา

๗๑๗๗๗ ๑๑ ๗๑๗๗๗

๑ พรหมเทพพระมหาเถร พระภูเบนท้าวน์จาด
เห็นองค์สองนังกราน

๑ เห็นพระทนต์บรมธาตุ มุลบาตมาสนุหาย
นาคาพาไปไว

๑ เห็นแล้วพระเถรฯ แปลงกายาบัคเดียวใจ
เป็นครุคคุดผาดไป

๑ ใช้เนตรครือเพลิงกาล ดูศกสารครือสุริยา
บักหางข้างละ โยชน

๑ สองเฝ้าวราชเจ้า.....
..... สุ่มทุมไนใจหายหาย

๑ คิดกระทงสองเรา โออนิจาไม่พ้นตาย
..... คิดเสียดยิงนักหนา

๑ พระเถรคิดตริกตรอง เจ้าทงสองซ่อนไนบ้ำ
..... สองราชซ่อนอยู่ไซ

๑ อย่างถลัวเลยมมีไชยครุท นังซ่อนชุกยาคักใจ
เราเถรพรหม..... จะกลัวไซเจ้าสองรา

๑ บัดเดียวทนต์ทุกุมาร นางนังกรานเหมชาลา
มีนารคธารออกมา

๑ มีสู่อังภิกิ เกรงกลัวฤทธิเรืองไกร
พืบที่หาดทรายใหญ่

๑ เจ้ายาโสกาไทยไปกรุงนาคา
ตามเจ้าทนต์ธาตมา

ให้สองราเจ้าพาไป

๓๔๒ ๑ สงงแล้วระอรัหรร ก่แผนผันด้วยฤทธิไกรย
เร็วพลันไปทรโดย ถึงเวียงไชยเทานาคี

๓๔๓ ๑ หมูนาคเหนครุฑา คัดกำหมาครีผิ
วางวังเป็นสังคลี ไชวภันท์กิจภรรนา

๓๔๔ ๑ เสียงบี๋ สนน้อง ญิงพร้อมในสุทา
เลือนลันสนันปรา สาคนาคามาหวาดไหว

๓๔๕ ๑ ทิวังลิ่งสุทา หมุนากาวิงแตกไป
ซอนทั่วเภาระคลัวไทย ผุนอยใหญ่เยี่ยงมรณา

๓๔๖ ๑ วังออกชอกซอนหนี คลัวภันท์กับครุฑา
บางแซกแยกสุทา จักภณนากรุงบาดาล

๓๔๗ ๑ แทะอ้งภระยานาก หนไปอยู่จากภิมาร
ภาทาภระจอมอาร หมูบริหวนไปด้วยกัน

๓๔๘ ๑ อยู่โตกรุงบาดาล เหล้ากรรมถารตามหมี่ทร
ภระครุฑผูกผาผัฟร โลไทยภณนาคเสนา

๓๔๙ ๑ เอาบีกกangkันใจ ไปหมี่โตไทยสุทา
ภระครุฑจัญครำ คิตเม้ตาจ.....

๓๕๐ ๑ เหตุใดท้าวเนกา ไปลักภาทาทุไป
เร้าไวยหาทรายใหญ่ เทาขึ้นไปเอาลงมา

๓๕๑ ๑ ถาวาหมี่สังไหย เหนจักตายม้วยมรณา
จักกินสินภารา ทาวภระยาเสนาไนย

๓๕๒ ๑ ไหนของภระยานาค มาหายจากไปข้างไหนย
ไปหามาจิงไวย อยู่ซาไสยจักฉิบหาย

๓๕๓ ๑ บัดนั้นนาคเสนา พังบรรพชาครุฑภิปราย
หัดตัวกลัวความตาย ทุนเกถายทาวครุฑา

๓๕๔ ๑ เหนดูเกชาพเจ้า โตโปรดเกล้าจิงไปหา
เจานายไทยสุทา ให้ขึ้นมาบัน

๑ สั่งแล้วพระอรหันต์
เร็วพลันไปทันใด

๑ หมูนาคเหนครุฑา
วางวังเป็นสังคลี

๑ เสียงปักสนั่นก้อง
เลือนลันสนันปรา-

๑ ตีวงลงสุธา
ซอนตัวเพราะกลัวภัย

๑ วังออกชอกซอนหนี
บ้างแทรกแยกสุธา

๑ แต่องค์พระยานาค
พาธาตุพระจอมอารี

๑ อยู่โตกรุงบาดาล
พระครุฑผูกผาผัฟร

๑ เอาปักกangkันไว้
พระครุฑจะยุครำ

๑ เหตุใดท้าวเนกา
เร้าไวยหาทรายใหญ่

๑ ถ้าวามีสังไห
จะกินสินภารา

๑ ไหนองค์พระยานาค
ไปหามาจิงไว

๑ บัดนั้นนาคเสนา
หัดตัวกลัวความตาย

๑ เหนดูแก่ข้าพเจ้า
เจานายไทยสุธา

ก็แผ่นผันด้วยฤทธิไกร
ถึงเวียงชัยท้าวเนกา

ตกกำหมาหน้าครีผิ
ไขว่พันที่จะพรรณนา

ยังฟ้าร้องในสุธา
สาทนาคามาหวาดไหว

หมุนากาวิงแตกไป
ผุน้อยใหญ่เพียงมรณา

กลัวพันทั้งกับครุฑา
จักพรรณนากรุงบาดาล

หนไปอยู่จากภิมาร
หมูบริวารไปด้วยกัน

เหล่ากรรมถารตามหมี่ทร
ไล่ให้พลันนาคเสนา

ไปมิได้ไ้สุธา
คิดเมตตาคะ.....

ไปลักพาธาทุไป
ท้าวขึ้นไปเอาลงมา

เห็นจักตายม้วยมรณา
ท้าวพระเสนาใน

มาหายจากไปข้างไหน
อยู่ซาไสยจักฉิบหาย

พังบัญชาครุฑภิปราย
ทูลเกล้าท้าวครุฑา

ได้โปรดเกล้าจิงไปหา
ให้ขึ้นมา.....บัน

๓๕๕	๑ พระครุฑตอบคดี	๑ พระครุฑตอบคดี
ตอบว่าที่นาคาพลัน	ถาราจักอาสัญ	ถ้าข้าจักอาสัญ
สิ้นเผ่าพันธุ์เหล่านาคี	ทาดชินสีเอาขึ้นไป	ธาตุขันธ์ศรีเอาขึ้นไป
๓๕๖ ๑ เร่งลงให้ทหารพลัน	ทาวบุญพุ่นไฟ	๑ เร่งลงให้ท่านพลัน
ถาทาหมีเทาไต	จับันไหลยกกรุงนาคา	ถ้าตัวมิเตาได้
๓๕๗ ๑ ครานันท์ทาวนาคี	ฟุ้งพองเกศา	๑ ครานันท์ทาวนาคี
ทนทาตภระลาศดา	เอาขึ้นมาให้ทาวไทย	ทนตธาตุพระศาสดา
๓๕๘ ๑ ครันถึงยักอนโหว	ขอรับไว้เป็นหลักชัย	๑ ครันถึงยอกรไหว้
ญินดีขามี่ใจ	เอาไว้ในกรุงนาคา	ยินดีขามี่ใจ
๓๕๙ ๑ จักก่อเจตีย์โดย	จักก่อเจตีย์ไว้	๑ จะก่อเจตีย์ไว้
ปักเกลลาเชานาคา	ปักเกล้าชาวนาคา	๑ พระครุฑตอบว่าที่
๓๖๐ ๑ พระครุฑตอบว่าที่	๑ พระครุฑตอบว่าที่	เราพามาช้านาน
เราพามาชานาร	๑ ดังจิตเรากิดไผ่	๑ ดังจิตเรากิดไผ่
๓๖๑ ๑ ทองจิตเรากิดไผ่	จะให้ได้หรือหนา	จะให้ได้หรือหนา
จ้ให้โศกฤทหน้า	๑ ถ้าท่านให้เป็นคุณ	๑ ถ้าท่านให้เป็นคุณ
๓๖๒ ๑ ถาทารไพบเป็นคุณ	ที่ทั้งก้องยังมี	ที่ทั้งก้องยังมี
ที่ทั้งก้องงมี	๑ บัดเดียวจึงพระครุฑ	๑ บัดเดียวจึงพระครุฑ
๓๖๓ ๑ บัดเดียวจึงพระครุฑ	พาทนต์พระธาตุผัว	พาทนต์พระธาตุผัว
ภาท่นภระทาดผัว	๑ ครันร้องเรียกหา	๑ ครันร้องเรียกหา
๓๖๔ ๑ ครันร้องเรียกหา	รับธาตุพระไว้	รับธาตุพระไว้
รับทาทุระไว	๑ ครานันท์ทั้งสองสี่	๑ ครานันท์ทั้งสองสี่
๓๖๕ ๑ ครานันท์ทั้งสองสี่	รับธาตุทุลเกศา	รับธาตุทุลเกศา
รับทาทุระเกศา	๑ ท้าวบอกสองทรมวย	๑ ท้าวบอกสองทรมวย
๓๖๖ ๑ ทาวบอกสองทรมวย	จะส่งทั้งสองสี่	จะส่งทั้งสองสี่
จ้ส่งทั้งสองสี่		

๓๖๗ ๐ รูปนี้จะไปแล้ว แล้วเหาะขึ้นเวหา	ทั้งสองแก้วอยู่ปริดา ด้วยวิทาภรรอรหันต์	๐ รูปนี้จะไปแล้ว แล้วเหาะขึ้นเวหา	ทั้งสองแก้วอยู่ปริดา ด้วยฤทธาพระอรหันต์
๓๖๘ ๐ ไปสู่ทิอาสม นำมณีเข้าหัดกัน	มีจักรมกระทรงทรร สถานณันเคี้ยอาไสย	๐ ไปสู่ทิอาสม นามชื่อเขาหัดกัน	มีจักรมพระทรงธรรม สถานันเคี้ยอาศัย
๓๖๙ ๐ กล่าวถึงทั้งสองรา ทอนตัวสากลัวไทย	บักท่งยาแล้วเขาไป กระทำไนในเกสา	๐ กล่าวถึงทั้งสองรา ซ่อนตัวสากลัวภัย	บักท่งฟ้าแล้วเข้าไป พระทนต์ไต่ในเกสา
๓๗๐ ๐ รำพึงซึ่งมายาก กินแต่กล้วยสุก	ทนลำบากทั้งสองรา ทางเขาปลารักสากาย	๐ รำพึงซึ่งมายาก กินแต่พันธุ์สุก	ทนลำบากทั้งสองรา ต่างข้าวปลารักสากาย

๗๐๗๗๗ ๒๘ ราบได้ ๗๐๗๗๗

๗๐๗๗๗ ๒๘ สุรางคนางค์ ๗๐๗๗๗

๓๗๑ ยังมีกำปั่น จำไปลังกา มาถึงหาดทราย	๐ ช่หนึ่งภคณ เล่นมาโดยหมาย สินคำจำหน่าย เหน่งแกว่งไกว	ยังมีกำปั่น จะไปลังกา มาถึงหาดทราย	๐ ขื่อหนึ่งภคณ เล่นมาโดยหมาย สินคำจำหน่าย เห็นชงแกว่งไกว
๓๗๒ หมูเชานาวา นายกำปั่นเห็น ให้สองเจ้าไป	๐ บคคเคียวหมีชา เห็นสองทราวมไ จำเป็นมิตรไม อยู่ไพบาหลิ	หมูเชานาวา นายกำปั่นเห็น ให้สองเจ้าไป	๐ บคคเคียวหมีชา เห็นสองทราวมไ จำเป็นมิตรไม อยู่ไพบาหลิ
๓๗๓ สำเ็จกระบาค คุณพระประเสียด สุกหม่อมเปรมปรี	๐ กระทนต์กระบาค ไสยไนเยเกส บังเกิดสวัสดิ เจ้าท่งสองรา	สมเด็จพระบาท คุณพระประเสียด สุขเกษมเปรมปรี	๐ พระทนต์พระธาตุ ไต่ไนเยเกส บังเกิดสวัสดิ เจ้าท่งสองรา

๗๐๗๗๗ ๑๑ ยานี้ ๗๐๗๗๗

๗๐๗๗๗ ๑๑ ยานี้ ๗๐๗๗๗

๓๗๔ ๐ แลวไชนาวาไช นาคีมีฤทธา	สามวันไปไนชลธาร เลี่ยตามมาเห็นแจ้งใจ	๐ แลวไชนาวาชัย นาคีมีฤทธา	สามวันไปไนชลธาร เลี่ยตามมาเห็นแจ้งใจ
---------------------------------	---	------------------------------	---

๓๗๕ ๑ ว่าทนัพระบรมมหาราช	นางกัลยาณเทวาทใหญ่	๑ ว่าทนัพระบรมมหาราช	นางกัลยาณเทวาทใหญ่
จำกูจตามไป	เป็นพะยใหญ่ให้จมลง	จำกูจตามไป	เป็นพะยใหญ่ให้จมลง
๓๗๖ ๑ กุจักไคระทาท	มุนีนาคดังจำหน	๑ กุจักไคระทาท	มุนีนาคดังจำหน
เร็วไวดังใจจ	เหมือนประสงคั่ววาคา	เร็วไวดังใจจ	เหมือนประสงคั่ววาคา
๓๗๗ ๑ ตั้งภุระเป็นหมอกพ	ก็เร็วพลันถึงเกตรา	๑ ตั้งภุระเป็นหมอกพ	ก็เร็วพลันถึงเกตรา
กลืนใหญ่ซัดไป	กำปั่นรามาไหมไหย	๑ ตั้งภุระเป็นหมอกพ	กำปั่นรามาไหมไหย
๓๗๘ ๑ ท้ายกั้งแลคั่นหน	ต่างคนบ่นว่าวันไขว	๑ ตั้งภุระเป็นหมอกพ	ต่างคนบ่นว่าวันไขว
เราเที่ยวมาแต่ไหร	ไม่เหมือนไซ้ครั้งนั้นนา	๑ ตั้งภุระเป็นหมอกพ	ไม่เหมือนไซ้ครั้งนั้นนา
๓๗๙ ๑ เกยตองลุ่มร้าย	เพราะลงให้สองคนมา	๑ เกยตองลุ่มร้าย	เพราะลงให้สองคนมา
อุปาทชาตลงมา	ทั้งคงคาพาไป	๑ เกยตองลุ่มร้าย	ทั้งคงคาพาไป
๓๘๐ ๑ ไถยิรเหมชาลา	ตกกำหมาชลงนาไหล	๑ ไถยิรเหมชาลา	ตกกำหมาชลงนาไหล
อนิจาตัวชาไสย	มรณาลัยครั้งนั้นนา	๑ ไถยิรเหมชาลา	มรณาลัยครั้งนั้นนา
๓๘๑ ๑ ยักอนขึ้นเหนือเกลา	จงทำนท้าวพระเถรา	๑ ยักอนขึ้นเหนือเกลา	จงทำนท้าวพระเถรา
ภรมเทพเจ้าชา	ได้เมตตาช่วยข้าพลัน	๑ ยักอนขึ้นเหนือเกลา	ได้เมตตาช่วยข้าพลัน
๓๘๒ ๑ ครานันพระเถรา	ได้สัญญาสองนักษัตรมี	๑ ครานันพระเถรา	ได้สัญญาสองนักษัตรมี
บงอาจเกิดอัศจรรย์	รู้แจ้งฉนั้นในวิญญาน	๑ ครานันพระเถรา	รู้แจ้งฉนั้นในวิญญาน
๓๘๓ ๑ รุวภระยานาค	ทำลำบากสองนงคราญ	๑ รุวภระยานาค	ทำลำบากสองนงคราญ
จโอาทาทระฮาร	พระพายพาลนาพาชัย	๑ รุวภระยานาค	พระพายพาลนาพาชัย
๓๘๔ ๑ ภูวกเข้าเหล้ากำปั่น	คิดด้วยกันเป็นวันไขว	๑ ภูวกเข้าเหล้ากำปั่น	คิดด้วยกันเป็นวันไขว
สองราชิงพาไป	จะทำภัยทั้งคงคา	๑ ภูวกเข้าเหล้ากำปั่น	จะทำภัยทั้งคงคา
๓๘๕ ๑ ภาระณันท์ผาดผุค	แปลงเป็นครุฑท้าวเมรา	๑ ภาระณันท์ผาดผุค	แปลงเป็นครุฑท้าวเมรา
บินพื่อนรอนไกลมา	ท้าววาคาเห็นตกใจ	๑ ภาระณันท์ผาดผุค	ท้าววาคาเห็นตกใจ
๓๘๖ ๑ ความกลัวตัวไหวหวน	คั้นยังเร็วพลันชั่งกรงไกร	๑ ความกลัวตัวไหวหวน	คั้นยังเร็วพลันชั่งกรงไกร
กระเด็น.....	ในท่ายบาท	๑ ความกลัวตัวไหวหวน	ในท่ายบาท
๓๘๗ ๑ แปลงกายเป็นเถรา	เหมชาลามายินดี	๑ แปลงกายเป็นเถรา	เหมชาลามายินดี
กราบเกลาเลากระช	ตัวลูกนีน่านึกหา	๑ แปลงกายเป็นเถรา	ตัวลูกนีน่านึกหา

๓๘๘ ๑ มาทองภัญญะใหญ่ เข้าขุนไชยทงนาวา
ทานาชาชั่วชา ทิศาภาโหมันไหล
๓๘๙ ๑ ภาระเงินแจกกิจา วานาคามาจงบไชย
รูปแจ่งแล้งมาไว นาคาไปขยงภารา
๓๙๐ ๑ ซึ่งเกิดเป็นล้นใหญ่ เกราะหมันไสเกลงตามมา
หวงทาดุระสาสดา กรันทรุดทราจกไป
๓๙๑ ๑ บัดนั้นนายกำปั่น เห็นทรวงทรเรือนตกใจ
เถรามาแต่ไหน หลากน้ำใจเร้นักหนา
๓๙๒ ๑ เขาไปยงนงกราบไหวย กลาวอภิปรายแก่เถรา
ทาวไทเภาโตมา แจกกิจาให้เขาใจ
๓๙๓ ๑ ภาระเงินกลาววาที่ รูปมุนีเห็น.....
ภะภายรายเหลือใจ ช่วยสองไททรวงกลอยมา
๓๙๔ ๑ ทำ.....นัถี่ ภาสองสี่ถึงลังกา
ครั้งฉิมหมื่นเนชา ไปเทิดหนานายกำปั่น
๓๙๕ ๑ เกล็ดน้ลุ่มเห็นชอบแล้ว เหนแจ่งแล้วสามเดือนวัน
จึงถึงลังกานั้น เป็นแมนหมันแทนักหนา
๓๙๖ ๑ คอยอยู่ให้จดี ตวรูปนิจไคคလာ
ภะชมิฎฐา ขึ้นเวหาด้วยฉับไว
๓๙๗ ๑ กล้าวถึงเจ้าสองรา นายเกตรากลับเหลือใจ
บารมีมีมากไสย เหนแนใจเขาเกตรา
๓๙๘ ๑ ไชยไยไปในสาคอน บ่อยคอยย้อนแต่เถลา
ชอบลุ่มรุ่งมมา สามเดือนตรามาถึงพลัน
๓๙๙ ๑ ทอดส้มโอแล้งไย ภันองไสยเจรจากัน
บอกแก่นายกำปั่น ภรูกเขาภลันฆ่าไป
๔๐๐ ๑ จำเอยสั่วหา ยาคตีวงสาไยเวียงไซ
เมืงตาเกศาไส ขอบน้ำใจทวนักหนา

(ต้นฉบับขาด)

๑ มาต้องพายุใหญ่ เขาวุ่นไขว่ทั้งนาวา
ท่านว่าข้าชั่วช้า ทั้งคงคาให้บรรลัย
๑ พระเถรแจกกิจา ว่านาคามาจงบไชย
รูปแจ่งแล้งมาไว นาคาไปขยงภารา
๑ ซึ่งเกิดเป็นล้นใหญ่ เพราะมันไชร้เกล้งตามมา
หวงทาดุระสาสดา ครันทรุดทราจะพาไป
๑ บัดนั้นนายกำปั่น เห็นทรวงธรรม์เพอนตกใจ
เถรามาแต่ไหน หลากน้ำใจเร้นักหนา
๑ เข้าไปนั่งกราบไหวย กล้าวอภิปรายแก่เถรา
ท้าวไทเภาโตมา แจกกิจาให้เขาใจ
๑ พระเถรกล้าวาที่ รูปมุนีเห็น.....
พระพายร้ายเหลือใจ ช่วยสองไทซึ่งพลอยมา
๑ ทาน.....นัถี่ พาสองศรีถึงลังกา
ครั้งนมเน้นชา ไปเทิดหนานายกำปั่น
๑ คลื่นลมเห็นชอบแล้ว เห็นแจ่งแล้วสามเดือนวัน
จึงถึงลังกานั้น เป็นแมนหมันแทนักหนา
๑ ก้อยอยู่ให้จดี ตัวรูปนิจไคคလာ
ภะชมิฎฐา ขึ้นเวหาด้วยฉับไว
๑ กล้าวถึงเจ้าสองรา นายเกตรากลับเหลือใจ
บารมีมีมากไสย เหนแนใจเขาเกตรา
๑ ใช้ใบไปในสาคร บ่หยุดหย่อนแต่เพล
ชอบลุ่มระงมมา สามเดือนตรามาถึงพลัน
๑ ทอดส้มโอแล้งไย ฟัน้องไชร้เจรจากัน
บอกแก่นายกำปั่น พรูกเข้าพลันขอลาไป
๑ จะได้สืบเสาะหา ญาตึงสาในเวียงชัย
เมตดาแก่ข้าไชร้ ขอบน้ำใจทวนักหนา

(ต้นสมุดหน้าปลาย ต้นฉบับขาด)

๔๐๑ ๑	เที่ยวทั้งกลาตุสไหว	๑	เที่ยวชงกลาตุสไหว
ญับ ๒ จับทั้งไชย	กลัปน์ไฟกลักรับ	ยับยับจับชงชัย	พลบันไฟพลพอรับ
๔๐๒ ๑	คาบบางภักติริตรี	๑	คาบบ้างพลฤทธิ
ภักย้วนท้วนกันดี	มากันทั้งจกัณนา	พลยวนทวนกันดี	มากันทั้งจะคณนา
๔๐๓ ๑ กองกลองแล้แต่รสัง อีกรังแล้วร่ามนา	นินทาทุกระสาศดา	๑ ฆ้องกลางและแต่รสังข์	อีกระฆังแล้วร่ามนา
	กินม่หาปราศดไชย	๑ รัชดาทุพระศาสดา	กินมหาปราสาทชัย
๔๐๔ ๑ รังแกวทุรายภัก	แกมสุวันดูแจ่มไสย	๑ รถแก้วดูพรายพรม	แกมสุวรรณดูแจ่มไส
แกลมกลามงามเหลือใจ	มาหวาดไหวในทรวนี้	๑ แพลมพลามงามเหลือใจ	มาหวาดไหวในทรวนี้
๔๐๕ ๑ เจ้าทนทกุมมาร	ทรงคัซสารงามเรื่องสีย	๑ เจ้าทนทกุมาร	ทรงคซสารงามเรื่องศรี
ถักทาวเจาทาน	นางเทวีเหมชาลา	๑ ถักทาวเจ้าธานี	นางเทวีเหมชาลา
๔๐๖ ๑ นางทรงภักค่านับ	กรับเส้าสับหมุทาสา	๑ นางทรงพังค่านับ	กรบเส้าสรพหมุทาสา
แหเจ้าชาวภารา	หมิไคชาถึงปรางสี	๑ แหเจ้าเข้าพารา	มิไคชาถึงปรางศรี
๔๐๗ ๑ แล้วเชินทนกระทำตุ สุปราสาครคัมนี้	เป้นจำเริญสวัคดี	๑ แล้วเชิญทนคัพระธาตุ	สู่ปราสาทคัมนี้
	เป้นสุนสุขชัยในภารา	๑ เป้นจำเริญสวัคดี	เป้นสุขในพารา
๔๐๘ ๑ เจ้าทนทกุมาร	นางเหมชาลา	๑ เจ้าทนทกุมาร	นางเหมชาลา
ให้อยู่ปรางรัตนะ	ทาททาสาหารอยคั่น	๑ ให้อยู่ปรางครัดนา	ทาททาสาหาร้อยคน
๔๐๙ ๑ เงินทองของตการ	ทรัพย์ถุงการสัพพลัน	๑ เงินทองของทุกอัน	ทรัพย์ศถุงการสรพพล
ทุกสิ่งพระจุมภัด	ตามยุมบิลทาวตรัสตั้ง	๑ ทุกสิ่งพระจุมพล	ตามยุมบิลทาวตรัสตั้ง
๔๑๐ ๑ ทุกสิ่งหมิไคนอย	สิงหารอยเป้นกำล้ง	๑ ทุกสิ่งมิไค่น้อย	สิ่งหาร้อยเป้นกำล้ง
เงินทองของพระคลัง	ตามหวังจ้ปราชญ์น้ำ	๑ เงินทองของพระคลัง	ตามหวังจะปราชณา
๔๑๑ ๑ แล้วไหยทำฝั้นเจ้า	ทงสองเจากันคัลน่า	๑ แล้วให้ทำขวัญเจ้า	ทงสองเจ้าพันคณนา
ส้มโพอพระมหา	ทาศุศาสดาล้าแดนไตร	๑ ส้มโขอพระมหา	ทาศุศาสดาล้าแดนไตร
๔๑๒ ๑ ไหล่เล่นทุกปรีการ	เปรวีถารไนเวียงไชย	๑ ให้เล่นทุกประการ	เป้นวิถารไนเวียงชัย
สุขหม่สั้มเป้นเปรมใจ	ผูน้อยไหญ่ยมาวันทา	๑ สุขเกษมเป้นเปรมใจ	ผูน้อยไหญ่มาวันทา

๔๑๓ ๑ กระจกบั้งจิจิต	ภราหมณ์โรหิตแล้วพฤดา	๑ พระองค์บรรจงจิต	พราหมณ์โรหิตแล้วพฤดา
ต่อก่อกะจะหลา	ด้วยสีลางามประไพ	ต่อก่อกะจะหลา	ด้วยสีลางามประไพ
๔๑๔ ๑ แกมด้วยมนิวัติ	ทุกสารพัดเอาสวมใส่	๑ แกมด้วยมนิวัติ	ทุกสารพัดเอาสวมใส่
ส่วนทองเรืองรองไน	แพรวัวแวไวล้วนรัตน	ส่วนทองเรืองรองไน	แพรวัวแวไวล้วนรัตน
๔๑๕ ๑ ราชครูพระจุมภ	ตั้งภาพยนตร์ทุกชั้นมา	๑ ราชครูพระจุมภ	ตั้งภาพยนตร์ทุกชั้นมา
ขันในแก้วเววตา	ถัดออกมาดูพรายพรรณ	ขันในแก้วเววตา	ถัดออกมาดูพรายพรรณ
๔๑๖ ๑ ชั้นหนึ่งกำเเพงนาก	ชั้นหนึ่งหลากเงินทองนั้	๑ ชั้นหนึ่งกำเเพงนาก	ชั้นหนึ่งหลากเงินทองนั้
ชั้นหนึ่งเหล็กแข็งขัน	ถา.....เป็นไป	ชั้นหนึ่งเหล็กแข็งขัน	ถา.....เป็นไป
๔๑๗ ๑ ชั้นนอกถัดออกมา	อิฐนั้นหนาทั้งสูงใหญ่	๑ ชั้นนอกถัดออกมา	อิฐนั้นหนาทั้งสูงใหญ่
ภาพยนตร์แก้วไว	ถัดออกมายังทองนาก	๑ ภาพยนตร์แก้วไว	ถัดออกมายังทองนาก
๔๑๘ ๑ ชั้นในเป็นยักษ์	ถัดออกมาครุฑาแข่ง	๑ ชั้นในเป็นยักษ์	ถัดออกมาครุฑาแข่ง
ขันกลางชาวรองแปรง	ถัดนั้นเกล้งเป็นราชสี	๑ ขันกลางชาวรองแปรง	ถัดนั้นเกล้งเป็นราชสี
๔๑๙ ๑ ครอบครบเสด็จเจ้า	พระทรงธรรมอยู่เปรมปรี	๑ ครอบครบเสด็จเจ้า	พระทรงธรรมอยู่เปรมปรี
ครันงามถ้วนสาม	เจ้าพระทัยหมาย	๑ ครันงามถ้วนสาม	เจ้าพระทัยหมาย
๔๒๐ ๑ สงกัฏฐะเททหน้า	สังกราชาเจ้าร้อยปลาย	๑ สงกัฏฐะเททหน้า	สังกราชาเจ้าร้อยปลาย
ยังมีทักทาย	แก้วแพรวัวรายเป็นแสงสี	๑ ยังมีทักทาย	แก้วแพรวัวรายเป็นแสงสี
๔๒๑ ๑ วากระยาทำมโสกกว่า	จะก่อธาตุนั้นศรี	๑ วากระยาทำมโสกกว่า	จะก่อธาตุนั้นศรี
เสกธาตุนั้น	เหลือบ้นดิมสองทะนาน	๑ เสกธาตุนั้น	เหลือบ้นดิมสองทะนาน
๔๒๒ ๑ ย้อยยุกรุนาคี	ใช้ใครดีไปเอากัน	๑ ย้อยยุกรุนาคี	ใช้ใครดีไปเอากัน
เนนน้อยสิดาจน	ถัดในนิชาวิธานัน	๑ เนนน้อยสิดาจน	ถัดในนิชาวิธานัน
๔๒๓ ๑ เจาเนนน้อยก่อปรี	มีบันยาไอรัน	๑ เจาเนนน้อยก่อปรี	มีบันยาไอรัน
อังกาตรัสถังกลัน	เจ้าจันจันกรุนาคา	๑ อังกาตรัสถังกลัน	เจ้าจันจันกรุนาคา
๔๒๔ ๑ เขาไปไนยปราสาท	มีภันนาฏตามปราสาท	๑ เขาไปไนยปราสาท	มีภันนาฏตามปราสาท
อังกาตรัสเจ้าลังกา	ตรัสใช้มาหาพระบาท	๑ อังกาตรัสเจ้าลังกา	ตรัสใช้มาหาพระบาท
๔๒๕ ๑ ไหรรับมาโดย	จิตจำหน่งเอ้าทา	๑ ไหรรับมาโดย	จิตจำหน่งเอ้าทา
เหลือบปรนั้พระบาท	วากระทาเหลือบสองทะ	๑ เหลือบปรนั้พระบาท	วากระทาเหลือบสองทะ

- ๔๓๙ ๐ กระทำตู่ซึ่งภาไป หายฉันใดในทองทา ๐ พระราชตู่ซึ่งพาไป หายฉันใดในทองธารี
 ลัดเลี้ยวเที่ยวค้นหา ทุกกลาหมาหายไป ลัดเลี้ยวเที่ยวค้นหา ทุกกลาหมาหายไป
- ๔๔๐ ๐ บัดนั้นท้าวหน้าคิ ฟังคดีคุณพระทัย ๐ บัดนั้นท้าวหน้าคิ ฟังคดีคุณพระทัย
 เจาเนนมาหายไป กลับมาใหม่ลาไปกลับ เจ้าเนนมาหายไป กลับมาใหม่ลาไปกลับ
- ๔๔๑ ๐มีฤทธา ออรรหรรทาแจ้งทุกอัน ๐ มีฤทธา ออรรหรรทาแจ้งทุกอัน
 หมีชานาเคหรรร ชื่นมากลรัยลังกา มีชานาเคหรรร ชื่นมากลรัยลังกา
- ๔๔๒ ๐ ท้าวแปลงเป็นมานุค งามบริสุทธิ์เลทเลขา ๐ ท้าวแปลงเป็นมนุษย์ งามบริสุทธิ์เลิศเลขา
 เช่าเผ่าเจ้าลังกา ตรัดตามมาในทันโดย เช่าเผ่าเจ้าลังกา ตรัดตามมาในทันโดย
- ๔๔๓ ๐ นิไกรยผู้โดยเจด ฤาแปลงเกดมาเป็นไฉน ๐ นิไกรยผู้ใดเจดนี้ หรือแปลงเพศมาเป็นไฉน
 ทารมาปรากฏหน้าโดย จังบอกไปตามสัจจา ทารมาปรากฏหน้าโดย จังบอกไปตามสัจจา
- ๔๔๔ ๐ บัดนั้นท้าวหน้าคิ ทอบคดีเจ้าลังกา ๐ บัดนั้นท้าวหน้าคิ ทอบคดีเจ้าลังกา
 มีความใดตามมา ทาสสาสตาซาหายไป มีความใดตามมา ทาสสาสตาซาหายไป
- ๔๔๕ ๐ เจาเนนล้งไปวา จัไหชาส่งเทไทย ๐ เจ้าเนนลงไปว่า จัไหชาส่งเทไทย
 แล้วภาเอามาสโย ช่อภูวไนยทรงเมตตา แล้วภาเอามาสโย ช่อภูวไนยทรงเมตตา
- ๔๔๖ ๐ ไคโปรคชาภเจ้าสโย จัซอไปกระราชา ๐ ได้โปรดข้าพเจ้าไซ้ระ จะขอไปพระราชา
 ชานี้หมีปรากฏหน้า โดยบุชาทาตพุดอง ชานี้หมีปรากฏหน้า โดยบุชาทาตพุดอง
- ๔๔๗ ๐ บัดนั้นเจ้าลังกา ฟงนาคามาจำหน่ง ๐ บัดนั้นเจ้าลังกา ฟงนาคามาจำหน่ง
 วาหารนี้หมีตรัง มาประสงค์ของเราไฉน วาหารนี้หมีตรัง มาประสงค์ของเราไฉน
- ๔๔๘ ๐ ใ้ไปขอตามคดี กวันภาหนีส่งไวไกลย ๐ ใ้ไปขอตามคดี กวันภาหนีส่งไวไกลย
 หนีมาขอชาสโย หนีมาขอชาสโย หนีมาขอชาสโย หนีมาขอชาสโย
- ๔๔๙ ๐ ครันเร้าหมีไทยไป เหมือนตักใจเสียไมตรี ๐ ครันเร้าหมีไทยไป เหมือนตักใจเสียไมตรี
โหนานาคี นอยหนึ่งมีใจปรีดา โหนานาคี นอยหนึ่งมีใจปรีดา
- ๔๕๐ ๐ บัดนั้นท้าวหน้าคิ ลาภูมิเจ้าลังกา ๐ บัดนั้นท้าวหน้าคิ ลาภูมิเจ้าลังกา
 รับทาดุพระศาสดา ก็คืนลายังกรุงไกรย รับทาดุพระศาสดา ก็คืนลายังกรุงไกรย

๔๕๑ ๖๖๐๖๖๖๖๖ ๒๕

ราบ ๖๖๐๖๖๖๖๖

๖๖๐๖๖๖๖๖ ๒๕ ๖๖๐๖๖๖๖๖

๔๕๑
ทศคามมุนี
ด้วยภราหมณ์พุดา
จำเราแต่งไป

๔๕๒
กิดกรอมยอมตาม
โยหาซังติ
ย้วนันทานา

๔๕๓ ๐ กวางคืบหนึ่งนั้น
รองบาทพระพุท
สำเภาลอยใน
สามสิบหกบุรุษ

๔๕๔
เอาใส่พระธาตุ
...กำปั้น
ครบแล้วเกล้าไป

๔๕๕
สินลามากมุล
น้ำมอยน้ำตาน
เงินตราวงวัน

๔๕๖
...ใส่หน้าพิศ
แล้วแต่งราชครู
ทองสีตุ่มมา

๐ กรานันนัปป
ตริกครองพระทัย
ราชครูผู้ใหญ่
ทาศุภระสาตดา

๐ ทงหลายฟงคว้าม
คำเทวปริกษา
สำเภาทองมา
สอกหนึ่งบุรุษ

จัดเอาแม่ขัน
เอาใส่พระธาตุ
ใส่น้ำบริสุท
หามแม่ขันใหญ่

๐ ประอบทองรองชาต
เห็นงามประไพ
สัณทกวางใหญ่
บักเจ็ดวาสกร

๐ บรรทุกอิตปน
อีกทั้งน้ำมัน
ตักานทุกอ
มากมายนักหนา

๐ แม่ขันบันจิต
ทารตวันาคา
รูเวทคาลา
ไวสำหรับพระไตร

ทศคามมุนี
ด้วยพราหมณ์พุดา
จำเราแต่งไป

กิดพร้อมยอมตาม
ให้หาซังติ
ย้วนันทานา

๐ กวางคืบหนึ่งนั้น
รองบาทพระพุท
สำเภาลอยใน
สามสิบหกบุรุษ

เอาใส่พระธาตุ
...กำปั้น
ครบแล้วเกล้าไป

๐ บรรทุกอิตปน
สินลามากมุล
น้ำมอยน้ำตาน
เงินตราวงวัน

๐ แม่ขันบันจิต
...ใส่หน้าพิศ
แล้วแต่งราชครู
ทองสีตุ่มมา

๐ กรานันนัปป
ตริกครองพระทัย
ราชครูผู้ใหญ่
ทาศุภระสาตดา

๐ ทงหลายฟงคว้าม
คำเทวปริกษา
สำเภาทองมา
สอกหนึ่งบุรุษ

จัดเอาแม่ขัน
เอาใส่พระธาตุ
ใส่น้ำบริสุท
หามแม่ขันใหญ่

๐ ประอบทองรองชาต
เห็นงามประไพ
สัณทกวางใหญ่
ปากเจ็ดวาสกร

๐ บรรทุกอิตปน
อีกทั้งน้ำมัน
ตักานทุกอ
มากมายนักหนา

๐ แม่ขันบันจิต
ทวนตวันาคา
รูเวทคาลา
ไว้สำหรับพระไตร

๔๕๗

มาถึงอวตาร
ทั้งหากระอ้ง
เราซ่ฝักไป

๔๕๘

บุตเจ้าภารา
โตทำความชอบ
เร้าชื่อเกาทาน

๔๕๙

ภิกักรักสา
ไหญ่ยนเปนสุก
โคไวไมยตรี

๔๖๐

ซึ่งเร้าชื่อหาม
กรุงทันทบุรี
สืบไปชาวหน้า

๔๖๑

เขียนล้าแผนทอง
ทรงพระนามกร
บรมจักรศักดิ์

๔๖๒

ทุกสิ่งทุกประการ
ชาสาวนอย ๆ
ผู้ชายแข่งกลา

๑ แดงลิขิตสาน

วาสักผู้ไทร
จำหน่งนิกไผ
เจ้าทันทุกุหมาน

๑ นางเหมชาลา

ผู้ถึงเกกาน
ปร'กอบกระยาน
ยาไทรวี

๑ ทารไคไม้ตา

ภินองสองราสี
ยาทุกโดยมี
เร้านี้เทิดหนา

๑ ถาหมีพึ่งความ

โคฝักสองรา
กับกรุงลังกา
จมีราสี

๑ แดงแล้วโดยปอง

ตามคลองคดี
ทศคามมุนี
ฤทธิมหิมา

๑ แล้วโปรดประหาร

ไหเหมชาลา
รอยค่นหนึ่งหนา
สองรอยสักัน

มาถึงอวตาร
ทั้งหาพระองค์
เราขอฝากไป

บุตรเจ้าพารา
ได้ทำความชอบ
เราขอแก้ท่าน

พิทักษ์รักษา
ให้เย็นเป็นสุข
ได้ไวไมตรี

ซึ่งเราขอห้าม
กรุงทันทบุรี
สืบไปข้างหน้า

เขียนลงแผ่นทอง
ทรงพระนามกร
บรมจักรศักดิ์ศรี

ทุกสิ่งทุกประการ
ข้าสาวน้อยน้อย
ผู้ชายแข่งกล้า

๑ แดงลิขิตสาร
ว่าษัตริย์ผู้ใด
จำหน่งนิกไผ
เจ้าทันทุกุมาร

๑ นางเหมชาลา
ผู้ถึงแก้กาล
ประกอบพระญาณ
อย่าได้รวี

๑ ท่านได้เมตตา
พี่น้องสองราสี
อย่าทุกข์ใดมี
เราน์เถิดหนา

๑ ถ้ามิพึ่งความ
ได้ฝากสองรา
กับกรุงลังกา
จะมีราสี

๑ แดงแล้วโดยปอง
ตามคลองคดี
ทศคามมุนี
ฤทธิมหิมา

๑ แล้วโปรดประหาร
ไหเหมชาลา
รอยค่นหนึ่งหนา
สองรอยสกรรจ

๔๖๓

ทรงเครื่องใช้สอย
ไต่เร็กเกลา
ไชยไปไบกลัน

๔๖๔

กระบี่รุ่มทาก
หาเดือนเจ็ดวัน
หาตชายโดยด้น

๔๖๕

เหมือนตริกนิกแล้ว
ราชครูฤฤกทา
ก้วยนางทรมไว

๔๖๖

เที่ยวภิกษุไป
แล้วดูสัฏา
จึงพระอาจารย์

๔๖๗

กวางเทา.....
ทองตามตำรา
เส้าแล้วบักใจ

๔๖๘

.....ขึ้น
แล้วก็เป็นตึก
ครุทั้งสี่อง

๑ เงินรอยทองรอย

สิ่งสร้อยทุกอัน
นาวาคลาผล
ในกลางวังวัน

๑ เศษอำนาจ

บ่มีจุหลาจน
ถึงกลันตำบล
ทอดสมอลงไป

๑ หนานหาดทรายแก้ว

นางนำขึ้นไป
กลีกลาบักใจ
ไปคุมมัสถาร

๑ ราชครูผู้ใหญ่

เห็นที่หมินาร
ทรงทาตุระยาร
ใหญ่คบักใจ

๑ ลิกขั้วบุรุษ

ตั้งตริกตรองไฟ
เอามาแต่ใน
ตั้งแม่ขันลง

๑ ทอง.....

สีมมโดยจ้ง
ภักหมันค้ง
บรัจ้งเวคมัน

๑ เงินทองร่อยร้อย

ทรงเครื่องใช้สอย
ได้ฤกษ์เพล
ไช้ไปไปพลัน

๑ เศษอำนาจ

พระบรมราช
หาเดือนเจ็ดวัน
หาตชายโดยด้น

๑ หนานหาดทรายแก้ว

เหมือนตริกนิกแล้ว
ราชครูฤฤกทา
ด้วยนางทรมว้ย

๑ ราชครูผู้ใหญ่

เที่ยวพิศดูไป
แล้วดูสะอาด
จึงพระอาจารย์

๑ ลิกขั้วบุรุษ

กว้างเทา.....
ต้องตามตำรา
เสร็จแล้วบักใจ

๑ ทอง.....

.....ขึ้น
แล้วก็เป็นตึก
ครุทั้งสี่อง

๑ เงินทองร่อยร้อย

สิ่งสร้อยทุกพรหม
นาวาคลาผล
ในกลางวังวัน

๑ เศษอำนาจ

บ่มีจุหลาจน
ถึงพลันตำบล
ทอดสมอลงไป

๑ หนานหาดทรายแก้ว

นางนำขึ้นไป
กลีกลาบักใจ
ไปคุมมัสถาร

๑ ราชครูผู้ใหญ่

เห็นที่หมินาน
ตั้งธาตุพระญาณ
ให้ขุดบักใจ

๑ ลิกขั้วบุรุษ

ตั้งตริกตรองไฟ
เอามาแต่ใน
ตั้งแม่ขันลง

๑ ทอง.....

สีมมโดยจ้ง
พิลิกหมันค้ง
บรรจ้งเวทมนตร์

๔๗๕	๑ เจ้าทนทุกข์มาร	๑ เจ้าทนทุกข์มาร
แล้วนางนังคราน	เจ้าเหมซาลา	เจ้าเหมซาลา
เจ้าเมืองเวียงไชย	มีใจเมตตา	มีใจเมตตา
ภักดิ์รักสา	ตามทุกประการ	ตามทุกประการ
๔๗๖	๑ ทั้งสองน้องพี่	๑ ทั้งสองน้องพี่
มีความยินดี	อยู่ปรีชาชาญ	อยู่ปรีชาชาญ
เป็นสุขสวัสดิ์	กันทั่วถาวร	กันทั่วถาวร
ด้วยบุญโภทียาร	ทันหาตุสาศดา	ทันหาตุสาศดา
๔๗๗	๑ ทารทาวนาดี	๑ ทารทาวนาดี
ไทรุคดี	กลาคลีขึ้นมา	กลาคลีขึ้นมา
ผ่านแปรแลตีก	พิลึกกันหนา	พิลึกกันหนา
กระเจ้าลังกา	โหมมาโดยหมาย	โหมมาโดยหมาย
๔๗๘	๑ ผังกราบพระทาด	๑ ผังกราบพระทาด
เอาไวทาท	ชายแก้วแว้วกร้าย	ชายแก้วแว้วกร้าย
ผังภาพย่น	เล้กนแยบคาย	เล้กนแยบคาย
ระฆานากุสสาย	ถว้ายแก้วดวงดี	ถว้ายแก้วดวงดี
๔๗๙	๑	๑
เร็วพลันผันผาย	คินกรุนาคี	คินกรุนาคี
เป็นจำเริญสุข	บุทุกไถมี	บุทุกไถมี
ไปคงควาดี	พระ.....	พระ.....
๔๘๐	๑	๑
อยู่เดือนสิบวัน	คิกกลันลังกา	คินพลันลังกา
สุขหม่อมเปรมใจ	ไปถึงภารา	ไปถึงภารา
กระเจ้าลังกา	ปรีดากระไทย	ปรีดาพระทัย

- ๔๘๑ ๑ ขอนึ่งกัวย ไกล้วภิปรายให้แจ้งถึงกรุงไกร
อะระตีราชเมืองใหญ่ ทาวนั้นไสยใจกุศล
- ๔๘๒ ๑ นามชื่อแห่งพระบาท ทำโสการราชเจ้าภุมน์
นองชายพระจุมพล ชื่อเจ้านันทราชา
- ๔๘๓ ๑ ไชหามารอนัน ราชคือนมัยมรณา
ใหม่มีที่รักษา ภาระราชาเคื่องพระไทย
- ๔๘๔ ๑ หาโหนดมาให้ทาย ไทฤทธาทกภไพตร
ไปผ้ายักสันไกลย เร่งยกไปจากภารา
- ๔๘๕ ๑ จ้อยุนรรหมิโคย คันทงหล้ายจักมรณา
แตงตักยกโยธา คันทกลวกลาสามมิงนถ
- ๔๘๖ ๑ ขางม้าแลโคควาย ไทฤทธามาด้วยกรร
ภูทอนทาวจรรจัด เจ็ดเคื่อนนรรอยโยธา
- ๔๘๗ ๑ มาตังเข้าชวปราบ ที่ดินราบเปรมปรีดา
ตริกตรองด้วยนองยา ภอมกันมาสาธอาหราม
- ๔๘๘ ๑ แดงให้พระอาจารย์ ทั้งสองมีน้าม
ทั้งหล้ายเกรงขาม ถ้วนถึงความสองอาจาน
- ๔๘๙ ๑ นามชื่อพุททำเกียร ทารแนบเนียนนัวินถาน
อังกหนึ่งน้ามชัทร ภรอาจารย์พุทสาคอน
- ๔๙๐ ๑ ท้าวตงวัดเวียงสะ กรูปพระมุนีวอน
กันตามาเร้นรอน อาตแก้วออนแซงนั๊กหนา
- ๔๙๑ ๑ ทาวลิจักขุขยาร ทุกทิศดารใดเห็นมา
บ่มมหาตุกระสาศคา มีผูกกรักสาอู
- ๔๙๒ ๑ หาดทรายแก้วโสภา เจาลังกาเอามาสุ
ผงไวใดเห็นดู กลาวมฤคกัทุแซกเทวา
- ๑ ขอนึ่งดไว้ ไกล้วภิปรายให้แจ้งถึงกรุงไกร
อวดีราชเมืองใหญ่ ทาวนั้นไชริใจกุศล
- ๑ นามชื่อแห่งพระบาท ธรรมโสการราชเจ้าภุมณทัต
นองชายพระจุมพล ชื่อเจ้านันทราชา
- ๑ ไชหามารอนัน ราชภูมัยมรณา
ไม่มีที่รักษา พระราชาเคื่องพระทัย
- ๑ หาโหนดมาให้ทาย ให้รู้ฐานทุกภไพตร
ไปผ้ายักสันไกลย เร่งยกไปจากพารา
- ๑ จะอยู่นมมิได้ คนทั้งหล้ายจะมรณา
แตงตักยกโยธา คนแก่วักด้าสามหมื่นพัน
- ๑ ข้างม้าแลโคควาย ให้รู้ถ้ายมาด้วยกัน
ภูธรท้าวจรรจน เจ็ดเคื่อนนั้นหุคโยธา
- ๑ มาตังเข้าชวปราบ ที่ดินราบเปรมปรีดา
ตริกตรองด้วยนองยา พร้อมกันมาสร้างอาราม
- ๑ แดงให้พระอาจารย์ ทั้งสองมีน้าม
ทั้งหล้ายเกรงขาม ถ้วนถึงความสองอาจารย์
- ๑ นามชื่อพุททำเกียร ท่านแนบเนียนพันวิถดาร
อังกหนึ่งชื่อท่าน พระอาจารย์พุทสาคร
- ๑ ท้าวตงวัดเวียงสะ กอรูปพระมุนีว
พันตามาเร้นรอน อาสน์แก้วออนแซงนั๊กหนา
- ๑ ท้าวเล็งจักขุญาณ ทุกทิศฐานได้เห็นมา
บรมธาตุพระศาสดา มีผู้การักษาอยู่
- ๑ หาดทรายแก้วโสภา เจ้าลังกาเอามาสุ
ผงไว้ได้เห็นดู กลาวมฤคกัทุแซกเทวา

- ๔๔๓ ๑ จิงการเพ็ญสนุกกัน เร่งเร็วพลันไปเกิดหนา
 ทั่วเกล้าพระยา มาเที่ยวบ้านพ่อตา
 ๔๔๔ ๑ ฟังท้าวว่ากล่าวเสร็จ จิงพระเพศณกรณ
 แปลงกายเป็นชายพลัน เทียวจรจันในพฤตยา
 ๔๔๕ ๑ วันนั้นพรานสุรี เทียวพรังที่ลำนฤกดา
 เกือนผูกส่วยมั่งสา ส่องอัครามิเว้นวัน
 ๔๔๖ ๑ ครานันพรานสุรี ภัยมฤกคืท้าวเทวัญ
 เกือนจิงยงทองภณ วิ่งผาดผ่นคันธัญญา
 ๔๔๗ ๑ แกล้งทำจุ่มลง แล้วพระองค์เดินเงยมา
 นายพรานคลานกราบมา ไกล่เทวาทาตัวไป
 ๔๔๘ ๑ แต่เป็นดังชะนี พรานสุรีเพื่อนซัดใจ
 ชายนีผิดวิสัย จะตามไปฆ่าให้ตาย
 ๔๔๙ ๑ เดินมาดั่งมัจฉา เกราคำขึ้นต้นไม
 ที่ทาตุพระบาทไท มีแก้วกรายครือสุริยา
 ๕๐๐ ๑ แก้วนั้นพระยานาค เอมมาจากกรุงนาคา
 เมื่อครั้งชาวลังกา เอ้ากระหาตุมารุจะไว
 ๕๐๑ ๑ ลังกากลับไปแล้ว นาคเอ้าแก้วขึ้นมามี
 เอมกางไวบังไม หวังจะให้เป็นสูงศรี
 ๕๐๒ ๑ แก้วนั้นมีฤทธา ชั้นโลกาหาไม่มี
 ใหญ่ในธานี ฤทธาอัคคีมีเดช
 ๕๐๓ ๑ เดือนมืดแสงแกลมพราหม รศมิงามแสงทอตา
 พรานสุรีตักกำหมา รุดลงมากลัวตกใจ
 ๕๐๔ ๑ พรายอยู่ที่ยี่เดียว พรานแลเหลียวข้างภายใน
 เขาใกล้เห็นไหมไขว่ เอ้าไปปกลังพลัน
 ๕๐๕ ๑ แก้วนั้นยังอยู่ที่ พรานสุรีเห็นอัครัย
 เกือนนอนบนไม้พลัน เสือสนับบึงบา
- ๑ จงท่านเพศณกรณ เร่งเร็วพลันไปเกิดหนา
 พวกเขาเหล่าพระยา มาเที่ยวบ้านพ่อตา
 ๑ ฟังท้าวว่ากล่าวเสร็จ จิงพระเพศณกรณ
 แปลงกายเป็นชายพลัน เทียวจรจันในพฤตยา
 ๑ วันนั้นพรานสุรี เทียวพรังที่ลำนฤกดา
 เพื่อนผูกส่วยมั่งสา ส่องอัครามิเว้นวัน
 ๑ ครานันพรานสุรี ภัยมฤกคืท้าวเทวัญ
 เพื่อนจิงยงต้องพลัน วิ่งผาดผ่นคันธัญญา
 ๑ แกล้งทำจุ่มลง แล้วพระองค์เดินเงยมา
 นายพรานคลานกราบมา ไกล่เทวาทาตัวไป
 ๑ แต่เป็นดังชะนี พรานสุรีเพื่อนซัดใจ
 ทรายนีผิดวิสัย จะตามไปฆ่าให้ตาย
 ๑ เดินมาดั่งมัจฉา เกราคำขึ้นต้นไม
 ที่ทาตุพระบาทไท มีแก้วกรายครือสุริยา
 ๑ แก้วนั้นพระยานาค เอมมาจากกรุงนาคา
 เมื่อครั้งชาวลังกา เอ้ากระหาตุมารุจะไว
 ๑ ลังกากลับไปแล้ว นาคเอ้าแก้วขึ้นมามี
 เอมกางไวบังไม หวังจะให้เป็นสูงศรี
 ๑ แก้วนั้นมีฤทธา ชั้นโลกาหาไม่มี
 ใหญ่ในธานี ฤทธาอัคคีมีเดช
 ๑ เดือนมืดแสงแกลมพราหม รศมิงามแสงทอตา
 พรานสุรีตักกำหมา รุดลงมากลัวตกใจ
 ๑ พรายอยู่ที่ยี่เดียว พรานแลเหลียวข้างภายใน
 เขาใกล้เห็นไหมไขว่ เอ้าไปปกลังพลัน
 ๑ แก้วนั้นยังอยู่ที่ พรานสุรีเห็นอัครัย
 เพื่อนนอนบนไม้พลัน เสือสนับบึงบา

- ๕๐๖ ๑ เกือนใหม่สู่ลงดิน ภรานปรักนโนวินยา ๑ เพื่อนไม่สู่ลงดิน ภรานปรักนโนวินยา
 รุงเช่าเกือนนิกิตาหนา แนนเกตาเห็นปรักจัก รุงเช่าเพื่อนพิจารณา แนนเกตาเห็นประจักษ์
- ๕๐๗ ๑ นายภรานเกือนเบิกผ้า แก้วนั้นหน้าเทาลูกปัก ๑ นายภรานเพื่อนเบิกผ้า แก้วนั้นหน้าเทาลูกปัก
 ภรานแตกเข้าซัก เห็นงามนักละโสภาย ภรานแตกเข้าซัก เห็นงามนักละโสภาย
- ๕๐๘ ๑ เกือนจึงกลับคืนไว เอาแก้วไปกราบทูลถวาย ๑ เพื่อนจึงกลับคืนไว เอาแก้วไปกราบทูลถวาย
 วาดางไวบบังไม แสงกราช ๒ ในราตรี แสงพรายพรายในราตรี
- ๕๐๙ ๑ ขาเหนปรหลาดใจ แสงนั้นใสยิ่งอึกี้ ๑ ข้าเห็นประหลาดใจ แสงนั้นใสยิ่งอึกี้
 แกลมภรามงามภันที ทังทาทรีหาที่ไหน ทังทาทรีหาที่ไหน
- ๕๑๐ ๑ ต้นไม้นั้นภักภ ยังมีตักงามเหลือใจ ๑ ต้นไม้นั้นพลัก ยังมีตักงามเหลือใจ
 เบ้นทีภุมไชย ภบสุเหม่อไปทีภุมสภาร เบ้นทีภุมไชย พบเสมอไปที่ภุมสถาน
- ๕๑๑ ๑ ในตาชาภระนี ตังบุหรีเหนใดการ ๑ ในตาข้าพระนี ตังบุหรีเห็นได้การ
 หวยหนองคลองชลหาร เหนวีถารงามนัภนา หวยหนองคลองชลหาร เห็นวีถารงามนัภนา

๒๐๐๐๐๐ ๒๘ ราช ๒๐๐๐๐๐

๒๐๐๐๐๐ สุรางคนางค์ ๒๐๐๐๐๐

- ๕๑๒ ๑ สัทธรรมโสกราช ยินดีปรีชา ๑ สัทธรรมโสกราช ยินดีปรีชา
 ทาวเห็นดวงแก้ว ภวายแก้วที่ตา ทาวเห็นดวงแก้ว ภวายแก้วที่ตา
 ไคพิ้งภรานวา ราชาชินใจ ได้ฟังภรานว่า ราชาชินใจ
- ๕๑๓ ๑ มีภระองกาน สีก้นด้วยใจ ๑ มีภระองการ สีก้นด้วยใจ
 แกะชาททาน หมีนรเห็จดับภัย แกะชาทอาหาร หมีนระเห็จดับภัย
 แกะหมิ่นภันเตรัจ หมีนไกรยภันขัน หมีนสนั่นนัไชร์ หมีนไกรพลขันธ์
- ๕๑๔ ๑ นายขังวาดเขียน ๑ นายขังวาดเขียน
 ระบายแนบเนียน เขียนแผงทีนนั้น ระบายแนบเนียน เขียนแผงทีนนั้น
 มาให้เร้าดู ไกรรูสำคัญ มาให้เร้าดู ไกรรูสำคัญ
 ภรานสุรินัน ชันนำพันไป ภรานสุรินัน ชันนำพันไป

๕๑๕	๑ นายภวันสุรี	๑ นายพรานสุรี
โตฟังก์ที่	อังกาทไทย	ได้ฟังก์ดี
ขอรับอาสา	นำภกันไป	ขอรับอาสา
ถึงพลันทันใจ	ดูในพุมสภาร	ถึงพลันทันใจ
๕๑๖	๑ แล้วเดินตัดป่า	๑ แล้วเดินตัดป่า
มีในภวันนา	ครบทั้งสี่ด้าน	ครบทั้งสี่ด้าน
นายชังวาทเขียน ๒	ไปยทุกปรักาน	นายชังวาทเขียน
เปนเหนผิดภิกษาน	ผู้การักสา	เป็นเหนผิดพิสดาร
๕๑๗	๑ กาเกล้ากาลาย	๑ กาเกล้ากาลาย
กาข้าวเดียวดาย	เปนนายผู้กา	กาข้าวเดียวดาย
วาทเขียนรูปไป	ดั่งใจจินดา	วาทเขียนรูปไป
เม่นำกล้องทา	ส่นางชอบกัน	เม่นำกล้องทา
๕๑๘	๑ เส็จแล้วกลับไว	๑ เส็จแล้วกลับไว
เขาเผาทำวไทย	กราบทุนจุมภล	เขาเผาทำวไทย
เอาแผนท้าว	กราบบาตพุมล	เอาแผนท้าว
โตแจ่งอันสน	โสกร่าชราชา	โตแจ่งอันสน
๕๑๙ ๑ ก่อรูชิงเส้า	สั่งให้กรมการ	๑ ก่อรูจริงเส้า
ทหานชายชวา	จรเต้าคลาผัน	ทหารชายชวา
ยักตรีสิบเอ็ด	สำเร็จเสร็จกัน	ยักตรีสิบเอ็ด
ยกมาเจ็ดวัน	ทรงธรรม์หยุดอยู่	ยกมาเจ็ดวัน
๕๒๐	๑ ที่ทุ่งหลวงใหญ่	๑ ที่ทุ่งหลวงใหญ่
.....กานลานใจ	ทุกสิ่งอุชู	กานลานใจ
ผกปลานาเนก	อเนกอุชู	ผกปลานาเนก
ไซไหไปยดู	ใครรูสำคัญ	ไซไหไปยดู

๕๒๑ รอกลับคืนใด
ท้าวทรงอาชา
เห็นแป้นอัสจัน

๕๒๒ หาไหมไกร
บังเกิดนิยม
ท้าวท้าวท้าว

๕๒๓ ภาระมุนีนาฏ
นางเหมชาลา
ประจักษ์เมฆหมัน

๕๒๔ สงไกรมการ
.....
จึงหม่ผู้งา

๕๒๕ ผู้คนวังหนึ
ท่าเตรอบ ๒
ทั้งทำไรนา

๕๒๖ ไหบังเกิดเหตุ
ผู้หม่หญิงชาย
ภักดิ์รักสา

๑ ที่ตีกำราย
ในยวันเดียนั้น
เส้าจมาด้วยกัน
ผู้การักสา

๑ จัสืบถามดู
วาทาศาสนา
บ้านทมิที่บา
มาบอกทรงทรร

๑ วากระบรมทาตุ
อยู่ที่ตีกนั้น
เซาลังกานัน
ทั้นนแลหน้า

๑ ท้าวรู่แจ้งจาง
คมคันขึ้นมา
ช่างตักนรหน้า
บินมาวุ่นวาย

๑ เจ้านาคาบตี
หมี่สุเขาไกล
.....
บี หนึ่งนั้นหน้า

๑ ด้วยเป็นอาภต
ยังมีไซหา
ล้มตายนักหนา
โหมเกล็ดรกลาย

พอลกลับคืนได้
ท้าวทรงอาชา
เห็นแป้นอัสจรรย

หาไม่ใครรู้
บังเกิดนิยม
ท้าวท้าวท้าว

พระมุนีนาถ
นางเหมชาลา
ประจักษ์เมฆหมัน

สั่งให้กรมการ
.....
จึงหม่ผู้งา

ผู้คนวังหนึ
ท่าเตรอบรอบ
ทั้งทำไรนา

ให้บังเกิดเหตุ
ผู้หม่หญิงชาย
พิทักษ์รักษา

๑ ที่ตีกำราย
ในวันเดียนั้น
เส้าจมาด้วยกัน
ผู้การักสา

๑ จะสืบถามดู
ว่าศาสาสนา
บรรทมที่บา
มาบอกทรงธรรม

๑ ว่าพระบรมชาติ
อยู่ที่ตีกนั้น
ชาวลังกานัน
ทั้นนแลหน้า

๑ ท้าวรู่แจ้งจาง
คมคันขึ้นมา
ช่างตักนรหน้า
บินมาวุ่นวาย

๑ เจ้านาคาบตี
หมี่สุเข้าใกล้
.....
บี หนึ่งนั้นหน้า

๑ ด้วยเป็นอาภต
ยังมีไซหา
ล้มตายนักหนา
โหมเกล็ดรกลาย

๕๒๗ คิตด้วยกรรมการ
ยกไปมากมาย
ไปหยุดอยู่ตั้ง
ข้างทาวน่องชาย

๕๒๘ สักกักราช
ถึงความมรณา
ท้าวคิดเสียดาย
พระยาตวงสา

๕๒๙ ค้วยบุณจักกรี
มีพระมหาเถร
โคจรมาไกล
ด้วยใจศรัทธา

๕๓๐ ตามคำโอวาท
เต็มท้าวเล่าการ
อยู่ที่นัรนา
จะมาโปรดปราน

๕๓๑ เขาเขาไสบาตร
วันหนึ่งเข้าไป
มีพระโองการ
ถามมาบัดใจ

๕๓๒ เสรีจยาตรา
โหมจกไกรรู
พระเถรชาไชย
ตามนัยได้มา

๑ สมเด็จพระพุทธ
ยกไปมากมาย
เข้าวังสบาย
ตั้งอยู่ลานตอกา

๑ ลูกชายพระบาท
ถึงความมรณา
วุ่นวายอุรา
โสกาอาลัย

๑ อยู่ประมาณปี
กัณฑ์อยู่ประไหม
จ่อเจนวนัย
ด้วยใจศรัทธา

๑ กลางเที่ยวบินที่บาท
พระอรหันตา
บ่วานนัคครา
จมาโปรดปราน

๑ หมู่ฝูงประชากร
มีชาควันวาร
ในวังภูบาล
ถามมาบัดใจ

๑ ลูกอรพระมหา
มาไกลหญไกล
พิ้งคู้เต็มใจ
ตามนัยได้มา

คิตด้วยกรรมการ
ยกไปมากมาย
ไปหยุดอยู่ตั้ง
ข้างทาวน่องชาย

ศรีธรรมโสกราช
ท้าวคิดเสียดาย
พระญาตวงสา
ด้วยใจศรัทธา

ด้วยบุญจักกรี
มีพระมหาเถร
โคจรมาไกล
ด้วยใจศรัทธา

ตามคำโอวาท
เต็มท้าวเล่าการ
อยู่ที่นัรนา
จะมาโปรดปราน

เขาข้าวไสบาตร
วันหนึ่งเข้าไป
มีพระโองการ
ถามมาบัดใจ

เสด็จยาตรา
โหมจกไกรรู
พระเถรชาไชย
ตามนัยได้มา

๑ สมเด็จพระพุทธ
ยกไปมากมาย
เข้าวังสบาย
ตั้งอยู่ลานตอกา

๑ ลูกชายพระบาท
ถึงความมรณา
วุ่นวายอุรา
โสกาอาลัย

๑ อยู่ประมาณปี
กัณฑ์อยู่ประไหม
จ่อเจนวนัย
ด้วยใจศรัทธา

๑ พลาญเที่ยวบินที่บาท
พระอรหันตา
บ่วานนัคครา
จมาโปรดปราน

๑ หมู่ฝูงประชากร
มีชาควันวาร
ในวังภูบาล
ถามมาบัดใจ

๑ ลูกอรพระมหา
มาไกลหญไกล
พิ้งคู้เต็มใจ
ตามนัยได้มา

๕๓๓ มาไกลสุดคึด
มาเทียวโคจร
ไปรตยาตีวงศา

๕๓๔ นมสั้หนัง
บงเกิดไซหา
กระเจาเขาใจ

๕๓๕ ทอปลำญเป
มหาบพิตร
เอาไกรลาตมา

๕๓๖ ถ้วยร้กตะหนั
ศกกราชเทาโดย
ท้าวไทยบาดู

๕๓๗ บัฟุไชยลง
ไหยร้กเรือนตน
เดชะบุญอา

๕๓๘ สั้ทำโสภักัรราช
ไกรลาตตอกตรา
แล้วเท้าเอาใส่

๑ รูปนั้บักติ
บ้าวานนั้รหนา
ทุกภาร
โหมกั้นไย

๑ ครันทาวโคฟง
โยมหว้งตั้งใจ
รักสาใหม่ไหย
ไปรคโยมเทียหนา

๑ จิงพระม้หาเถน
ความทุกภระยา
เร้งคึดให้หา
ตอกตราโน

๑ เปนเพ็้องภูกัน
อายุภระภู
ท้าวไทยจาก
เส็กนั้หนั

๑ ไสยไปย....
แล้บภิดอา
บานชองเกหา
จ้มาหายไป

๑ ครานันพระบาท
ทำตามบ้ดใจ
ครับอายุชัย
กัลออมทอง....

มาไกลสุดคึด
มาเทียวโคจร
ไปรตยาตีวงศา

นมสั้ให้นัง
บ้งเกิดไซ้หา
พระเจ้าเจ้าใจ

ตอบคำญเบนทร์
มหาบพิตร
เอาไกรลาตมา

ด้วยร้กนั้
ศักราชเทาใด
ท้าวไทยบาดู

ประผู้ไ้ลง
ให้ร้ดเรือนตน
เดชะบุญอา

ศรีธรรมโสกราช
ไกรลาตตอกตรา
แล้วท้าวเอาใส่

๑ รูปนั้บพิตร
บ้าวานนั้รหนา
จรทุกภาร
ให้มาพ้นภัย

๑ ครันท้าวได้ฟ้ง
โยมหว้งตั้งใจ
รักษามาไ้หว
ไปรคโยมเถิดหนา

๑ จิงพระมหาเถร
ความทุกภั้พระยา
เร้งคึดให้หา
ตอกตราโน

๑ เปนเพ็้องภูกัน
อายุพระภู
ท้าวไทยจาก
เส็กนั้หนั

๑ ไ้รไป.....
แลบพิตรอา
บ้านชองเกหา
จะมาหายไป

๑ ครานันพระบาท
ทำตามบ้ดใจ
ครับอายุชัย
กระออมทอง

๕๓๘	๑ เหาผ้าภูษา กินกราม....	๑ เหาผ้าภูษา กินพราหมณ์....
เสกด้วยคาถา	เสกด้วยคาถา	
เอารัดคนไชย	เอารัดคนไข	หายคลายไพล้น
.....		
๕๔๐	๑ ภาระณคนนั้น	๑ พระเถรคนนั้น
ทารโหอรพรร	เชือถือนักหนา	เชือถือนักหนา
ตรัดตามภาระอง	จกัลบัลงมา	จะกัลบัลงมา
ภาระณทาวภา	วาให้ลงไป	ว่าให้ลงไป
๕๔๑	๑ ทารทาวกิดหวัง	๑ ท่านท้าวกิดหวัง
จึงกลับมามอง	ทาวังบัดใจ	ท่าวังบัดใจ
ทาวโหบาก	ภาระณะไป	พระเถระไป
หาที่ภูมิไชย	ที่โดยนันทนา	ที่ได้นันทนา
๕๔๒	๑ ภาระณะไสย	๑ พระเถระไซ้
กลับบาตรดูไป	เที่ยวภิจรณา	เที่ยวพิจารณา
ใดมาเห็นตัก	ภิกฺกโสภา	พิลักโสภา
ใดเห็นสนลา	มาเป็นสำคัญ	มาเป็นสำคัญ
๕๔๓	๑ แล้วกลับคืนมา	๑ แล้วกลับคืนมา
กราบทูลราชา	โสกราชราชทรงพร	โสกราชทรงธรรม
พระเจาลังกา	โหมครังนั้น	โหมครังนั้น
เอ้าพระเวทสร	ทำทาดศาสนา	ทำทาดศาสนา
๕๔๔	๑ ทำอถันไย	๑ ทำอาถรรพ์ไว้
จแกหมีไค	ด้วยภิกนาคา	ด้วยพิษนาคา
จแปนเมืองใหญ่	แนใจนักหนา	แนใจนักหนา
จิงอุทิวา	สัจจาพระองค์	สัจจาพระองค์
	จะแก้มิได้	
	จะเป็นเมืองใหญ่	
	จงอุทิวา	

- ๕๔๕ ๐ บัดนั้นจึงกราบาค ทำโสกราชผู้ยัง
แนในใจจำหน่ง จังระอ้งตั้งอุทิศการ ๐ บัดนั้นจึงพระบาท
๕๔๖ ๐ เขาตอกแล้ดอกไม ทุกเที่ยวไหวณมัสการ ๐ ข้าวตอกแล้ดอกไม
เคชะระสมภาร จิโดผลนไนยทาน เคชะพระสมภาร
๕๔๗ ๐ ข้ให้ปรจักใจ เจาคาโดยโคปราหนี ๐ ขอให้ประจักษ์ใจ
เทพเจ้าทาวนาคี ทรงทรีนแลเมกกล้า เทพเจ้าทาวนาคี
๕๔๘ เทวาไนบนภัก โดมาหมักทุกเทวา ๐ เทวาในบรรพต
ซาหวัตงนภา ทารโคมาโปรดปราหนี ข้าวหวังตั้งพารา
๕๔๙ ๐ เกษะทวยอำหนาง รอนถึงอาศทาวโกสี้ ๐ เคชะด้วยอำนาจ
รองเรียภระมาตุลิต กาลบัดนี้ทาลงไป ร้องเรียกพระมาตุลิต
๕๕๐ ๐ ช่วยท้าวภระมหาร โคกิดอานนาคาโดย ๐ ช่วยท้าวพระภูบาล
จั่งเป็นเวียงไซ ตามนอยใหญ่ภระโทหม้าย จะตั้งเป็นเวียงชัย
๕๕๑ ๐ มาดหลั่งลงมา ทำ..... ๐ มาตุลิตลงมา
ไปช่วยภระฤสหาย ถึงทำนวยพระเทศนา ไปช่วยพระฤสหาย
๕๕๒ ๐ บัดนั้นทาวนาคี กักลาคลีหมัดชา ๐ บัดนั้นทาวนาคี
..... งามภันวาทูรายภรา
๕๕๓ ๐ ทังองค์ทาวนาคา ๐ ทังองค์ทาวนาคา
.....
๕๕๔ ๐ เจ็ดหัวแล้วเจ็ดหาง ท้าวสอว์ภางามโสภา ๐ เจ็ดหัวแล้วเจ็ดหาง
หอรเส้งเกล็ดนาคา เห็นบาดตาล้วนทอง..... ห่อนเศษเกล็ดนาคา
๕๕๕ ๐ ทาตุภระยายานแล้ดคลีคลาย ๐
เลื่อยไปยตามใจหมาย คนทังหลายไทแจงทาง เลื่อยไปยตามใจหมาย
๕๕๖ ๐ กราบทนต์ท้าวโสกราช ว่านาคกรำขมาบันดาน ๐ กราบทนต์ท้าวโสกราช
งามถักนวิธาน ทำณการเป็นสำคัณ ๐ กราบทนต์ท้าวโสกราช
๕๕๗ ๐ เลื่อยเลียวตามขอบหาด เھرประหลาดกระทรงพัน ๐ เลื่อยเลียวตามขอบหาด
โสกราชพระบาทธรณ์ เสด้มาภณันดูนาคา โสกราชพระบาทธรณ์
- ธรรมโสกราชผู้ยัง
จึงพระองค์ตั้งอธิฐาน
รูปเทียนไหวณมัสการ
จะได้ผลาญในทาน
เจ้าครรโลได้ปราณี
ทรงธรณี่แลเมฆลา
ได้มาหมดทุกเทวา
ท่านได้มาโปรดปราณี
รอนถึงอาสน์ท้าวโกสีย์
กาลบัดนี้ท่านลงไป
ได้กิดอานนาคา
ตามนอยใหญ่พระทัยหมาย
ทำ.....
ถึงทำนวยพระเทศนา
ก็กลาคลีหมัดชา
งามพระธว่าดูพรายเพรา
.....
.....
ท้าวสรวพก้งามโสภา
เห็นบาดตาล้วนทอง
ธาตุพระยาญาณแล้ดคลีคลาย
คนทังหลายได้แจงทาง
ว่านาคกรำขมาบันดาน
ทำณการเป็นสำคัญ
เห็นประหลาดพระทรงธรรม
เสด็จมาภณันดูนาคา

- ๕๕๘ ๑ เห็นเลี้ยวไปที่สภาร มืองการเกสหนา
เอาหลักปักตามมา ทรงพระยานากเลี้ยวไป
- ๕๕๙ ๑ วงรอบขอบลาดนี้ กระจกนบี่มีกระไทย
ปักหลักประจักษ์ใจ นาคาไปยังบาดาล
- ๕๖๐ ๑ กระจยานากอองหนึ มียิตติที่กระยาว
เอาแก้วมามันการ ไคนายภรานภาไปถวาย
- ๕๖๑ ๑ กล่าวถึงท้าวโสกราช มีภษนาทระโทหม้ย
ให้กะเกณเฒ่าไร ทำอิตโตทกภณ
- ๕๖๒ ๑ ที่วโดยคณ
เกณเฒ่าสอภคณ กระจจุมภณอันกระไทย
- ๕๖๓ ๑ ท้าวตริกนิกคิดคณ นชช่วงเทณ...ใจใหญ่
อิกเอยคิดคณโดย จำใดใครเกภาทน
- ๕๖๔ ๑ ให้เที่ยวซังถวันถึ เณเนนชิตุกแห่งหน
ผู้ใดใครรูกน ตามยุมบ้นเร้าตรัสสั่ง
- ๕๖๕ ๑ จัเอารบัสของ เงินแต่ทองตามที่ยัง
ให้ไปตามใจหวัง ตามเร้าสั่งบอกเทิดหนา
- ๕๖๖ ๑ ท้าวเป็นทุกปราชรม ครองบรมเป็นเคื่องกา
หมีส้มสักลา กระจราชาเคื่องคาไน
- ๕๖๗ ๑ จัซุดเอาแคไกลย กานันร่ายวนวายไชย
อัสจันทงนไนไสย นานเหลือใจเจ้าบีตรา
- ๑ เห็นเลี้ยวไปที่สถาน มืองการเกสหนา
เอาหลักปักตามมา ทรงพระยานากเลี้ยวไป
- ๑ วงรอบขอบลาดนี้ กระจกนบี่มีกระไทย
ปักหลักประจักษ์ใจ นาคาไปยังบาดาล
- ๑ พญานาคองคณ มียิตติต่อพระญาณ
เอาแก้วมามันการ ได้นายพรานพาไปถวาย
- ๑ กล่าวถึงท้าวโสกราช มีพจนารถพระทัยหมาย
ให้กะเกณเฒ่าไร ทำอริฐได้หกพันผล
- ๑ ที่โดยคณ
เกณเฒ่าสอภคณ พระจุมพลอดพระทัย
- ๑ ท้าวตริกนิกคิดคณ ในทรงเน่น...ใจใหญ่
อิกเอยคิดคณโดย จะได้ใครเกภาทน
- ๑ ให้เที่ยวซังถวันถึ เณเนนชิตุกแห่งหน
ผู้ใดใครรูกน ตามยุมบ่นเร้าตรัสสั่ง
- ๑ จะเอารบัสของ เงินและทองตามที่ยัง
ให้ไปตามใจหวัง ตามเร้าสั่งบอกเทิดหนา
- ๑ ท้าวเป็นทุกขปราชรม ครองบรมเป็นเคื่องกา
มิตสมสักลา กระจราชาเคื่องคาไน
- ๑ จะซุดเอาแคไกลย กานันร่ายวนวายไชย
อัสจรรยทั้งนไนไสย นานเหลือใจเจ้าบีตรา

๗๐..... ๒๘ ราบ ๗๐.....

๗๐..... สุรางคนางค์ ๗๐.....

- ๕๖๘ ๑ ชนิงคไวย
จัตกล้าวภิปราย บุตรเจ้าพารา
- ๕๖๙ ๑ ขอนิงคไวย
เมืองโรมพิสัย ชอกากภาษา
- ๕๗๐ ๑ ขอนิงคไวย
...นักหนา ทุกสิ่งชวยชาน
- ๕๗๑ ๑ ขอนิงคไวย
จัตกล้าวภิปราย บุตรเจ้าพารา
- ๕๗๒ ๑ ขอนิงคไวย
เมืองโรมพิสัย ชอกากภาษา
- ๕๗๓ ๑ ขอนิงคไวย
...นักหนา ทุกสิ่งชวยชาน

๕๖๙

บรมโศกราช
ท้าวสร้างบารมี
ให้เป็นรำคาญ

๑
.....
.....

หาหาตุกระยาร
บุญพิธีการ
วินยารนักหนา

บรมโศกราช
ท้าวสร้างบารมี
ให้เป็นรำคาญ

๑
.....
.....

หาหาตุพระญาณ
บุญพิธีการ
วิญญานนักหนา

๕๗๐

ฆ่าเขาค้นใจ
เป็นจำหน่งใจ
เมือง....

๑ ... เทวโดย

เจ้า...ภาสา
วากไปยคา
แตงนาว่าไซ

เข้ามาดลใจ
เป็นจำนงใจ
เมือง.....

๑เทวได้

เจ้า..... ภาสา
ว่าจัดไปคำ
แตงนาว่าไซ

๕๗๑

จใดจำหน่าย
ทุทรับสังข
นับด้วยอสงไข

๑ สีนคามากมาย

ทุกสิ่งทั้งไมย
เงินทองตราไตร
กันทิภรรณา

จะได้จำหน่าย
ทุทรับสังข
นับด้วยอสงไข

๑ สีนคามากมาย

ทุกสิ่งดังหมาย
เงินทองตราไตร
พื้นที่พรรณนา

๕๗๒

ยาตราแล้วใหญ่
ไท่ก่งตันหัน
หารอยค่นมา

๑ ครบแล้วทรรโดย

ล่งในยเกตรา
ไกรภ่นถลาแขงกลา
ล่งนาว่าไซ

ยาตราแล้วใหญ่
ได้ก่งตันหน
หาญอยู่คนมา

๑ ครบแล้วทันใด

ลงในเกตรา
ไพร่พลกล้าแข็งกล้า
ลงนาว่าไซ

๕๗๓

.....
.....
.....
.....

๑
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....

๑
.....
.....
.....

๕๗๔

.....
หมิ่นจำบัน
.....

๑
.....
.....

วาไหรอดตัว
ผู้ก่นทุกทัว
ตัวจกัมรนา

.....
มิบ่นจำบัน
.....

๑
.....
.....

ว่าให้รอดตัว
ผู้ก่นทุกทัว
ตัวจกัมรนา

๕๘๑ ๑ เจ้าจากภาษา

ไดฟังกิจจา

เข้าเฝ้าวระบาท

.....บุหรี

๕๘๒ ๑ เจ้าทูลแจ้งไป

เข้ามาแต่ใบ

.....

ไปตกตีสินลา

๕๘๓ ๑ เกตรางกร้าว

อดตานาตัว

มาทอดไกลหาด

อยู่ไกลใหม่ไกล

๕๘๔ ๑ เทาเจ้าเวียงชัย

ตามขอกิจจา

อยู่โรมภัส

ทารไชใบมา

๕๘๕ ๑ เมืองนันทารวา

เขารู้วิชา

ความรู้นัก

เลื่องภาแต่ไร

๕๘๖ ๑ ตัวเรานือไส

ยินดีมีใจ

ทารน้นปรสิด

ทาทุพระศาสดา

๑ เจ้าจากภาษา

ขึ้นมาทันที

.....เรื่องสี่

บรรทิด.....

๑ เจ้าทูลแจ้งไป

.....

ไชใบเกตรา

มาตอง....ใหญ่

๑ เกตรางกร้าว

เหตุเพราะกลัวโก

.....

กับผ่งน้นหนา

๑ เทาเจ้าเวียงชัย

ตามขอกิจจา

เห็นไกลนักรา

หารกลาเหลือใจ

๑ เมืองนันทารวา

มากมายตราไทร

ประจักษ์นัก

จันทุกวันมา

๑ ตัวเรานือไส

ระไทยหันสา

เล็กในสุธา

ตูลาจนใจ

๑ เจ้าจากภาษา

ได้ฟังกิจจา

เข้าเฝ้าวระบาท

.....บุหรี

๑ เจ้าทูลแจ้งไป

เข้ามาแต่ใบ

.....

ไปตกตีสินลา

๑ เกตรางกร้าว

อดสำห้หน้าตัว

มาทอดไกลหาด

อยู่ใกล้ไม่ไกล

๑ เทาเจ้าเวียงชัย

ตรัสความถามไถ่

อยู่โรมภัส

ท่านไชใบมา

๑ เมืองนันทารวา

เขารู้วิชา

ความรู้นัก

เลื่องลือแต่ไร

๑ ตัวเรานือไส

ยินดีมีใจ

ท่านน้นประสิด

ชาตุพระศาสดา

๑ เจ้าจากภาษา

ขึ้นมาทันที

.....เรื่องสี่

บรรทิด.....

๑ เจ้าทูลแจ้งไป

.....

ไชใบเกตรา

มาตอง ใหญ่

๑ เกตรางกร้าว

เหตุเพราะกลัวภัย

.....

กับผ่งน้นหนา

๑ เทาเจ้าเวียงชัย

ตามขอกิจจา

เห็นไกลนักรา

หาญกล้าเหลือใจ

๑ เมืองนันทารวา

มากมายตราไทร

ประจักษ์นัก

จันทุกวันมา

๑ ตัวเรานือไส

พระทัยรรษา

เล็กในสุธา

ตูลาจนใจ

๕๘๗ ภาระโศกโศก ๑

ผู้คุมมากมายในเรือน
ทวยยังช่วยไต่

ปราฏหนาสั่งสิ่งใดใน

๕๘๘ ภาระโศกโศก ๑

ตามแต่สำรวัน

ทุลทรัพย์สิ่งของ

ข้าจักจัดหา

๕๘๙ ภาระโศกโศก ๑

ไต่ฟงวจา

จ้แก่อดัน

แต่ข้าทุกไหญ่

๕๙๐ ภาระโศกโศก ๑

อัสภาตัว

ทวยช่วยกั

ภอนไห้แกชา

๕๙๑ ภาระโศกโศก ๑

เห็นทมิตรีก

กินน้ำสัว

จึงจ้นภายใน

๕๙๒ ภาระโศกโศก ๑

สัทำโสกราช

.....

เข้าตำรหนา

๑ ทาอดันไวย

ยิกไล่วุ่นไวย

บอกไห้เขาไย

ชาโสโมทีนา

๑ ไหมซักเหลี่ยทหาร

โคกรับชิงม้า

เงินทองเสื่อผ้า

มาไห้เหมือนใจ

๑ เจ้ากาภษา

ภระญาตรัสไทร

เทานักลัวไหญ่

วุ่นไวยอุรา

๑ เกตราครว

มาถึงหนีหนา

น้ำมันขันสี่

ไต่ภาตัวไป

๑ จัทำในยูก

ด้วยยูกเล็กใจ

.....

ภระไทนักหนา

๑ บัดนั้นพระบาท

ไต่ฟงกัจา

.....

ทวยาทคไย

๑ ภาระโศกโศก ๑

ผู้คุมมากมาย

ท่านยังช่วยไต่

ปรารณาสั่งสิ่งใด

๑ ภาระโศกโศก ๑

ตามแต่สำราญ

ทุลทรัพย์สิ่งของ

ข้าจักจัดหา

๑ ภาระโศกโศก ๑

ไต่ฟงวจา

จะแก้อาตรพณ์

แต่ข้าทุกข้าใหญ่

๑ ภาระโศกโศก ๑

อุตสาห์พาตัว

ท่านได้ช่วยกัน

พอนไห้แก่ข้า

๑ ภาระโศกโศก ๑

เห็นทมิตรีก

กินน้ำสัว.....

จึงจ้นภายใน

๑ ภาระโศกโศก ๑

ศรีธรรมโสกราช

.....

เขาตนนั้นหนา

๑ ทำอาตรพณ์ไว้

ยิกไล่วุ่นไวย

บอกไห้เข้าใจ

ข้าไสร้โมทนา

๑ ภาระโศกโศก ๑

ไม่จัดเลยท่าน

โคกระบือช้างม้า

เงินทองเสื่อผ้า

๑ ภาระโศกโศก ๑

เจ้ากาภษา

พระยาตรัสไทร

ท้าวหนักลัวไย

๑ ภาระโศกโศก ๑

มาถึงหนีหนา

น้ำมันขันสี่

ได้พาตัวไป

๑ ภาระโศกโศก ๑

จะทำในล็ก

ด้วยล็กเหลือใจ

.....

๑ ภาระโศกโศก ๑

บัดนั้นพระบาท

ไต่ฟงกัจา

.....

ท่านอย่างทคใจ

๕๕๓ ฟ้าผ่าระลอก

ผู้งนทหมู่ผู้ราช
โกรท.....

ชักนาวาไซ

๕๕๔ ฟ้าผ่าระลอก

โสกราเจ้าฟ้า

ลงเรือที่หนึ่ง

กรมการบ่าวไพร่

๕๕๕ ฟ้าผ่าระลอก

หมีโคตงเกี้ยว

นางจวนไขว่

เร็วพลันทรโดย

๕๕๖ ฟ้าผ่าระลอก

ยินดีปรีดา

ทำเนียบตั้งอยู่

ระองค์ทรงธรรม

๕๕๗ ฟ้าผ่าระลอก

เบื่องหน้าไป

มาทุกวันนี้

เจ้ากาคภาษา

๕๕๘ ฟ้าผ่าระลอก

มีความเสนาหา

รุ่งเช้าเพล

ขึ้นมาบัดใจ

๑ แล้วให้ประกาศ

กรมการน้อยใหญ่

.....ล้อมกันไป

เขาในยหาดทราย

๑ รุ่งเช้าเพล

เสด็จลาผัดผ้าย

กรอมกรังโตห้าย

มากมายส่งไป

๑ รั้งสองเหิน

ชักนาวาชัย

นางจวนไขว่

เขาในอุกถัน

๑ เจ้ากาคภาษา

ชุ่มชื่นหริหรร

ใกล้เรือนั้น

คิดกันปลูกสา

๑ คลองน้ำใส

ให้เรียกปากญา

เป็นทรมยา

มหาทวไทย

๑ ท้าวทงสองรา

เจ้าปราไสย

สองราคลาไคล

ในวังราชา

๑ แล้วให้ประกาศ

ผู้งนทหมู่ผู้ราช

โปรด.....

ชักนาวาชัย

๑ รุ่งเช้าเพล

โสกราเจ้าฟ้า

ลงเรือที่หนึ่ง

กรมการบ่าวไพร่

๑ รั้งสองเหิน

มิได้ค้างเกิน

นางจวนไขว่

เร็วพลันทันใด

๑ เจ้ากาคภาษา

ชุ่มชื่นหริหรร

ทำเนียบตั้งอยู่

ระองค์ทรงธรรม

๑ คลองน้ำใส

เบื่องหน้าไป

มาทุกวันนี้

เจ้ากาคภาษา

๑ ท้าวทงสองรา

มีความเสนาหา

รุ่งเช้าเพล

ขึ้นมาบัดใจ

๑ แล้วให้ประกาศ

กรมการน้อยใหญ่

.....ล้อมกันไป

เข้าในหาดทราย

๑ รุ่งเช้าเพล

เสด็จลาผัดผ้าย

พร้อมพรังโตห้าย

มากมายส่งไป

๑ รั้งสองเหิน

ชักนาวาชัย

นางจวนไขว่

เข้าในอุกถัน

๑ เจ้ากาคภาษา

ชุ่มชื่นหริหรร

ใกล้เรือนั้น

คิดกันปรึกษา

๑ คลองน้ำใส

ให้เรียกปากญา

เป็นทรมยา

มหาทวไทย

๑ ท้าวทงสองรา

เจ้าปราไสย

สองราคลาไคล

ในวังราชา

๖๒๔	๐	๐	๐
ขึ้นบันบากหลุม	มีศกหลุมขึ้นสิบหาวา	ขึ้นพันปากหลุม	มีศกหลุมขึ้นสิบหาวา
๖๒๕	๐ ไมแยงข้ามรุดทรุดทรา		๐ ไมแยงข้ามรุดทรุดทรา
ขาดสุนมรนา	เท่าเมถังงาปมี	ขาดสุนมรนา	เท่าเมถังงาปมี
๖๒๖	๐ เอาไม้อ่นมาทรรที่		๐ เอาไม้อ่นมาทรรที่
เหล็กเป็นทุลี	ฤทักกันบ้นยา	เหล็กเป็นทุลี	ฤทักกันบ้นยา
๖๒๗	๐ บัดเดียวเจ้าจากภาษา		๐ บัดเดียวเจ้าจากภาษา
บอกแก่พระยา	สำมรับศาสนาทรงทรร	บอกแก่พระยา	สำมรับศาสนาทรงทรร
๖๒๘	๐ เมื่อสาสสน้ำหากร		๐ เมื่อสาสสน้ำหากร
ประเทศหนากัร	ทองนั้นแจกบ้นทวัชมพู	ประเทศหนากัร	ทองนั้นแจกบ้นทวัชมพู
๑๒๙	๐ พระเจ้าลัทธิกาเลศผู้		๐ พระเจ้าลัทธิกาเลศผู้
อุทิศไว้ให้รู้	ในอักษรสินลา	อุทิศไว้ให้รู้	ในอักษรสินลา
๖๓๐	๐ ทั้งหลายโคปรจำกตา		๐ ทั้งหลายโคปรจำกตา
เจ้าจากภาษา	๐ อาคมแขงกลาเหลือใจ	เจ้าจากภาษา	๐ อาคมแขงกลาเหลือใจ
๖๓๑	๐ ให้....น้ำจับดอกมาไล		๐ ให้....น้ำจับดอกมาไล
สีแมขันใหญ่	เทโสในตุมนั้นหนา	สีแมขันใหญ่	เทโสในตุมนั้นหนา
๖๓๒	๐ ยกหาบเขาไปมีกลา		๐ ยกหาบเขาไปมีกลา
เจ้าจากภาษา	หมีชาเอาไปประปราย	เจ้าจากภาษา	หมีชาเอาไปประปราย
๖๓๓	๐ ที่สำเร็จทองโดยหม้าย		๐ ที่สำเร็จทองโดยหม้าย
คิดกันด้วยใจ	หมั้นหมายจะยกขึ้นมา	คิดกันด้วยใจ	หมั้นหมายจะยกขึ้นมา
๖๓๔	๐ บัดเดียวเจ้าจากภาษา		๐ บัดเดียวเจ้าจากภาษา
ทูนแก่พระยา	งัดไวกอรรหนาเทาไทย	ทูลแต่พระยา	งัดไวกอรรหนาเทาไทย
๖๓๕	๐ เอากันแขงคลุมทุมไนย		๐ เอากันแขงคลุมทุมไนย
แล้วร้อมกรไป	หาที่ภูมไชยชอบกล	แล้วร้อมกันไป	หาที่ภูมไชยชอบกล
๖๓๖	๐ จึงพระอรรหันธ์ยังยล		๐ จึงพระอรรหันธ์ยังยล
เห็นทักสินบ่	จึงถามหมุกัลทั้งหลาย	เห็นทักสินบ่	จึงถามหมุกัลทั้งหลาย

๖๓๗	๑ เจ้ากจากภาษาพระยานาย	๑ เจ้ากจากภาษาพระยานาย
เห็นกันฉันทมัย	เป็นทีสบายพระทัย	เห็นกันฉันทมัย
๖๓๘	๑ ดำริตริกันทั้งหลาย	๑ ดำริตริกันทั้งหลาย
อรัหรรหมากมัย	ท้าวไททั้งหลายปลุกสา	ท้าวไททั้งหลายปลุกสา
๖๓๙	๑ แล้วให้มาปลุกสาหลา	๑ แล้วให้มาปลุกสาหลา
เกาห้องโดยตรา	รับทาศุสตามาพลัน	เกาห้องโดยตรา
๖๔๐	๑ หมูพลเข้าหามแม่ขัน	๑ หมูพลเข้าหามแม่ขัน
ทองสีตุ้มเรว	เอามาพร้อมกันฉันทมัย	เอามาพร้อมกันฉันทมัย
๖๔๑	๑ เพดานม่านมั่งเพริศพราย	๑ เพดานม่านมั่งเพริศพราย
มาทางกรไวย		
๖๔๒	๑ บัดนั้นเจ้ากจากภาษา	๑ บัดนั้นเจ้ากจากภาษา
ธรรมโสกเจ้าฟ้า	ปรีดาหรรษาพระทัย	ธรรมโสกเจ้าฟ้า
๖๔๓	๑ มีรับสั่งลงทัณฑ์โดย	๑ มีรับสั่งลงทัณฑ์โดย
โดยที่ภูมิไชย	เร่งไวยบัดใจพร้อมมา	โดยที่ภูมิไชย
๖๔๔	๑ แล้วจึงให้วัดแสนวา	๑ แล้วจึงให้วัดแสนวา
ชิงสายปรัดัดมา	ยาวกว้างแปดวาเท่ากัน	ชิงสายปรัดัดมา
๖๔๕	๑ ลึกโดยแปดวาทาวนรร	๑ ลึกโดยแปดวาทาวนรร
ทำเปนแข่งขรร	ตั้งรากลงพลันบัดใจ	ทำเป็นแข่งขัน
๖๔๖	๑ รองด้วยศิลาแผ่นใหญ่	๑ รองด้วยศิลาแผ่นใหญ่
รับชิตติดไป	ข้างในหมั่นคั่นกันน้ำ	รับชิตติดไป
๖๔๗	๑ ทำสระลูกหนึ่งขึ้นมา	๑ ทำสระลูกหนึ่งขึ้นมา
กวางรุกสองวา	เอาปูนเพ็ชทาแข่งขั้ว	กว้างรุกสองวา
๖๔๘	๑ บัดนี้รว้นำทรมัร	๑ บัดนี้รว้นำทรมัร
บัตเดียวแล้วพลรร	ทั้งนรรชนกักรกลับไป	บัตเดียวแล้วพลัน
๖๔๙	๑ แล้วให้หามตุ้มสีใบ	๑ แล้วให้หามตุ้มสีใบ
มายสีเตงไป	ทุกเทียนบุษามาโดย	บายศรีเต่งไป
	ส้มโกลกทีในศาลา	

- ๖๕๐ คัดลัทธิเสภา
๖๕๑ ม้าพ่อทร อสี
๖๕๒ เร็กคี่หมี่ชา
๖๕๓ หามแม่มั่นใหญ่
๖๕๔ ยกปรีอัยสูวัน
๖๕๕ สาคอนพุททัง
๖๕๖ สามอ้งทรงทรร
๖๕๗ เซ็นทาตุสาคดา
๖๕๘ แบกภารมาไสย
๖๕๙ ทุนแตกระยา
๖๖๐ ชิงไวทองไน
๖๖๑ ถึงเลวหมี่ชา
๖๖๒ นಾಯูขางไน
- ๑ ทำขวัญพระธาตุศาสนา
ทัฬหรัมนนถ่าปี
๑ ขั้บรื่องเสียงก้องอึงมี
ถ้วนถักันทีกันรนา
๑ สมโภชเจ็ดวันอันมา
เจ้ากาทกภาสาออกไป
๑ ดอกไม้มทุกเทียนไสว
เอาไปลอยนัยะภลัน
๑ ทำมโสกสองภินองนรร
ทุนเกล้าท้าววันวางลง
๑ มหาเถรคำเกียรพระสงฆ์
จำหน่งเถรอรหัน
๑ ยกขึ้นทุนเกล้าท้าวภลัน
อรรหันท้าวทำวันทา
๑ เสกแล้วเจ้ากาทกภาสา
นำพาพระญกลงไป
๑ กับเด็กเจ็ดคนนั้นไสย
แปดไปล้วนเครื่องบูชา
๑ บัดเดียวเจ้ากาทกภาสา
กับเด็กนั้นหน้าขึ้นไป
๑ แล้วไห้หามตุ้มสี่ใบ
ลไปนั้นทุนท้าวกร
๑ สามสิบแปดคนแข่งกลา
เจ้ากาทกภาสาณะไป
๑ ไวสี่มุมแม่มั่นใหญ่
แล้ว.....
- ๑ ทำขวัญพระธาตุศาสนา
ทัฬหรัมนนถ่าปี
๑ ขั้บรื่องเสียงก้องอึงมี
ถ้วนถักันทีกันรนา
๑ สมโภชเจ็ดวันอันมา
เจ้ากาทกภาสาออกไป
๑ ดอกไม้มทุกเทียนไสว
เอาไปลอยนัยะภลัน
๑ ธรรมโสกสองภินองนรร
ทูลเกล้าท้าววันวางลง
๑ มหาเถรคำเกียรพระสงฆ์
จำนงเถรอรหันต์
๑ ยกขึ้นทูลเกล้าท้าวภลัน
อรหันต์ท้าวทำวันทา
๑ เสกแล้วเจ้ากาทกภาสา
นำพระยากลงไป
๑ กับเด็กเจ็ดคนนั้นไซ้
แปดไปล้วนเครื่องบูชา
๑ บัดเดียวเจ้ากาทกภาสา
กับเด็กนั้นหน้าขึ้นไป
๑ แล้วไห้หามตุ้มสี่ใบ
ละใบนั้นทุนเท่ากัน
๑ สามสิบแปดคนแข่งกลา
เจ้ากาทกภาสาณะไป
๑ ไวสี่มุมแม่มั่นใหญ่
แล้ว.....
- ๑ ทำขวัญพระธาตุศาสนา
ทัฬหรัมนนถ่าปี
๑ ขั้บรื่องเสียงก้องอึงมี
ถ้วนถักันทีกันรนา
๑ สมโภชเจ็ดวันอันมา
เจ้ากาทกภาสาออกไป
๑ ดอกไม้มทุกเทียนไสว
เอาไปลอยนัยะภลัน
๑ ธรรมโสกสองภินองนรร
ทูลเกล้าท้าววันวางลง
๑ มหาเถรคำเกียรพระสงฆ์
จำนงเถรอรหันต์
๑ ยกขึ้นทูลเกล้าท้าวภลัน
อรหันต์ท้าวทำวันทา
๑ เสกแล้วเจ้ากาทกภาสา
นำพระยากลงไป
๑ กับเด็กเจ็ดคนนั้นไซ้
แปดไปล้วนเครื่องบูชา
๑ บัดเดียวเจ้ากาทกภาสา
กับเด็กนั้นหน้าขึ้นไป
๑ แล้วไห้หามตุ้มสี่ใบ
ละใบนั้นทุนเท่ากัน
๑ สามสิบแปดคนแข่งกลา
เจ้ากาทกภาสาณะไป
๑ ไวสี่มุมแม่มั่นใหญ่
แล้ว.....

๖๖๓ ตั้งอุทิตวา	๑ นาโสในสระหน้า ยาให้ทรุดทราเหงหาย	ตั้งอุทิตว่า	๑ น้ำโสในสระหน้า อย่าให้ทรุดทราเหงหาย
๖๖๔ ยาให้สูญหาย	๑ ทุกเทียนเซาตอกดอกไม ยารียี่นอยู่โคหากรร	อย่าให้สูญหาย	๑ รูปเทียนข้าวตอกดอกไม้ ยายื่นอยู่ได้ห้าพัน
๖๖๕ ยาให้หายวัน	อปีภระเทศหน้าทำกรร		๑ ปีพระเทศนาห้าพัน
๖๖๖ ชีบคัลชินมา	ทุกอันทริ้งโดยบุชา	อย่าให้หายวัน	ทุกวันซึ่งได้บุชา
๖๖๗ กล้วยกระยาหมัน	๑ บัดเดียวจากากกัภาษา	จับคนขึ้นมา	๑ บัดเดียวเจ้ากาภาษา
๖๖๘ กล้วยกระยาหมัน	นางเตเอกาอยู่ไน		นั่งแต่เอกาอยู่ใน
๖๖๙ กล้วยกระยาหมัน	๑ อานเวทคาถาบัดใจ		๑ อานเวทคาถาบัดใจ
๖๗๐ กล้วยกระยาหมัน	ผูกเบรรูปภาพอัน	ครบร้อยแปดไซร์	ผูกเป็นรูปภาพยนตร์
๖๗๑ กล้วยกระยาหมัน	๑ เหมือนทำมาแตกอนกล		๑ เหมือนทำมาแตกอนกล
๖๗๒ กล้วยกระยาหมัน	เพนยักเพนคันมายา	ด้วยพระยามนต์	เพนยักยัเพนคณมายา
๖๗๓ กล้วยกระยาหมัน	๑ เพนครุตเพนนาคค่นาคา		๑ เพนครุตเพนนาคค่นาคา
๖๗๔ กล้วยกระยาหมัน	เพนโตมิงอาชาชม	เป็นรูปสิงหระ	เพนโตมิงมาอาชาชม
๖๗๕ กล้วยกระยาหมัน	๑ แล้วบั้นเป็นรูปช้างกรม		๑ แล้วบั้นเป็นรูปช้างพรหม
๖๗๖ กล้วยกระยาหมัน	ช้างอินทร์ประถมเทพดา	ช้างเพศอุดม	ช้างอินทร์ประถมเทพดา
๖๗๗ กล้วยกระยาหมัน	๑ แล้วบั้นรูปนาคค่นาคา		๑ แล้วบั้นรูปนาคค่นาคา
๖๗๘ กล้วยกระยาหมัน	หางมาเกี่ยวเขาข่มกรร	เอาหัวเข้าหา	หางมาเกี่ยวเข้าข่มกัน
๖๗๙ กล้วยกระยาหมัน	๑ มีอิทธิฤทธิ์แรงแข็งขัน		๑ มีอิทธิฤทธิ์แรงแข็งขัน
๖๘๐ กล้วยกระยาหมัน		ทำรูปกุมภภัณฑ์	
๖๘๑ กล้วยกระยาหมัน	๑ ถัดวันแต่ลวันฤทิ		๑ ถัดวันแต่ลวันฤทิ
๖๘๒ กล้วยกระยาหมัน	ตำมรายังมีแต่ไทรร้าย	ผูกตามบาดี	ตำมรายังมีแต่ไร
๖๘๓ กล้วยกระยาหมัน	๑ ทำแล้วหมีโดยชา	๑ ทำแล้วมิได้ชา	๑ ทำแล้วมิได้ชา
๖๘๔ กล้วยกระยาหมัน	กล้วยริมไผ่ข้างแปดวา	ให้วัดที่ออกไป	กล้วยริมไผ่ข้างแปดวา

๖๗๕ ๑ ตำมราทรวาโย	ทาททั้งหลายยาสังกา	๑ ดำราทานว่าไว้	ทานทั้งหลายอย่าสงกา
หมืออวานอกหนา	ชาแวงวาตามทีถาร	มือกว่านอกหนา	ข้าแ่งว่าตามทีฐาน
๖๗๖ ๑ โดฤกสัวคริ่ง	สินลาซึ่งบันเปนการ	๑ โดยล็กสัวคริ่ง	ศิลาซึ่งปักเป็นด้าน
ย้าวรันทวีถาร	หักวาทารไนยตำรา	ยารวีพันวีถาร	หกวาทานในตำรา
๖๗๗ ๑ ปักไวโคสามถาร	ทิตอีสานไหม้สินลา	๑ ปักไว้ได้สามด้าน	ทิตอีสานไม่ศิลา
ระยะกันกัรรทักวา	เรียบอิกมาหนาเหลือใจ	ระยะกันกันหกวา	เรียบอิกมาหนาเหลือใจ
๖๗๘ ๑ สูงนรรโคสัว	โดยซึ่งวาหนาเต็มไปยไป	๑ สูงนั้นได้สัว	โดยซึ่งว่าหนาเต็มไปไป
เขามาถึงสะไหญ	คิตวากรอมไยกรทั้งหล้าย	เขามาถึงสระใหญ่	คิตว่าพ้อมใจกันทั้งหลาย
๖๗๙ ๑ ภาระครุฑคำเกียร	สาครอเนนรอมมามากมาย	๑ พระครุฑุทธคำเกียร	สาครเนนพ้อมมามากมาย
.....	ตระเตรียมใจทุกประการ		ตระเตรียมใจทุกประการ
๖๘๐ ๑ สินลาเกาเยนหนัก	ฝ่งเปนหลักทงแบก	๑ ศิลาเก๊าแผ่นหนัก	ฝ่งเป็นหลักทงแบก
.....	โดยปรหมารทำขึ้นไป		โดยประมาณทำขึ้นไป
๖๘๑ ๑ ดินคยอมเรียบอิก	เปนมิดชิดเหลือใจ	๑ ดินคยอมเรียบอิก	เป็นมิดชิดเหลือใจ
หมายหลักปักต่อไป	แปดทิศในตั้งเกลามา	หมายหลักปักต่อไป	แปดทิศในตั้งกล่าวมา
๖๘๒ ๑ จันดิงที่ปรางนั้น	ทำแขงขันหลักสินลา	๑ จันดิงที่ปรางนั้น	ทำแขงขันหลักศิลา
ขัลดอกถักออกมา	อิดนั้นหน้าทำแขงขัน	ขัลดอกถักออกมา	อิดนั้นหน้าทำแขงขัน
๖๘๓ ๑ แดปรางนรรขึ้นไป	สินลาใหญ่ปรกรัร	๑ แดปรางนั้นขึ้นไป	ศิลาใหญ่ประกัน
ปรทุมโกศขึ้นไปนรร	เหล็กแขงขรศุขยอดปลาย	ประทุมโกศขึ้นไปนั้น	เหล็กแขงขันศุขยอดปลาย
๖๘๔ ๑ สูงเส้นสิบหกวา	ไนยตามมราทรวาโย	๑ สูงเส้นสิบหกวา	ในตำราทานตั้งไว้
สามศอกออกเส้าโดย	ภรอมมามากมายล่ำเมรัจกลัน	สามศอกออกเศษได้	พ้อมมามากมายล่ำเมรัจกลัน
๖๘๕ ๑ ปรจุเงินกับทอง	ทรบักสิ่งของมากทุกอัน	๑ ปรจุเงินกับทอง	ทรบักสิ่งของมากทุกอัน
.....	รอยเป็นนนั้นมากนัหนา		รอยเป็นนนั้นมากนัหนา
๖๘๖ ๑ ต่หลอดศุขยอดปลาย	แก้วแหวนภรายของนาคา	๑ ตลอดศุขยอดปลาย	แก้วแหวนภรายของนาคา
เอาขึ้นมาบูชา	โหกรานบ้ำภาเอาไป	เอาขึ้นมาบูชา	ให้พรานบ้ำพาเอาไป
๖๘๗ ๑ แสงนั้นขวงภราย ๒	ครือเทียนโตตามไวใน	๑ แสงนั้นขวงพรายพราย	ครือเทียนโตตามไว้ใน
เห็นชวทวเมืองเวียงไชย	ทำกรงใส่ไวแขงขัน	เห็นชวทวเมืองเวียงชัย	ทำกรงใส่ไว้แขงขัน

- ๖๘๘ ทารไวยไวยปราง ของทาง ๒ อรรกลาวมา ๑ ท่านไว้ในปรางค์ ของต่างต่างอันกล่าวมา
ของดีล้วนมีค่า จักรวรรนามากตราไทรย ของดีล้วนมีค่า จะพรรณนามากตราไทรย
- ๖๘๙ ๑ แล้วไหยลงปุนหยาบ ไทเกลี้ยงงามงามสับใจ ๑ แล้วให้ลงปุนหยาบ ให้เกลี้ยงงามงามสับใจ
สามสิบหักกรับไสย คำนวองไวยล้วนแข่งกลา สามสิบหักกรับไซร์ คนวนองไวยล้วนแข่งกลา
- ๖๙๐ ชั้นไนยไสปูนัน กวางสูวันปุนลูปทา ๑ ชั้นไนไสปูนัน กวางสูวรรณปุนลูปทา
ต๋มลอตกเตยออกมา ถึงอังกะนะทาทั่วไป ตลอดแต่ยออกมา ถึงอังกะทาทั่วไป
- ๖๙๑ ๑ แดอาสน์ดาดสุดยอด ไหมแคล้วคลอดแต่ทาไร ๑ แดอาสน์ดาดสุดยอด ไม่แคล้วคลอดแต่ทาไร
แล้วทาปูนใหม่ เนียนนั้กไสยทาลงมา แล้วทาปูนใหม่ เนียนนั้กไซร์ทาลงมา
- ๖๙๒ ๑ ถึงอาสน์ดาดธรณี แบนเนียนดีเกลี้ยงนั้กหน้า ๑ ถึงอาสน์ดาดธรณี แบนเนียนดีเกลี้ยงนั้กหน้า
เถียนกลามงามโสภา ภิจจรัหน้าใหม่..... เลียรพลามงามโสภา พิจารณาไม่.....
- ๖๙๓ ๑คำเกียร ทำแนบเนียนพร้อมทั้งสี่ ๑ ... คำเกียร ทำแนบเนียนพร้อมทั้งสี่
๒ องล้วนดี ๒ นามขมิพุทธากอน ชื่อคี่ล้วนดีดี นามขมิพุทธาคร
- ๖๙๔ ๑ องพหนึ่งกระเถนะ บ่โดยละไหยเจียรจอน ๑ องคี่หนึ่งพระเถระ บ่ได้ละไหยเจียรจอน
อังกะหนึ่งกระศูสอน ชื่อคี่อองนไคยอรัหรร ชื่อคี่อองนไคยอรัหรร ชื่อคี่อองนไคยอรัหรร ชื่อคี่อองนไคยอรัหรร
- ๖๙๕ ๑ ทารทาเจ้าเวียงไซย คิถกรอมใจสีอังกั้น ๑ ท่านท้าวเจ้าเวียงชัย คิถพร้อมใจสีอังกั้น
แล้วนบ้นรูปพระอรัหรร ตามทิตนนั้นแปดพระองค์ ตามทิตนนั้นแปดพระองค์
- ๖๙๖ ๑ ทั้งแปดยืนล้อมไวย นอบนบไหวทาทุศพล ๑ ทั้งแปดยืนล้อมไวย นอบนบไหวทาทุศพล
ที่อาตาทาทุระองค์ ทาวมนั้จข้างลัหัว ที่อาตาทาทุระองค์ ทาวมนั้จข้างลัหัว
- ๖๙๗ ๑ บาคูทังสี่คัล มีสาตเวทรมลหมี่ไซ่ซั่ว ๑ บาคูทังสี่คัล มีสาตเวทรมลหมี่ไซ่ซั่ว
ทำไดไปครบทั่ว ยอมเกรงกลัวพระอรัหรร ทำไดไปครบทั่ว
- ๖๙๘ ๑ แล้วทำเป็นชั้นไคย ที่ขึ้นไปปรางใหญ่ขึ้น ๑ แล้วทำเป็นชั้นไคย ที่ขึ้นไปปรางค์ใหญ่ขึ้น
จัวเป็นนารักรร ทุกสิ่งอรรมากตราไทรย จัวเป็นนารักรร ทุกสิ่งอรรมากตราไทรย
- ๖๙๙ ๑ เจากากกัภาสา แล้วจุหลากลาไป ๑ เจากากกัภาสา แล้วจุพากัลาไป
คินยงโรมภือไสย ลำเมรัจไคยจะปรารภหนา คินยงโรมภือไสย ลำเมรัจไคยจะปรารภหนา
- ๗๐๐ ๑ เจาเมืองหมุ่สัฎฐี รุกคี่ช้วนกรรมมา ๑ เจาเมืองหมุ่เศรษฐี รุกคี่ช้วนกันมา
วากอรัระจะหลา ทาตุสาคดาทำบุรณานบุร วากอรัระจะหลา ว่าก้อพระจุพา ราชูสาคดาทำบุณการบุญ

- ๗๐๑ ๑ เงินทองของใด ๒ ซึ่งชอบใจมาแทนคุณ
 มากเล่าเป็นเคาบุรุษ แดงทานบุญล่ำเกียรมา
 ๗๐๒ ๑ หาทัณฑ์ทำไหม ชุคฝงไวกลางมรรคา
 ลางบางทำปฤศนา ล้างป้างทำอักษณ
 ๗๐๓ ๑ ไหมเทกลักคีนไปย บารเรือนไสยในครั้งนั้น
 เงินทองทุกอัฐ เครื่องสักร้ออรเอามา
 ๗๐๔ ๑ ผัวทุกแห่งหัด ไหมโตคัลมากนั๊กหน้า
 สักการหาภรรยา จุ่มทุกแห่งหัด
 ๗๐๕ ๑ ภูเขาทุกหนนี้ กัดลาคลีมาทุกคัล
 ช่วยหาทุกภักดี ตามกุศลมีสัทธิ
 ๗๐๖ ๑ มากรอมเผ้าพระเอ้า ทาวนาแล้ว.....
กันตามอรรมา ภาระทองว่าตำรามี
 ๗๐๗ ๑ แล้วทำที่ตังหาตุ ดูสอาดเราหมี
 ภาระหามมารกิริหัด งามกันที่จักรรนา
 ๑ เงินทองของใดใด ซึ่งชอบใจมาแทนคุณ
 มากเล่าเป็นเค้ามูล แดงทานบุญล่ำเกียรมา
 ๑ หาทัณฑ์ทำไหม ชุคฝงไวกลางมรรคา
 ลางบ้างทำปฤศนา ล้างป้างทำอักษณ
 ๑ ไม่เอากลับคีนไป บารเรือนไสยในครั้งนั้น
 เงินทองทุกอัฐ เครื่องสักร้ออรเอามา
 ๑ ผัวทุกแห่งหัด ไหมโตคัลมากนั๊กหน้า
 สักการหาภรรยา จุ่มทุกแห่งหัด
 ๑ พระยาทุกธานี กัดลาคลีมาทุกคัล
 ช่วยหาทุกภักดี ตามกุศลมีสัทธิ
 ๑ มาพร้อมเผ้าพระเอา ทาวนาแล้ว.....
กันตามอันมา ภาระทองว่าตำรามี
 ๑ แล้วทำที่ตังหาตุ ดูสอาดเราหมี
 พระหามมารกิริหัด งามกันที่จักรรนา

๗๐๘ ๑ ๗๐๙ ๑

๗๐๘ ๑ ๗๐๙ ๑

๗๐๘ ๑ ๗๐๙ ๑

- ๗๐๘ ๑ ขอนึ่งใดไวกรหนา
 ภาระเจาลังกา มีองการมาโดยหมาย
 ๗๐๙ ๑ พระชาตุบรมนาถฤสา
 ๗๑๐ ๑ ให้เอาประจุไว้
 ๗๑๑ ๑ ว่าได้เจ้าพระยาโสกราช
 ๗๑๒ ๑ ทำแล้วจำแต่งเกตรา
 ๗๑๓ ๑ ย่าชาเร่งไปโดยหมาย
 ๗๑๔ ๑ สักแกเสนา
 ๗๑๕ ๑ สักแกเสนา
 ๗๑๖ ๑ สักแกเสนา
 ๗๑๗ ๑ สักแกเสนา
 ๗๑๘ ๑ สักแกเสนา
 ๗๑๙ ๑ สักแกเสนา
 ๗๒๐ ๑ สักแกเสนา
 ๗๒๑ ๑ สักแกเสนา
 ๗๒๒ ๑ สักแกเสนา
 ๗๒๓ ๑ สักแกเสนา
 ๗๒๔ ๑ สักแกเสนา
 ๗๒๕ ๑ สักแกเสนา
 ๗๒๖ ๑ สักแกเสนา
 ๗๒๗ ๑ สักแกเสนา
 ๗๒๘ ๑ สักแกเสนา
 ๗๒๙ ๑ สักแกเสนา
 ๗๓๐ ๑ สักแกเสนา
 ๗๓๑ ๑ สักแกเสนา
 ๗๓๒ ๑ สักแกเสนา
 ๗๓๓ ๑ สักแกเสนา
 ๗๓๔ ๑ สักแกเสนา
 ๗๓๕ ๑ สักแกเสนา
 ๗๓๖ ๑ สักแกเสนา
 ๗๓๗ ๑ สักแกเสนา
 ๗๓๘ ๑ สักแกเสนา
 ๗๓๙ ๑ สักแกเสนา
 ๗๔๐ ๑ สักแกเสนา
 ๗๔๑ ๑ สักแกเสนา
 ๗๔๒ ๑ สักแกเสนา
 ๗๔๓ ๑ สักแกเสนา
 ๗๔๔ ๑ สักแกเสนา
 ๗๔๕ ๑ สักแกเสนา
 ๗๔๖ ๑ สักแกเสนา
 ๗๔๗ ๑ สักแกเสนา
 ๗๔๘ ๑ สักแกเสนา
 ๗๔๙ ๑ สักแกเสนา
 ๗๕๐ ๑ สักแกเสนา
 ๗๕๑ ๑ สักแกเสนา
 ๗๕๒ ๑ สักแกเสนา
 ๗๕๓ ๑ สักแกเสนา
 ๗๕๔ ๑ สักแกเสนา
 ๗๕๕ ๑ สักแกเสนา
 ๗๕๖ ๑ สักแกเสนา
 ๗๕๗ ๑ สักแกเสนา
 ๗๕๘ ๑ สักแกเสนา
 ๗๕๙ ๑ สักแกเสนา
 ๗๖๐ ๑ สักแกเสนา
 ๗๖๑ ๑ สักแกเสนา
 ๗๖๒ ๑ สักแกเสนา
 ๗๖๓ ๑ สักแกเสนา
 ๗๖๔ ๑ สักแกเสนา
 ๗๖๕ ๑ สักแกเสนา
 ๗๖๖ ๑ สักแกเสนา
 ๗๖๗ ๑ สักแกเสนา
 ๗๖๘ ๑ สักแกเสนา
 ๗๖๙ ๑ สักแกเสนา
 ๗๗๐ ๑ สักแกเสนา
 ๗๗๑ ๑ สักแกเสนา
 ๗๗๒ ๑ สักแกเสนา
 ๗๗๓ ๑ สักแกเสนา
 ๗๗๔ ๑ สักแกเสนา
 ๗๗๕ ๑ สักแกเสนา
 ๗๗๖ ๑ สักแกเสนา
 ๗๗๗ ๑ สักแกเสนา
 ๗๗๘ ๑ สักแกเสนา
 ๗๗๙ ๑ สักแกเสนา
 ๗๘๐ ๑ สักแกเสนา
 ๗๘๑ ๑ สักแกเสนา
 ๗๘๒ ๑ สักแกเสนา
 ๗๘๓ ๑ สักแกเสนา
 ๗๘๔ ๑ สักแกเสนา
 ๗๘๕ ๑ สักแกเสนา
 ๗๘๖ ๑ สักแกเสนา
 ๗๘๗ ๑ สักแกเสนา
 ๗๘๘ ๑ สักแกเสนา
 ๗๘๙ ๑ สักแกเสนา
 ๗๙๐ ๑ สักแกเสนา
 ๗๙๑ ๑ สักแกเสนา
 ๗๙๒ ๑ สักแกเสนา
 ๗๙๓ ๑ สักแกเสนา
 ๗๙๔ ๑ สักแกเสนา
 ๗๙๕ ๑ สักแกเสนา
 ๗๙๖ ๑ สักแกเสนา
 ๗๙๗ ๑ สักแกเสนา
 ๗๙๘ ๑ สักแกเสนา
 ๗๙๙ ๑ สักแกเสนา
 ๘๐๐ ๑ สักแกเสนา

- ๗๒๖ ๐ มาถงธรรมโสกราช เป็นองค์ชาติสืบกันมา
ช่วยทาดุกระสาตสนา ให้ออดมาใส่เจดีย์
- ๗๒๗ ๐ ข้างจักถันพระทาทา ให้ออดมาใส่เจดีย์
ทองแต่งทาทาแก่งตั้งกันที่ให้ออดมา
- ๗๒๘ ๐ บันทุกถันกำบัน ท้าวคล้ายผัดไชโยบายมา
ครันถึงป่าเจ้าพระยา อยุคเกตราผิงวารี
- ๗๒๙ ๐ เห็นท่ากระทำแล้ว จิงพระแก้วเสียทั่วทั้งที่
จักถันก่อเจดีย์ เอาไว้ที่เมืองพารา
- ๗๓๐ ๐ แด่จักทำเพหาร ให้อวดการก่อนเกิดหนา
ยาไทยเสียทีมา จ้มจิตสัททาทำเพหาร
- ๗๓๑ ๐ หลวงนันหมิตรแล้ว จิงพระแก้วกิดสันฐาน
ตำมริตริหมินาน พระภูปารทนต์ส่งไป
- ๗๓๒ ๐ เขานายทองทรายขาว ทารเตนน้ำสนอยใหญ่
กรอมถันชวณกรไป ดูกุมไชยที่สมควัน
- ๗๓๓ ๐ ไปโดยฝ้ายอุดร ภิดแนนอนเปนถันถือ
ไวยาวโดยปรหมันร เหน้ถันถันชุกบัดใจ
- ๗๓๔ ๐ ฤๅได้สัวปลาย ทารทำให้ขึ้นหินใหญ่
ตั้งรากยากนักไสย ตอกไนยตั้งใจหมาย
- ๗๓๕ ๐ อิกถันช้นนอกไสย ไวช่าง....ลักดงหมาย
สินลาหาเตรียมไว บักขึ้นโค....
- ๗๓๖ ๐ ไถถึงค“ตะกั้ว ทาวให้ฝ้ง....
เหล็กยาวไถเกวาว เอาสินลาลอม....
- ๗๓๗ ๐ลอมขึ้นไป
ทำตริงลงมานัน ยอศกันแก่งสนมา
- ๗๓๘ ๐ ญอถันแก่งประสงค์ กิดจำหน่งแต่หงษา
ไซไหระอนุชา แก้วเอามาใส่พระทาทา
- ๐ มาถงธรรมโสกราช
ช่วยทาดุกระสาตสนา
- ๐ ข้างจักถันพระทาทา
ทองแต่งทาทาแก่งตั้ง
- ๐ บรรทุกถันกำบัน
ครันถึงปากเจ้าพระยา
- ๐ เห็นธรรมพระธาตุแล้ว
จักถันก่อเจดีย์
- ๐ แด่จักทำเพหาร
อย่าให้เสียทีมา
- ๐ หลวงนันหมิตรแล้ว
ตำมริตริหมินาน
- ๐ ขาวนายทั้งซ้ายขวา
พร้อมพลันชวนกันไป
- ๐ ไปได้ฝ้ายอุดร
นัยว่าโดยประมวญ
- ๐ ถักได้สัวปลาย
ตั้งรากยากนักไสย
- ๐ อิกถันช้นนอกไสย
สินลาหาเตรียมไว
- ๐ ได้ถึงคอรระม้ง
เหล็กยาวได้เกวาว
- ๐ลอมขึ้นไป
ทำตริงลงมานัน
- ๐ ยอดถันแก่งประสงค์
ไซไหระอนุชา
- ๐ เบนองคชาติสืบกันมา
ให้ออดมาใส่เจดีย์
- ๐ ให้สวดหมตราคี
....พื้นที่ให้ออดมา
- ๐ ท้าวคล้ายผัดไชโยบายมา
หยุดเกตราผิงวารี
- ๐ จิงพระแก้วเสียทั่วทั้งที่
เอาไว้ที่เมืองพารา
- ๐ ให้อวดการก่อนเกิดหนา
จ้มจิตสัททาทำเพหาร
- ๐ จิงพระแก้วกิดสันฐาน
พระภูปารทนต์ส่งไป
- ๐ ท่านเสนาผิงวารีใหญ่
ดูภูมิชัยที่สมคว
- ๐ พิศแนนอนเปนถันถือ
เห็นสมควรชุกบัดใจ
- ๐ ท่านท้าวให้ขึ้นหินใหญ่
ตอกไนยตั้งใจหมาย
- ๐ ไวช่าง....ลักดงหมาย
บักขึ้นโค.....
- ๐ ท้าวให้ฝ้ง.....
เอาสินลาลอม.....
- ๐
ยอศกรรจ์แก่งสนมา
- ๐ กิดจำหน่งแต่หงษา
แก้วเอามาใส่พระทาทา

๗๓๕

บอกสุวรรณบุปผาลา

๒ มาครานันท์วิไชย

เจียรการชานานมา

๗๔๐ ๑ เมืองขึ้นถ้อยมากม้าย ฝ่ายเหนือไททุกบุรี

เมื่อท้าวตั้งพิธิ

๗๔๑ ๑ ให้บอกอภัยไชย

เทศการเมื่อเดือนหา

๗๔๒ ๑ ยอมเป็นปรีเวณี

๗๔๓ ๑ ผู้ใดใครแข่งขัน

เกรงกลัวพระราชา

๗๔๔ ๑ กรัณต์ตันเมืองสง่า

หนองจิกจะหนะนี้

๗๔๕ ๑ เมืองตรงเมืองท่าทอง มาเมืองหนองทั้งไชยา

ภักตลุมุมมาหา

๗๔๖ ๑ ด้วยท้าวบุรสันทัด

อยู่ดื่บอภัยไชย

๗๔๗ ๑ ลิบ'เลื่องภูยกัศ

ทงทาตุกระสาตส์ตา

๗๔๘ ๑ เกราะเมืองขึ้นทงหลาย

รือบ'ภูเลื่องไปย

๗๔๙ ๑ ท้าวครองทันทบุรี

๗๕๐ ๑ ณ'คอนศรีท่ามราช

ทงทาตุ.....

๑ ทองแดงชาโนยนั้น

จึงหักขาดสืบ

ท้าวกลับไปยังหงสา

เจ้านักต่อรบุนยามี

ฝ่ายเหนือไททุกบุรี

ให้สวัสดิ์เถกา

เมืองน้อยใหญ่ให้เข้ามา

ตักนำมาส่งท้าวไทย

มีตงนี้มาแต่ไทรย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

บอกสุวรรณบุปผาลา

๑ มาครานันท์วิไชย

เจียรกาลชานานมา

๑ เมืองขึ้นต่อมากมาย

เมื่อท้าวตั้งพิธิ

๑ ให้บอกอภัยไชย

เทศกาลเมื่อเดือนหา

๑ ย่อมเป็นประเพณี

๑ ผู้ใดใครแข่งขัน

เกรงกลัวพระราชา

๑ กระณันตันเมืองสง่า

หนองจิกจะหนะนี้

๑ เมืองตรงเมืองท่าทอง

ภักตลุมุมมาหา

๑ ด้วยท้าวบุญสันทัด

อยู่ดื่บมีภัย

๑ ระบือเลื่องลือยศ

ตั้งธาตุพระศาสดา

๑ เพราะเมืองขึ้นทงหลาย

ระบือลือเลื่องไป

๑ ท้าวครองทันทบุรี

๑ นครศรีธรรมราช

ตั้งธาตุ.....

๑ ทองแดงข้างโนน

จึงหักขาดสืบ

ท้าวกลับไปยังหงสา

เจ้านคราบุญญามี

ฝ่ายเหนือได้ทุกบุรี

ให้สวัสดิ์แก่พารา

เมืองน้อยใหญ่ให้เข้ามา

ตักนำมาส่งท้าวไทย

มีตงนี้มาแต่ไทร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๗๕๑ ๑ ท่านมีพระโองการ ยังเห็นเป็นฉนวน	หมู่ทหารผู้น้อยใหญ่ อาทรใจเรานักหนา	๑ ท่านมีพระโองการ ยังเห็นเป็นฉนวน	หมู่ทหารผู้น้อยใหญ่ อาทรใจเรานักหนา
๗๕๒ ๑ หมื่อก่อจะปราโสรย ก่ทำตุกระสาตศา	ทำใจใหญ่วาทานกลา เย้าเย้ยมาเร้าหนาอาย	๑ มีพองจะปราศรัย ก่อธาตุพระสาตศา	ทำใจใหญ่ว่าหาญกล้า เย้าเย้ยมาเร้าหนาอาย
๗๕๓ ๑ เสหนาภฤตกคามค ยักภันไปยลอมไวย	ทูนกระบาทกลาวอุบาย เห็นจะโคแทนักหนา	๑ เสหนาภฤตกคามค ยักพลไปลอมไวย	ทูลพระบาทกลาวอุบาย เห็นจะได้แท้นักหนา
๗๕๔ ๑ แดวใหม่ยคมสัน กระองทรวงสารตรา	ข้าทงน้นคิดปฤกษา ไหยไปยหาเขามาถลัน	๑ แดว่าไม่คมสัน พระองค์ทรวงสารตรา	ข้าทงน้นคิดปฤกษา ให้ไปหาเข้ามาพลัน
๗๕๕ ๑ เภระเปนสงขจิตเร้า ถาวใหม่ยมานัน	คิดดูเบาแก่เร้าครัน กระทรวงท้นยักโยธา	๑ เภระเป็นสงขจิตเร ถ้าวไม่มานัน	คิดดูเบาแก่เร้าครัน พระทรวงทรวงมัยักโยธา
๗๕๖ ๑ เกร็ดสักรอมโหยลอมไวย จักหาขเมืองการา	เห็นจักโดยกระเจา ตามบ้นขจิตอาน	๑ เพร็ดพร้อมให้ลอมไ จักหาขเมืองการา	เห็นจักได้พระเจ้าข้า ตามบัญชาจะคิดอาน
๗๕๗ ๑ ครันวาทมียไปยหา วเร้าชิงหักหา	เขานันทาวาสาหมาน เกิดรำคาญใหม่ยสุติ	๑ ครันว่ามีไปหา ว่าเร้าชิงหักหาญ	เขานินทาว่าสาหมาน เกิดรำคาญไม่สุด
๗๕๘ ๑ บัดนั้นท้าวอุทอง ประกอบเห็นชอบที	ฟังคำนองทูนคัตติ ระจิกกรีแต่งสารตรา	๑ บัดนั้นท้าวอุทอง ประกอบเห็นชอบที	ฟังทำนองทูลคัตติ พระจิกกรีแต่งสารตรา
๗๕๙ ๑ มาถึงเทโสกรัราช อุทองกระราชา	วกระบาทตรัดไหยหา ไหยเร่งมาปฤกษากัน	๑ มาถึงท้าวโสกราช อุทองพระราชา	ว่าพระบาทตรัสให้หา ให้เร่งมาปฤกษากัน
๗๖๐ ๑ เภระอยู่ในแวนแคว้น ถาวหิมินัน	เปนเตาแดน จึดก้นแท้นักหนา	๑ เภระอยู่ในแวนแคว้น ถ้าวหิมินัน	เป็นด้าวแดนในเจ็ดวัน จะจึดก้นแท้นักหนา
๗๖๑ ๑ ไนยทรโดย	อังกการไปยแก.....	๑ในทันใด	โองการไปแก.....
๗๖๒ ๑ บัดนั้นทุดเสหนา ถึงถลันวันน้นไสย	กุมกราบลาพระเจ้าไป จึงเข้าไปวางสารตรา	๑ บัดนั้นทุดเสนา ถึงถลันวันน้นไช	กุมกราบลาพระเจ้าไป จึงเข้าไปวางสารตรา
๗๖๓ ๑ โสกรัราชระภูวไนย วไชยไหยมาหา	ฟังแจ้งใจไนยกิจา แจ้งไนยตราทุกประการ	๑ โสกราชพระภูวไนย ว่าใช้ให้มาหา	ฟังแจ้งใจในกิจา แจ้งไนยตราทุกประการ

- ๗๖๔ ๑ จิงตอบทุกเสหนา ทามทองตราซึ่งวาخان
เร้ายุมาชานาน เคยขึ้นทานสักกัหัน
- ๗๖๕ ๑ วาเป็นแต่ทานี ทับนุหรียดีชอบกัน
ปรโมยใหม่มีกัน เร้ามาจันตกแต่งอยู่
- ๗๖๖ ๑ เราตงบ่ห่มทาตุ เปนส้ออดที่อุชู
กาง..... มาหาตุควันทียไป
- ๗๖๗ ๑ เร้าอยู่เมืองอวดี ยกเสหนี่มาทางไกล
เหนดีที่ชอบใจ
- ๗๖๘ ๑ หมียไชยสงงซิดทาน ยาบ้วยกานวารายม้าย
ผิดกรรบ่อผรรมาย ทัวเร้าใหม่จ่อไคยไป
- ๗๖๙ ๑ ราชทูตฟงอการ กลับทูนสานเกทาวไทย
ไทยหาใหม่มาไศย จ้งไนญะเหว้ยแลหนา
- ๗๗๐ ๑ จ้งไนญะเจ้ควัน ตรัวตตรากันกันลโยทา
ม้ารัดแลักชชา เร้งเตรียมมาจ้งเร้วไว
- ๗๗๑ ๑ เสหนารับอการ จัดท่ทานกองนอยใหญ่
กิตมามากตราไศย ภัดนันไศยสืบแสนปลาย
- ๗๗๒ ๑ จัดจบกัรบครันแล้ว จิงกระแกวผุสสาย
แตงอ้งทรวงเกรีทกราย กลัดชชาสาย.....
- ๗๗๓ ๑ตรักสงไป
เมืองนอยแลเมืองใหญ่ เร้งเร้วไวเตรียมโยทา
- ๗๗๔ ๑ โห...สืบแสน เครื่องเหลาแลหันแลตัสตรา
นักสับคาบสินลา มลิลหาปรีเหรียมใหญ่
- ๗๗๕ ๑ ขางเข้ายกมาหา เร้ามาชาเร้งออกไป
ยาไทยถึงเวียงไชย จ้งไนญะไนยภารา
- ๗๗๖ ๑ จัดจบกัรบถ้วนแล้ว จิงกระแกวยกโยทา
กีกกองทองสุทา แตงมัวคาไทยกว้างใหญ่
- ๑ จิงตอบทูตเสนา เร้าอยู่มาชานาน
๑ ว่าเป็นแต่ธานี ๑ ว่าเป็นแต่ธานี
๑ ปรโมยไม่มีคน ๑ เราตงบมรชาตุ
๑ กาง..... ๑ เร้าอยู่เมืองอวดี
๑ เห็นดีที่ชอบใจ ๑ มิใช่สั่งจิดทาน
๑ ผิดกัรบผันผาย ๑ ราชทูตฟงอการ
๑ ให้หาไม่มาไไซร์ ๑ จะยกในเจ็ดวัน
๑ ม้ารัดและชชา ๑ เสนารับอการ
๑ กิตมามากตราไศร ๑ จัดจบกัรบครันแล้ว
๑ แต่งอ้งทรวงเพรีศพราย ๑
๑ เมืองนอยแลเมืองใหญ่ ๑ ให้...สืบแสน
๑ นักสับคาบสินลา ๑ ข้างเขายกมาหา
๑ อย่าให้ถึงเวียงชัย ๑ จัดจบกัรบถ้วนแล้ว
๑ กีกกองทองสุธา ๑ แตงมัวคาไทยกว้างใหญ่
- ตามท้องตราซึ่งวาخان
เคยขึ้นทานสักกัหัน
ทมนบุรีดีชอบกถ
เรามาจันตกแต่งอยู่
เป็นส้ออดที่อุชู
มาหาตุควันทียไป
ยกเสหนี่มาทางไกล
.....
อย่าบ้วยการว่ารายมาย
ตัวเราไม่จะได้ไป
กลับทูลสารแก้ท้าวไท
จะนังโยเหว้ยแลหนา
ตรวจตรากันพลโยธา
เร้งเตรียมมาจ้งเร้วไว
จัดทหารกองนอยใหญ่
พลนันไชร์สืบแสนปลาย
จิงพระแก้วผู้ฤสา
กลดชชาสาย.....
....ตรัสส่งไป
เร้งเร้วไวเตรียมโยธา
เครื่องเหลาแลหันแลตัสตรา
มลิลหาประเหรียมใหญ่
เรามาชาเร้งออกไป
จะวุ่นไขว้ในพารา
จิงพระแก้วยกโยธา
แต่มรรคาให้กว้างใหญ่

- ๗๗๗ ๑ ยกไปทางถน่มาต จิงพระบาทขึ้นพระทัย
หมื่นวันไทยวันไหวย ยกมดไปท่นบุหรี
- ๗๗๘ ๑ อุทองเจาสากัน ไทยเลือนมดจากทานี
แผ้วถางทางจรัล กระจักกริทาวเสด็จมา
- ๗๗๙ ๑ ขางนีกยกไป ขางไหนนไสยยกมาหา
..... รับกรรมมาเป็นสิ่งคลี
- ๗๘๐ ๑ บางลุ่มกลิงวินาศ หัวตีนขาดดาตทรรนี้
ทางคั่นเล็กนตี บ่ถอยหนีคลุกคลีกัน
- ๗๘๑ ๑ ล้มตายเป็นมากมูร มากราบทูลพระทรงธรรม
ทาวกิตติจิตจรัน เว้นทงน้นติดอาตมา
- ๗๘๒ ๑ อันเร้ายอมทำบุญ ทัดแทนคุณพระศาสดา
เสียทีที่ทามา เพราะโยทามวยบรรไหลย
- ๗๘๓ ๑ ครันเขาใหม่ต่อสู้ เกว้งกลวักเป็นกันใจ
เร้าไชโยหยม้นไป จิงชิงไชยม้วยอาส้น
- ๗๘๔ ๑ พระเจ้าทาวอุทอง ตรีตรีกตรองเสมอนกัน
วังนสองฝ่ายนรร วัประจันตายนักหนา
- ๗๘๕ ๑ ปรีหมานขางล้สามเหม็น เปนยับเย็นใน....
เปนบาพหยาบนักหนา จักรทากรราไหรย
- ๗๘๖ ๑ จ่อไชโยหยบัยว ขุนเสหนาเร่งเร็วไว
วาระยาไหยย รบก้นไหยยไหมยตองการ
- ๗๘๗ ๑ มาเราจ้อบันกัน แต่เทียมน้นไหยเกทาน
เทียมน้นเป็นที่ถาน ไหยสำรานเร้าเทิดหน้า
- ๗๘๘ ๑ เสหนาไปทูลนลอง ทาวอุทองตามสัจจา
ส่งกรรตามสนยา ปลุกสาหลาทำเนียบพลัน
- ๗๘๙ ๑ ลักันละทำเนียบ ทงงไวยเรียบสองฝ่ายน้น
โดยมาสันยากัน ทิวน้งน้งามนักหนา
- ๑ ยกไปทางถน่มารด จิงพระบาทขึ้นพระทัย
มิพรันได้หวนไหว ยกพลไปท่นบุหรี
- ๑ อุทองเจ้าสากล ให้เลือนพลจากธานี
แผ้วถางทางจรัล พระจักรทาวเสด็จมา
- ๑ ข้างนีกยกไป ข้างในไชรียกมาหา
..... รับกันมาเป็นสิ่งคลี
- ๑ บ้างลุ่มกลิงวินาศ หัวตีนขาดดาตทรรนี้
ต่างคนเล่หักคลี บ่ถอยหนีคลุกคลีกัน
- ๑ ล้มตายเป็นมากมูร มากราบทูลพระทรงธรรม
ทาวกิตติจิตจรัน เว้นทงน้นติดอาตมา
- ๑ อันเร้ายอมทำบุญ ทัดแทนคุณพระศาสดา
เสียทีที่ทามา เพราะโยทามวยบรรลัย
- ๑ ครันเขาไม่ต่อสู้ เกรงกลวักเป็นพันใจ
เราใช้ให้มันไป จิงชิงชัยม้วยอาส้น
- ๑ พระเจ้าทาวอุทอง ตรีตรีกตรองเสมอนกัน
รพลสองฝ่ายน้น รบประจัญตายนักหนา
- ๑ ประมาณข้างละสามเหม็น เปนยับเย็นใน.....
เป็นบาพหยาบนักหนา จะโกรธกันว่าไร
- ๑ จะใช้ให้ไปว่า ขุนเสหนาเร่งเร็วไว
ว่าพระยาใหญ่ รบก้นไยไม่ตองการ
- ๑ มาเราจะบันกัน แต่เทียมน้นให้แก้ทาน
เทียมน้นเป็นที่ฐาน ให้สำราญเราเถิดหนา
- ๑ เสนาไปทูลนลอง ทาวอุทองตามสัจจา
ส่งกันตามสัญญา ปลุกสาหลาทำเนียบพลัน
- ๑ ลงคนละทำเนียบ ตั้งไว้เรียบสองฝ่ายน้น
ได้มาสัญญากัน ทิ้งน้งน้งามนักหนา

๗๙๐. ๑ วันเมื่อแรกมาภพ โดยสุรพม้วยมรณา
 รอนเรทาวภรรตา สองดูมาเห็นท้าวไทย
 ๗๙๑. ๑ จ้อยอมหมีไทรพ เกษ์สนกันเร่งลงไป
 ขวเลาสองท้าวไทย หิมิตร์ไมตรีกันเทิดหนา
 ๗๙๒. ๑ ทาวมาทำทาทาง อาดทักกลางหวางพลับปลา
 แล้วแกว.....ภฤกสา เปนแตมาทงสองฝ่าย
 ๗๙๓. ๑ ไคเห็นเปนประจักษ์ คฤทหนงหลกับกเอาใจ
 ไมเถารกท้าวแยกไท คันทงหลายไคเห็นมา

๑ วันเมื่อแรกมาพบ โดยสุรพม้วยมรณา
 รอนเรท้าวพันตา ส้อยดูมาเห็นท้าวไท
 ๑ จะยอมมิให้รบ เพศนุกรมเร่งลงไป
 ช่วยเล่าสองท้าวไท ให้มิตรไมตรีกันเทิดหนา
 ๑ ท้าวมาทำทาทาง อาสน์ทักกลางหวางพลับปลา
 แล้วแกว.....พฤกษา เปนแตมาทงสองฝ่าย
 ๑ ได้เห็นเป็นประจักษ์ ครือหนงหลกับกเอาใจ
 ไมเถารกท้าวแรกให้ คนทงหลายไคเห็นมา

๗๑๐ ๒๙ ราบ ๗๑๐

๗๑๐ สุรางคนางค์ ๗๑๐

๗๙๔.
 ทั้งสองท้าว
 มาถึงท่า.....
 มีแท่นสินลา

๑ ครันเมื่อรุ่งเช้า
 เสด็จจายาตรา
 เปรียบโวชายขวา
 อยู่กลางหวางพลัน

ทั้งสองท้าว
 มาถึงท่า.....
 มีแท่นสินลา

๑ ครันเมื่อรุ่งเช้า
 เสด็จจายาตรา
 เปรียบโวชายขวา
 อยู่กลางหวางพลัน

๗๙๕.
 วาอาคินอไสรย
 จำกุนักรา
 เท้าจึงขึ้นกลัน

๑ อุทองท้าวทัย
 สูงใหญ่สั่น
 กระจาพานัน
 นังนัแล้วหนา

ว่าอาสน์ไสร
 จำกุนักรา
 ท้าวจึงขึ้นพลัน

๑ อุทองท้าวไท
 สูงใหญ่สั่น
 กระจาพานัน
 นังนัแล้วหนา

๗๙๖.
 มาภายหลังไสรย
 ขึ้นนังบนอาค
 บัดเดียวหมีชา

๑ ทำมโสกเท้าทัย
 คุเห็นกระจา
 ประหลาดนักหนา
 กระจาไปกลัน

มาภายหลังไสร
 ขึ้นนังบนอาสน์
 บัดเดียวหมีชา

๑ ธรรมโศกราชท้าวไท
 คุเห็นพระยา
 ประหลาดนักหนา
 พระยาไปกลัน

๗๙๗.
 นกนักระจาบาท
 กระจองค์ไหวหวั่น
 ผรรบขึ้นไป

๑ จัขึ้นนังอาค
 ขึ้นหมีถึงกรร
 ทาวอุทองนัง

นกนัพระบาท
 พระองค์ไหวหวั่น
 ผรรบขึ้นไป

๑ จะขึ้นนังอาสน์
 ขึ้นหมีถึงกัน
 ท้าวอุทองนัง

๗๙๘
 จำเป็นตกลง
 ที่ทานขวาซ้าย
 เทาอยู่.....

๗๙๙
 เราทางสองนี้
 ตั้งแต่นี้ไป
 ขางนี้ให้โดยชา

๘๐๐
 ว่าหลานรักราด
 ไม่ตรีกรไป
 จำเอาโดยนร

๘๐๑
 ตรัสตอบโดยปอง
 จำเอาสิ่งใด
 จักจัดให้มา

๘๐๒
 ทาวมีวาจา
 ไปภายภาคหน้า
 จำขึ้นหลานชาย

๘๐๓
 เภระพระหลานชาย
 มงกุฎตกเล่า

๑ภระอง
 แต่ภะเวทไทย
 ยืนให้เร็วไว
 ภะไทยนั๊กหน้า
 เทาอยู่.....

๑ ปฤกษาคี
 บั๊นกรเกิดหนา
ใดกรรหน้า
 ยากลอมหากัน
 เราทั้งสองนี้
 ตั้งแต่นี้ไป
 ข้างนี้ให้โดยข้า

๑ ทาวทามโสกราช
ผูกกัน
 เกิดหนาหลานผรร
 นากักใหม่
 ว่าหลานรักราช
 ไม่ตรีกันไป
 จะเอาได้นั้น

ภะเจ้าอุทอง
 วักข้างภระอา
 บอกไปเกษา
 เกอาโดยหมาย
 ตรัสตอบโดยปอง
 จะเอาสิ่งใด
 จะจัดให้มา

๑ ทรรมโสกราชา

 ฟองน้ำจำหมาย
 แม่นแท้นักหนา
 ทาวมีวาจา
 ไปภายภาคหน้า
 จะขึ้นหลานชาย

๑
 ได้อยุดหัตถา
 แต่เกลลาภระอา
 หลานยาจนใจ
 เพราะพระหลานชาย
 มงกุฎตกเล่า

๑พระองค์
 แต่เพศเวทไทย
 ยืนให้เร็วไว
 พระทัยนั๊กหน้า

๑ ปรีกษาคี
 บั๊นกันเกิดหนา
ใดกันหนา
 ยากล่อมหากัน

๑ ทาวธรรมโสกราช
ผูกกัน
 เกิดหนาหลานขวัญ
 นากักให้มา

๑ พระเจ้าอุทอง
 ว่าข้างพระอา
 บอกไปแก่ข้า
 แก่อาโดยหมาย

๑ ธรรมโสกราชา

 ฟังน้ำจำหมาย
 แม่นแท้นักหนา

๑
 ได้ยุดหัตถา
 แต่เกล้าพระอา
 หลานอย่าจนใจ

๘๐๔

....โดยเม้าตา
 ขาไหมเวททำนา
 บุญอาเอาไป

๘๐๕

โดยฟังคำปรอง
 ขานรทำโดย
 ไหยความสัจจา

๘๐๖

พุทบาทบรัม
 สิบนิวคฤตวง
 ในญะเนตทั้งสอง

๘๐๗

ทางมาลาเนติ

(ตอนท้ายหน้าปลาย ต้นฉบับขาด)

๑

อาเถิกญาไนย

 ตามใจเทิดหนา

๑ กระจาอุทอง

วาทตามใจหนา
 ตามใจเทิดหนา
 ทางอังกาไป

๑ ขอลววยบังคม

ทังคูเรื่อรอง
 ตามทางเทียนทอง
 ทางถูกทยถวาย

๑ ผมเผาเกลากัด

.....

๑

ได้เมตตา
 จำไมเวทนา
 บุญอาเอาไป

๑ กระจาอุทอง

ได้ฟังคำปรอง
 ขานรทำได้
 ให้ความสัจจา

๑ ขอลววยบังคม

พุทบาทบรัม
 สิบนิวคฤตวง
 นัยน์เนตรทั้งสอง

๑ ผมเผาเกลากัด

ต่างมาลาเนตร

๑

อาเถิกญาไนย

 ตามใจเทิดหนา

๑ กระจาอุทอง

ว่าตามใจหนา
 ตามใจเทิดหนา
 ต่างองค์ต่างไป

๑ ขอลววยบังคม

ทังคูเรื่อรอง
 ตามต่างเทียนทอง
 ต่างรูปเทียนถวาย

๑ ผมเผาเกลากัด

.....

อภิธานศัพท์

อักษร ก

กำรหลี่	กาลี่ คือ ขั้วร้าย
กัลปา	กัลปา, กัลป์ คือ กาลกำหนดอันยาวนานชั่วเวลาโลกประลัยครั้งหนึ่งๆ
กากก่าสา	เป็นพระนามของโฮรสเจ้าเมืองโรมพิสัย ได้เสด็จไปค้าขายโดยเดินเรือไปมาในทะเล ได้ทรงช่วยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชแก้ภพยนตร์ในคราวชุดพระบรมสารีริกธาตุ ณ หาดทรายแก้ว และทรงช่วยในการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ ณ หาดทรายแก้วด้วย (ดู โรมภีไส)
กิรหลี่	กินรี คือมนุษย์ครึ่งคนครึ่งนก เพศเมีย
กุมภัน	กุมภันท์ หมายถึง ยักษ์
กรุงนาคา	กรุงนาคา หมายถึง นาคพิภพ (ดู นาคฆภีพ)
โกฏ	โกฏ คือ สิบล้าน
โกสั	โกสั หมายถึง พระอินทร์ (ดู อิน)
ไกรลาต	ไกรลาส, ไกลาส, เกลาส เป็นชื่อภูเขาใหญ่มีสีขาวตั้งเงินยวง เป็นที่ประทับของพระอิศวร ในที่นี้น่าจะหมายถึงศิลา หรือเงิน

อักษร ข

เข้าวัง	เข้าวัง เป็นชื่อสถานที่ที่พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชขอพบพญาคันคังในคราวหนีไข้ห่ามาจากเมืองเวียงสระ อาจจะเป็นบริเวณเขาวัง ในเขตอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราชก็ได้
---------	---

อักษร ข

ช่ออำไภ	ช่ออำภย์ (ถิ่นไต้) หมายถึง ขอภย์
---------	----------------------------------

เข้าชวาลราบ เชาชวาลราบ เป็นชื่อสถานที่ที่สมเด็จพระเจ้าธรรมโศกราชทรงยกผู้คนหนี
ใช้ท่าจากเมืองอวตารมาตั้งอยู่ระยะหนึ่ง อาจจะหมายถึงภูเขาสูงหนึ่งในเขต
อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่

ไซหา ใช้ท่า หมายถึงโรคระบาด

อักษร ค

ครุฑา ครุฑ เป็นเจ้าแห่งนก ผู้มีร่างกายเป็นครึ่งคนครึ่งนก คือมีหน้าเหมือนคน
จมูกเหมือนนก ร่างกายท่อนบนเหมือนคน ขาเหมือนนก เป็นพาหนะของ
พระวิษณุ (นารายณ์) และเป็นศัตรูแห่งนาค

ครุบา ครุบา (ดู บา) หมายถึง

ครือ (ถิ่นใต้) หมายถึง คือ

คาบสินลา คาบสินลา เป็นชื่อปืนโบราณ มีนกเป็นหลักคาบหินปากนกหรือหินเหล็กไฟ
สับลงกับเหล็กให้เป็นประกายติดดิน

คั่ว คือ ชื่อปลาชนิดหนึ่ง ไม่มีเกล็ด ตัวยาวเรียว

เคื่องคา เคื่องคา หมายถึง โกรธเคือง

แค แค (ถิ่นใต้) หมายถึง ไกล

อักษร จ

จุฬาลา จุฬา หมายถึง พระศูล, พระเจดีย์

จ้อ (ถิ่นใต้) หมายถึงจะ

จอมอารี จอมอารีย์ (ดู อาร)

อักษร ฉ

ฉลกบาต ฉลกบาตร, ฉลกบาตร หมายถึง ฉลุบาตรที่มีสายคล้องบ่า (สายโยก),
ตลกบาตร ก๊ว

อักษร ช

ชาติภูษัตถ์ ชาติศัตถ์ หมายถึง พระเจ้าอชาตศัตรู เป็นกษัตริย์แห่งแคว้นมคธ ครอง
กรุงราชคฤห์ รับสั่งให้ทรมานพระราชบิดา คือพระเจ้าพิมพิสาร ด้วยการให้
อดพระกระยาหาร จนสวรรคตอย่างโหดร้ายและไม่เป็นธรรม แล้วขึ้น
ครองราชย์ต่อมา

ชาติปัตติ	ชาติปัตติ เป็นชื่อกษัตริย์พระองค์หนึ่งที่ยกทัพมาหมายจะแบ่งพระกันธราชจากพระเจ้าสิงหาราช แต่ต้องขาดคอข้างกลางสนามรบ (กู สิงหาราช)
ชาน	ฉาน คือ ความรู้, ความเข้าใจ, การเพ่งด้วยจิต
ชินศรี	ชินศรี คือ นามพระราช, พุทธศาสนิกชนรุ่นเก่านำมาเป็นนามพระพุทธรูป
ชี	ชี เป็นคำพ้องต้นนามเป็นการยกย่อง อยู่ในเกณฑ์เป็น “พระ” (ผู้ถือบวช) แม้เป็นหญิงถือบวชก็เรียกเช่นกัน
ชมพู	ชมพู หมายถึง ชมพูทวีป ตั้งอยู่ในมหาสมุทรโลณสาคร ทางทิศใต้ของเขาพระสุเมรุ มีทวีปหรือแผ่นดินเป็นเกาะใหญ่ คือโลกที่เราอยู่ (บัดนี้หมายถึงอินเดีย) มีสัณฐานเป็นรูปเรือนเกวียนหรือรูปไข่ ใบหน้าของคนในทวีปนี้มีรูปไข่ มีไม้ชมพู (ไม้หว่า) เป็นไม้ประจำทวีป จึงเรียกว่า “ชมพูทวีป”

อักษร ญ

ญิว	ยิว (ถิ่นใต้) หมายถึง เหยี่ยว
-----	-------------------------------

อักษร ณ

ณ”คอนศรีท่ามราช นครศรีธรรมราช ในที่นี้หมายถึง ชื่อแคว้นที่พระเจ้าศรีธรรมราชาทรงสร้างขึ้นบริเวณหาดทรายแก้ว โดยทรงประดิษฐานพระบรมราชเจดีย์ไว้ด้วย ต่อมากลายเป็นแคว้นใหญ่ มีเมืองขึ้นมากมาย

อักษร ด

ดาวดึงส์	ดาวดึงส์ คือสวรรค์ชั้นที่ ๒ ในกามาพจร เป็นสวรรค์ที่พระอินทร์อยู่ มีเทวดาชั้นผู้ใหญ่อยู่บนสวรรค์ชั้นนี้ ๓๓ องค์ บางทีจึงเรียกว่า “ไตรตรึงส์” มีเมืองหลวงอยู่ตรงกลาง เรียกว่า “เมืองสุทัศน์” หรือ “อมราวดี”
ดุสิตา	ดุสิตา, ดุสิต หมายถึง ชื่อกามาพจรสวรรค์ชั้นที่ ๔ มีท้าวสันดุสิต เป็นผู้ครอง เป็นชั้นศักดิ์สิทธิ์ แต่ไม่พบคำพรรณนาถึงสถานที่ นอกจากว่ามีวิมานกล่าวว่าเป็นที่เกิดและเป็นที่อยู่ของพระโพธิสัตว์ พระพุทธรูปดา พระพุทธร-

มารดร และท่านผู้เฒ่าอื่น ๆ กล่าวว่าพระพุทธรูปที่ขึ้นในชั้นนี้ เทวดาทั้งหลายเชิญเสด็จให้จุติลงมาถือปฏิสนธิในมนุษย์โลก เพื่อตรัสรู้เป็นพระพุทธรเจ้า แล้วโปรดเวไนยนิกร

อักษร ต

ตกกำหนด	ตกกำหนด (ถิ่นใต้) ตกประหม่า ; ตกหมรา กั่ว
ตกตี่สนลา	ตกกศิลา เป็นเมืองโบราณเมืองหนึ่งในอินเดีย ราชธานีแห่งแคว้นธาระ เป็นนครศูนย์กลางวิชาความรู้ในยุคโบราณ ในวรรณคดีมักจะพูดถึงลูกกษัตริย์ไปเล่าเรียนวิชาความรู้ที่เมืองนี้
ตั้นหน	ตั้นหน คือ นายท้ายเรือ, เจ้าหน้าทีฝ่ายเดินเรือ
ตรานโม	ตรานโม (ถิ่นใต้ ตู นโม)
ตำมรา	ตำมรา (ถิ่นใต้) หมายถึง ตำรา, แบบแผน, จารึก

อักษร ถ

ถิม	ถิม (ถิ่นใต้) หมายถึง ตำ
-----	--------------------------

อักษร ท

ท	ท (ถิ่นใต้) หมายถึง เธอ, ท่าน
ทนทกุมาร	ทนทกุมาร เป็นโอรสของท้าวสิงหราช พระองค์และนางเหมชาลาทรงอัญเชิญพระทันตธาตุไปยังลังกาและหาดทรายแก้ว ตามรับสั่งของพระราชบิดา
ทนทบุรี	ทนทบุรี เมืองของพระเจ้าสิงหราช ซึ่งทรงมีพระทันตธาตุจึงถูกล้อมเพื่อแย่งชิงพระทันตธาตุบ่อยครั้ง ในที่สุดตกเป็นของกษัตริย์ทั้งห้าผู้มารุกราน, ทนบุรี ก็เรียก (ดู สิงหราช)
ทนทธาตุ	ทนทธาตุ คือ พระทันตธาตุของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หรือพระเขี้ยวแก้ว
ทนบุรี	ทนบุรี ในที่นี้หมายถึง ชื่อเมืองของพระเจ้าอู่ทอง ซึ่งทรงหวังจะให้นครศรีธรรมราชขึ้นด้วย แต่ไม่สำเร็จ ต้องประนีประนอมแบ่งดินแดนกันหลังจากทำศึกกันแล้ว

ทรรณี	ทรรณี หมายถึง โลก, ดิน, แผ่นดิน, เป็นคำเรียกแผ่นดินว่านางทรรณี
ทรรตา	ทรรตา หมายถึง พระทันตธาตุ (ตุ ทนทาต)
ทรรสาย	ทรรสาย หมายถึง สาย, รุ่งรัง
ทศคามมุนี	ทศคามมุนี เป็นพระนามของกษัตริย์แห่งลังกาพระองค์หนึ่ง อาจจะหมายถึง พระเจ้าทศกคามมุนี ซึ่งทรงครองราชย์ ณ กรุงอนนราชปุระในระหว่าง พ.ศ. ๓๘๒-๔๐๖ โปรดให้นางเหมชาลาและเจ้าทนต์กุมารนำพระบรมสารีริกธาตุ มาประดิษฐานไป ณ หาดทรายแก้ว
ทศใจ	ทศใจ (ถีนไต้) หมายถึง ทศท้อใจ
ทศภัก	ทศภัก คือ ผู้มีกำลังสิบ เป็นพระนามของพระพุทธเจ้า ผู้ทรงมี “ทศพลญาณ” (บาลีเรียก “ตถาคตพลญาณ ๑๐”) คือ พระญาณอันเป็นกำลังของพระตถาคต ๑๐ ประการ ที่ทำให้พระองค์ทรงสามารถบ้นลือสืหนาทประกาศศาสนาได้มั่นคง
ทศยาน	ทศพลญาณ คือ พระญาณเป็นกำลังของพระพุทธเจ้า ๑๐ อย่าง
ทาท, ทาท	ทาท หมายถึง พระบรมสารีริกธาตุ
ท่ายก	ไท่กั, ไต้กั คือ นายท้ายสำเภา
ทาวัง	ทาวัง เป็นชื่อสถานที่ที่พระเจ้าศรีธรรมโศกราชทรงอพยพผู้คนหนีใช้ท่ามาจากเขาวังมาตั้ง อาจจะหมายถึงบริเวณชุมชนโบราณบนหาดทรายแก้ว ปัจจุบันนี้เป็นเขตเทศบาลเมืองนครศรีธรรมราช
ทามโส	ธรรมโศก เป็นพระนามของกษัตริย์แห่งนครอินทปัตต์ที่ทรงขุดพระบรมสารีริกธาตุที่พระเจ้าอชาตศัตรูทรงฝังไว้ เพื่อแจกจ่ายแก่เมืองต่าง ๆ ตามพระพุทธทำนาย และทรงสร้างเจดีย์ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุที่นครอินทปัตต์ ; พระนามของกษัตริย์แห่งเมืองอวดีราช (หรืออวดี) ที่ทรงนำพระนันทราชา พระอนุชา และผู้คนอพยพหนีใช้ท่าออกจากเมืองมาตั้งที่เขาชวาปราบ เวียงสระ เขาวัง หาดทรายแก้ว ตามลำดับ ต่อมาทรงเป็นกษัตริย์ที่เกรียงไกรแห่งนครศรีธรรมราช จนพระนามนี้อาจจะกลายเป็นพระนามราชวงศ์แห่งกษัตริย์นครศรีธรรมราช และชื่อเก่าของเมืองนครศรีธรรมราช ; ธรรมโศกราช, โศกราช, ศรีธรรมโศกราช ก็เรียก

ทำมโศกราช	ธรรมโศกราช (ดู ทำมโศก)
ทิสฐาน	ธิฐาน น่าจะกร่อนมาจากคำ "อธิฐาน"
เทียม	เทียม (ถิ่นใต้) หมายถึง ตั้งแต่
โทรก, โทก	โทก (ถิ่นใต้) หมายถึง รูป ; ทุก ก็ว่า
ท่ายบาทลี	ท่ายบาทลี คือ ห้องท่ายเรือสำเภา

อักษร น

นกงั๊บ	นกงั๊บ เป็นชื่อปนแก่ชนิดหนึ่ง ; นกที ก็เรียก
นันทราชา	นันทราชา เป็นพระนามของพระราชอนุชาของพระเจ้าธรรมโศกราช ซึ่งทรงอพยพผู้คนหนีไข้ห่าจากเมืองอวตารมาตั้งยังเขาชวาปราบ, เวียงสระ, ลานตอกา และหาดทรายแก้วตามลำดับ (ดู อะวะตาราช)
นาก	นาก คือ งู เป็นศัตรูของครุฑ ในศิลปะขอมนิยมใช้มาก เพราะถือว่าปฐมกษัตริย์ของขอมเกิดจากนางนาคสมสู่กับชาวอินเดีย ด้วยเหตุนี้พญานาคผู้เป็นอัยกา (ตา) จึงเป็นผู้ปกครองราชอาณาจักรขอม และผู้รักษาศาสนสถานด้วย ; เป็นเทพเจ้าชั้นต่ำแห่งนั้น, ผู้ที่ไม่มีควมชั่ว, ผู้ประเสริฐ
นาคพิกั๊บ	นาคพิกั๊บ คือ ดินแดนเบื้องล่างของชมพูทวีป เป็นที่อยู่ของสัตว์
นาคี	นาคี, นาค (ดู นาค)
นโม	นโม (ถิ่นใต้) เป็นชื่อของตราชนิดหนึ่ง เรียกว่า "ตราโน" ใช้สำหรับตอกลงบนไกรลาส (หินหรือเงิน) ทำพิธีทางไสยศาสตร์แล้วแช่น้ำ เกล็น้ำนั้นเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ ใช้ประพรมคนที่ไข้และบ้านเรือน เพื่อการแก้ไขทำในสมัยที่พระเจ้าศรีธรรมโศกราชครองเมืองที่ตั้งอยู่ ณ หาดทรายแก้ว
เน้ง	เน้ง (ถิ่นใต้) หมายถึง นิ่ง

อักษร บ

บริกำ	บริกรรม คือ ท่องบ่น, เสกปา, กำหนดใจ, ภาวนา, ฌานา เช่น
	บริกรรมด้วยปูน เป็นต้น
บษบง	บษบง คือ ดอกไม้

- บาคู (ถิ่นใต้) อาจจะเป็นคำที่ใช้อย่างเดียวกันกับบาคู (บทที่ ๖๔๗) หรือครุบา (บทที่ ๔๖๔ และ ๔๗๐) หมายถึง ราชครูผู้ล้าเลิศในทางไสยศาสตร์
- บักภญา ปากพญา เป็นชื่อคลองที่พระเจ้าศรีธรรมโศกราชโปรดฯ ให้นำเรือของเจ้ากาภษาเข้ามาซ่อม โดยทำเรือขึ้นในบริเวณนี้แล้วทรงประทานชื่อคลองนั้นว่า “ปากพญา” น่าจะหมายถึงคลองปากพญาที่ใช้เป็นทางสัญจรระหว่างตัวเมืองนครศรีธรรมราชกับอ่าวนครศรีธรรมราชมาแต่โบราณตราบนานปัจจุบันนี้
- บ้าวน ปาวาล เป็นสถานที่ที่พระพุทธองค์ทรงทำนิมิตโอกาสอีกครั้งหนึ่ง อยู่ในเมืองไพศาลี และเป็นที่ที่พระพุทธองค์ทรงปลงพระชนมายุสังขารก่อนทรงดับขันธปรินิพพาน ๓ เดือน
- บาหลี บาลี, ปาลี คงจะหมายถึงพระพุทธวจนะอันมีมาในพระไตรปิฎก และเป็นชื่อภาษาจารึกพระพุทธศาสนา เดิมเป็นภาษาของคนในแคว้นมคธในชมพูทวีป การที่นักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาเลือกใช้ภาษาบาลีเป็นภาษาทางพระพุทธศาสนา เพราะภาษาสันสกฤตเป็นภาษาบาลีเป็นภาษาตาย กงที่มีไวยากรณ์รัดกุม ดังนั้นพระพุทธศาสนาที่จารึกด้วยภาษานี้ย่อมเลอะเลือนได้ยาก อีกนัยหนึ่งพระบาลีคือแบบอันพระธรรมสังคายน (ผู้ทำสังคายนาพระธรรม) ทั้งหลายได้วางไว้
- อักษร ป**
- ปรัตถ ประถัต หมายถึง เชือกที่ใช้สำหรับมัดพื้นที่
- ประอบ ประอบ หมายถึง ผอบ
- ปราหรม์ ปราหรม์ (ถิ่นใต้) หมายถึง ปรากรม์
- ปรีเหริยม ประเหริยม (ถิ่นใต้) สันนิษฐานว่าเป็นชื่อของปิ่นใหญ่ที่หล่อด้วยทองแดง โดยเรียกตามชื่อของแหล่งที่ผลิตคือ ปะเหลียน (อาจจะหมายถึงชุมชนโบราณปะเหลียน ปัจจุบันอยู่ในจังหวัดตรัง) จึงมักจะเรียกปิ่นชนิดนี้ว่า “ปะเหลียน” (สัมภาษณ์นายติเรก พรตตะเสน อายุ ๖๖ ปี ณ วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๒๗)

ปูนเพ็ชร ปูนเพชร คือ วัสดุที่ใช้สอหรือก่อในสมัยโบราณ มักจะผสมด้วยน้ำอ้อยหรือน้ำตาลชนิดอื่นกับสารจำพวกแคลเซียม เช่น เปลือกหอยเผาไฟแล้วบดเป็นต้น

เปลี่ยน เปลี่ยน (ถิ่นใต้) ในบทที่ ๒๗/๓ หมายถึง หงอยเหงาสร้อยเศร้า

อักษร ผ

ผลาน ผลาญ ในบทที่ ๕๔๖ น่าจะเป็น ผ่าน

ผอหรง ผอหรง (ถิ่นใต้) อาจจะหมายถึง ลูกรัง

อักษร พ

พระธาตุ พระธาตุ (ดู ทาตุ, ทาต)

พลิตี พลิตี เป็นชื่อเศรษฐีชาวลังกาผู้หนึ่ง ซึ่งกษัตริย์ลังกาโปรดให้เดินทางนำทรัพย์สินสมบัติมากมายมาช่วยสร้างพระบรมธาตุ ณ หาดทรายแก้วโดยเดินทางร่วมกับพลิมุ (ดู ภลิมุ)

พุทธกำเียร พุทธกำเียร คือ ชื่อพระเถระ ซึ่งเป็นพระอาจารย์ของพระเจ้าศรีธรรมไตรราช และนันทราชาพระอนุชา มักจะกล่าวถึงคู่กับพระพุทธสาคร

พุทธเกิดา พุทธเกิดา หมายถึง รับสั่งของพระพุทธเจ้าหรือพระอรหันต์

พุทธสาคร พุทธสาคร คือ ชื่อพระเถระ ซึ่งเป็นพระอาจารย์ของพระเจ้าศรีธรรมไตรราชและนันทราชา พระอนุชา มักจะกล่าวถึงคู่กับพระพุทธกำเียร

เพ็ญสนกัน เพ็ญสนกรร, เวสนกรร (ถิ่นใต้) คือ พระวิสสุกรรม หรือ พระวิศวกรรม อันเป็นเทพแห่งการช่าง

อักษร ภ

ภรม ภรม อาจจะใช้ว่า พรหม, พรหมาน, หรือพรหมัน ก็ได้ แปลว่า ความเจริญ, ความกว้างขวาง, ความขยายตัว, ความเบิกบาน ความแบ่งแบ่งวิชา, จิตอันแผ่กว้างไปเอง (พระพรหม), จิตอันใหญ่ยิ่งเป็นต้นเหตุให้สิ่งทั้งหลายเกิดออกจาก แล้วสิ่งเหล่านั้นก็เข้าไปรวมอยู่กับจิตนั้น (ฉานหรือ

	สมาบัติ) ทางพุทธศาสนารับรองว่าผู้ใดฉาณหรือสมาบัติแล้วย่อมไปเกิดเป็นพรหม ในศาสนาพราหมณ์แสดงพรหมเป็นตัวตน บางที่เรียกว่า พระปราบดี เป็นผู้สร้างสรรพสิ่งและแบ่งจิตให้แก่มนุษย์และสัตว์ พาหนะคือ หงส์ ชายา ชื่อพระสรสวดี
กรัหมเทพ	พรหมเทพ เป็นชื่อของพระอรหันต์ผู้มีฤทธิ์มาก เหาะเหินได้ ใต้ช่วยเหลือพระนางเหมชาลาและพระทนต์กุมารในการอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุหลายครั้ง
พระณหวั	พระณหวั, พณหวั เป็นคำเรียกผู้ควรเคารพมาก เคยใช้เรียกข้าราชการชั้นเสนาบดี บางที่ว่า พณหวัเจ้าท่าน เขียนย่อว่า ๖พณฯ
พระธาตุ	พระธาตุ (ดู ทาตุ, ทาด)
พระพุ :	พระพุทธร คือ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า
พระพาย	พระพาย หมายถึง เทพแห่งลม, ลม, พายุ
พระไตรย	พระไตร คือ ผู้เป็นใหญ่แห่งโลกทั้งสาม หมายถึง พระสัมมาสัมพุทธเจ้า
พระานสุรี	พระานสุรี คือ ชื่อพระานบำผู้ล่าเนื้อถวายพระเจ้าศรีธรรมมาโศกราชจนเป็นผู้พบพระบรมสารีริกธาตุที่การรักษายู ๓ หาดทรายแก้ว และดวงแก้วที่พญานาคนำมาบูชาพระบรมสารีริกธาตุ
พราม	พราหมณ์ คือผู้เนื่องมาจากพรหม เพศหญิงเรียกว่าพราหมณี, ผู้มีทิพยเวท คือ พระไตรเพท, คนวรรณะหนึ่งในอินเดีย พราหมณ์เป็นนักพรต ในปัจจุบันหมายถึงผู้รู้พระเวท เป็นคฤหัสถ์ก็ได้
พรุก	พรุก (ถิ่นใต้) หมายถึง พรุ่งนี้, โพรก กั่ว (ดูโพรก)
พฤกทา	พฤกทา คือ เจริญ, แข็งแรง, แก่, เฒ่า
ภลิมุย	ภลิมุย เป็นชื่อเศรษฐีชาวลังกาผู้หนึ่ง ซึ่งภษัตริย์ลังกาโปรดให้นำทรัพย์สิ่งของมากมายมาช่วยสร้างพระบรมธาตุ ณ หาดทรายแก้ว แต่เมื่อมาถึงการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์เสร็จสิ้นแล้ว
ภอน	ภอน (ถิ่นใต้) คงจะกร่อนมาจาก “ลาพอน” คือ เขามันยางทาเรือมิให้รั่ว

พันตา	พันตา คือ พระอินทร์ (ดู อิน)
ภพยัน	ภพยันตร์ (ถิ่นไต้) หมายถึง หุ่นซึ่งผูกขึ้นด้วยเวทมนตร์คาถา
ภิจหนา	พิคหนา (ถิ่นไต้) หมายถึง พิจารณา
ภิจจรหนา	พิจจรหนา, พิคหนา (ถิ่นไต้) หมายถึง พิจารณา (ดู ภิจหนา)
ภูซง	ภูซงค์ หมายถึง งู หรือ นาค (ดู นาค)
เพหา	เพหาร (ถิ่นไต้) หมายถึง วิหาร
โพรก	โพรก (ถิ่นไต้) หมายถึง พรุ่งนี้, พรุก กัว่า (ดู พรุก)

อักษร ม

มลิหลา	มลิหลา (ถิ่นไต้) สันนิษฐานว่าเป็นชื่อของปิ่นใหญ่ที่หล่อด้วยทองแดง โดยเรียกตามชื่อของแหล่งที่ผลิต ; มลิลา, มนิลา ก็เรียก (สัมภาษณ์นาย ตีเรก พรตตะเสน อายุ ๖๖ ปี ณ วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัด นครศรีธรรมราช เมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๒๗)
มอเนน	มณเระ (ถิ่นไต้) หมายถึง สามณเระ
มาตุลี้	มาตุลี้ (ถิ่นไต้) คือ พระมาตุลี้ เป็นชื่อเทวบุตรผู้เป็นสารถีของพระอินทร์
มาเตไห	มาเตไห (ถิ่นไต้) หมายถึง มาจากไห
ม้าล้อ	ม้าล้อ คือ เครื่องที่เป็นแผ่นโลหะผสม รูปคล้ายถาด ใช้ตีเมื่อแห่เจ้าหรือ เล่นงิ้ว เดิมในประเทศจีนเมื่อขุนนางขี่ม้าไปตามถนน มีคนตีม้าล่อนำหน้า บ้างว่าคนส่งข่าวทางไกลขี่ม้าส่งข่าว เมื่อถึงที่หมายก็ตีม้าล่อให้คนรู้ ดังนั้น คำว่า “ม้า” จึงเป็นคำเติมหน้าคำ “ล้อ”
มาร	มาร คือ ผู้ชั่วร้าย, ฆ่ากุศล, ผู้กีดกัน, ผู้ทำลาย, สิ่งล้างผลาญผู้นำความดี สิ่งซึ่งขัดขวางและล้างผลาญการทำความดีในพุทธศาสนา
มาลัย	มาลัย อาจจะหมายถึงพระอรหันตสาวกที่โปรดสัตว์นรก และขึ้นไปนมัสการ พระเจดีย์จุฬามณีบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์
มณีเมกัลลา	มณีเมขลา คือ ชื่อนางเทพธิดาผู้รักษาสุมุท
เมรา	เมรา (อ่านเม-รา) หมายถึง ภูเขา
โมกลีบ	โมกลีบ, โลกคลีบุตร, (ดู โลกคลีบุตร)

อักษร ย

ยัง	ยัง (ถิ่นใต้) ในบทที่ ๕๖๕ หมายถึง มี, อยู่
ยักสี	ยักสี. ยักษ์ คือ พวกตุร้ายพวกหนึ่ง ไม่ใช่มนุษย์ บางแห่งว่าได้แก่ปีศาจ บางแห่งว่าอยู่ในพวกอสูร ใจดีก็มี ใจร้ายก็มี ผู้ที่มีคนเช่นสรวง หมายถึง ภูมิเทพ หรืออวเทพ หรือบุคคลควรบูชา ถ้าเพศหญิงใช้ว่ายักษิณี หรือยักษี แต่ยักษีเราใช้เป็นเพศชายก็มี โดยทั่วไปแล้วยักษ์ หมายถึง อมนุษย์ รูปร่างใหญ่โต เขี้ยวยาวออกมานอกปาก กินคนและสัตว์ มีฤทธิ์ จำแลงตัวได้ ในวรรณคดีไทยยักษ์มักเป็นศัตรูกับมนุษย์
ยิก	ยิก (ถิ่นใต้) หมายถึง ไหล่

อักษร ร

รายมาย	รายมาย (ถิ่นใต้) หมายถึง การใช้วาก้าวร้าว, พูตจาไม่รู้จักจบสิ้น, พูต กระทบกระเทียบคนอื่น
ริงรัง	ริงรัง (ถิ่นใต้) หมายถึง รุ่งรัง
รู้แหง	รู้แหง (ถิ่นใต้) หมายถึง ทราบแห่งแหล่งที่
โรมภิสัย	โรมพิสัย เป็นชื่อเมืองที่รำลึกกันว่ามีความมั่งคั่งและเป็นศูนย์รวมแห่งวิทยาการ เป็นเมืองของเจ้ากาภภาษา ผู้มาช่วยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชแก้ภาพยนตร์ และสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ ณ หาดทรายแก้ว (ดู กาภภาษา)

อักษร ล

ล้งงา	ล้งงา หมายถึง แหว่งตัวงา
ล้งกา	ล้งกา ชื่อเกาะทางตอนใต้ของประเทศอินเดีย มีความเจริญทางพระพุทธศาสนาแต่โบราณ ปัจจุบันเป็นประเทศเรียกว่า “ศรีลังกา” เรียกผู้คนในประเทศนี้ว่าชาวล้งกามาแต่โบราณ ชนส่วนใหญ่ในประเทศนี้มีเชื้อชาติสิงหล และทมิฬ
ล้าทำ	ล้าทำ หมายถึง ผู้ควบคุมบัญชีสินค้าในเรือสำเภา

ลานตอกา ลานตอกา เป็นชื่อสถานที่ที่พระนันทราชา พระราชอนุชาของพระเจ้าศรี-
ธรรมโศกราชทรงอพยพผู้คนมาตั้ง ในคราวนี้ใช้หามาจากเมืองเวียงสระ
อาจจะเป็นบริเวณชุมชนในบริเวณตำบลลานสกา อำเภอลานสกา จังหวัด
นครศรีธรรมราชก็ได้

ลิ่ว ลิ่ว (ถิ่นใต้) หมายถึง ขว้าง

โลกคัลบุค โลกคัลบุค เป็นพระอรหันต์รูปหนึ่ง มีฤทธิ์มาก ในเอกสารโบราณชั้น
บางแห่งเรียกว่า โมกคัลบุค (โมกขคัลบุค)

อักษร ว

วหาร วาหัน (ถิ่นใต้) หมายถึง พาล

ว็ดถาร วิตถาร หมายถึง กว้างขวาง, ละเอียต, ยืดยาว, ยืดเยื้อ, เกินเหตุ

เวียงสระ เวียงสระ เป็นชื่อสถานที่ที่พระเจ้าศรีธรรมโศกราชอพยพผู้คนจากเขาสว-
ปราบมาตั้งอยู่ น่าจะหมายถึงชุมชนโบราณเวียงสระ ในตำบลเวียงสระ
อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

อักษร ส

สักัน สกรรจ, สากรรจ เลื่อนมาจาก จกรรจ หมายถึง เก่งกาจ, แข็งแรง,
ร้าย, ทุร้าย

สงงซิด, สงงซีก สงซิด น่าจะหมายถึง สงเกต คือความกำหนด, การนัดแนะ, ความตกลง,
หมายจะ, จดจำไว้

สมุทร สมุทร คือ จำนวนเท่ากับหนึ่งศูนย์ตาม ๑๔ ตัว

สัภันอยู่ สัภัพัญญ คือผู้รู้ทั่ว, เป็นคำเรียกพระพุทเจ้า

สากลัว สากลัว (ถิ่นใต้) หมายถึง หวาดกลัว

สาชดา สาชดา คือ ครูผู้สอน, นามพระพุทเจ้า, ผู้ตั้งศาสนา

สาชดา ศาสดา คือครูผู้สอน, พระนามพระพุทเจ้า, ผู้ตั้งศาสนา

สิงคลี สิงคลี หมายถึง วุ่นวาย, อ้ออึง, แทรกแซง, พัวพัน

สิงหาราช	สิงหาราช เป็นพระนามของกษัตริย์แห่งเมืองทนต์บุรี ทรงมีพระทันตธาตุ ทำให้เมืองอื่นๆ มาแย่งหลายครั้ง จนจำต้องให้พระโอรสธิดา คือ พระทนต์กุมารกับพระนางเหมชาลานำพระทันตธาตุหนีไปลังกา ในที่สุดพระองค์แพ้ศึก ทรงสิ้นพระชนม์ในสนามรบ
สินลา	สินลา หมายถึง คีลา
สิวไชย	สิวไชย, ศรีวิชัย ในเรื่องนี้หมายถึงกษัตริย์แห่งหงสา ที่มาช่วยในการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ ณ หาดทรายแก้ว (ดู หังสา)
สีท่าโสภณ	ศรีธรรมมาโสภณ (ดู ท่ามโส)
สิงหนาท	สิงหนาท คือ เสียงของราชสีห์ หมายถึง เสียงพระเจ้าแผ่นดิน
สูตร	สูตร น่าจะหมายถึง พระสูตรที่ปรากฏ หรือพระสูตร, เรื่องราวที่กล่าวไว้แต่โบราณ
สุบรรณ	สุบรรณ หมายถึง กรุฑ (ดู กรุฑา)
สุบัน	สุบรรณ คือ กรุฑ (ดู กรุฑา)
เสตสา	เสตสา (ถิ่นใต้) หมายถึง ลำบาก, ตกยาก, เวทนา
โสภณ	โสภณ (ดู ท่ามโส)
โสภาย	โสภาย (ถิ่นใต้) หมายถึง สะพาย

อักษร ห

หังสา	หังสา ในเรื่องนี้หมายถึงเมืองหนึ่งที่กษัตริย์ผู้ครองเป็นพระญาติกับกษัตริย์ศรีธรรมมาโสภณแห่งนครศรีธรรมราช เมืองหงสาจึงได้มาช่วยในการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ ณ หาดทรายแก้วด้วย (ดู สิวไชย)
หมีตริก	หมีตริก, ไม่ตริก (ถิ่นใต้) หมายถึง ไม่หมด
หมีน	หมีน (ถิ่นใต้) หมายถึง เหม็น
หมีสุ	หมีสุ (ถิ่นใต้) หมายถึง หมี, ไม่กล้า
หมีด	หมีด, เจ้าหมีด เป็นชื่อของลูกชายคนหนึ่งของเศรษฐีชาวลังกาที่ได้วิวาทกับเจ้าหมู แล้วฆ่ากันตาย บิดาจึงเอาอัฐิไปเคล้ากับปูนเพื่อสร้างถาวรวัตถุเป็นพุทธบูชา ณ พระบรมธาตุเจดีย์ที่หาดทรายแก้ว

หมู	หมู, เจ้าหมู เป็นชื่อของลูกชายคนหนึ่งของเศรษฐีชาวลังกา ที่ได้วิวาทกับเจ้าหมกแล้วฆ่ากันตาย บิภาก็เอาธนูไปเคล้ากับปูนเพื่อสร้างถาวรวัตถุเป็นพุทธบูชา ณ พระบรมธาตุเจดีย์ที่หาดทรายแก้ว
หลานบ่าว	หลานบาว (ถิ่นใต้) หมายถึง หลานชาย
หัตถ์กัน	หัตถ์กัน เป็นชื่อภูเขาที่อาศรมของพระมหาเถรพรหมเทพตั้งอยู่
หาดทรายแก้ว	หาดทรายแก้ว คือ บริเวณสันทรายอันเป็นที่ตั้งเมืองนครศรีธรรมราช และบริเวณที่ประดิษฐานพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช
เห็นดู	เห็นดู (ถิ่นใต้) หมายถึง เอ็นดู
เห็นดู	เห็นดู (ถิ่นใต้) หมายถึง เอ็นดู
เหมชาลา	เหมชาลา เป็นพระราชธิดาของท้าวสิงหราชแห่งกรุงธนบุรี พระนางและพระทนต์กุมารได้ทรงอัญเชิญพระทันตธาตุไปยังลังกาและหาดทรายแก้ว ตามรับสั่งของพระราชบิดา
เหมมัน	เหมมัน เป็นกษัตริย์พระองค์หนึ่งในจำนวนห้าพระองค์ ที่ยกทัพมาแย่งพระทันตธาตุจากพระเจ้าสิงหราช (ดู สิงหราช)
เหมิน	เหมิน (ถิ่นใต้) หมายถึง หมิ่น

อักษร อ

อಂಗาร	โองการ หมายถึง รับสั่ง
อติกรอน	อติกรณ คือ โทษ ปรกติใช้กับพระภิกษุที่ต้งคดี, เรื่องราว, คดี, ปัญหา
อติสา	อติสา (ถิ่นใต้) หมายถึง อุตส่าห์
อวิหรร	อรหัตต์ หมายถึง พระอริยบุคคลชั้นสูงสุดในพระพุทธศาสนา ละสังโยชน์เบื้องต่ำ ๕ ประการแรกได้อย่างเด็ดขาด และละสังโยชน์เบื้องสูงได้อีก ๕ ประการ คือ เพิ่มจากพระโสดาบันอีก ๗ ประการ คือ ละกามราคะ, ละพยาบาท, ละรูปราคะ, ละมานะ, ละอุทธัจจะ และละอวิชชา

อวตী	อวตী ชื่อเมืองของพระเจ้าศรีธรรมโศกราช และพระนันทราชาพระอนุชา เกิดใช้หาขึ้นในเมืองนี้ จนเจ้าเมืองและพระอนุชาต้องทรงอพยพผู้คนออกจาก เมืองนี้มาตั้งที่เขาขาวปราบ เวียงสระ เขาวัง และหาดทรายแก้วตามลำดับ; อะวะตีราช ก็เรียก (ดู นันทราช และท่ามโสก)
อสงไขย	อสงไขย คือ นับไม่ถ้วน, นับไม่ได้, มากมาย, เป็นชื่อสังขยาจำนวนใหญ่ ที่สุดในแบบสังขยา คือ โกฏิกาลังยัสสิบ
อชฺช	อชฺช (ถิ่นใต้) หมายถึง มากมาย; โช, อะโช, ชฺช, ชฺชตาย, โชตาย ก็ว่า
อะวะตีราช	อวตীราช (ดู อวตী)
อัทธัน	อาถรรพณ์ คือ สิ่งลึกลับ (ปกจาก มอ.๑๑๓)
อาคม	อาคม หมายถึง บทและมนตร์ในศาสนา, คาถาที่จำสืบเนื่องกันมาเดิม หมายถึงมนตร์ซึ่งมีอยู่ในคัมภีร์พระเวทของศาสนาพราหมณ์ ต่อมาหมายถึง คัมภีร์ที่เป็นสูตรคาถาต่างๆ เช่น สูตรอิธเจ สูตรมหาราช สำหรับใช้ลง เลขยันตร์หรือปลุกเสกสิ่งต่างๆ ตลอดจนตนเอง ให้เกิดความขลังความ ศักดิ์สิทธิ์ บัดนี้มีความหมายกว้างๆ ได้แก่ บทและมนตร์ในศาสนา, เวทมนตร์
อาร	อารีย์, อริยะ ในทางพระพุทธศาสนาเรียกบุคคลผู้บรรลุนิพพานวิเศษ มี โสดาปัตติมรรค เป็นต้นว่า “พระอริยะ” หรือ “พระอริยบุคคล”, เจริญ, เด่น, ประเสริฐ; จอมอารีย์ ก็ว่า
อิน	อินทร์ เป็นเทวราชาผู้ปกครองสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เป็นพระเจ้าสำคัญองค์ หนึ่งตามความเชื่อของผู้นับถือศาสนาพราหมณ์แต่โบราณ เป็นเจ้าแห่งเทวดา ต่างๆ บนสวรรค์ มีสายฟ้าคืออวชะระเป็นอาวุธ ถือกันว่าเป็นผู้กล้าหาญและ มีคุณแก่มนุษย์มาก มีหลายชื่อ เช่น สหิสันย์, พันตา โกสีย์ เป็นต้น
อินทปัต	อินทปัตต์ หรืออินทรปัตต์ เป็นราชธานีแห่งแคว้นกรุงในชมพูทวีปสมัย พุทธกาล ตั้งอยู่ระหว่างลุ่มแม่น้ำยมุนาตอนบน ปัจจุบันคือเมืองเดลี ใน ประเทศอินเดีย

- อุตุคฤต เป็นชื่อพระอรหันต์ซึ่งมีฤทธิ์ รูปที่ทำจำลองเป็นรูปหนึ่งขั้วสมาธิ
 ถือบาตร ทำฉันทข้าว แหวนหน้าท้องฟ้า ถือกันว่าท่านอยู่ในท้องทะเล
 ผู้ถวายทานแก่ท่านจะได้ลาภมาก
- อุทอง เป็นชื่อของกษัตริย์ผู้ครองทนบุรี ทรงเห็นว่าพระเจ้าศรีธรรมโศกราช
 สร้างพระบรมธาตุเจดีย์สำเร็จและมีเมืองขึ้นมาก จึงให้มาขึ้นกับพระองค์
 พระเจ้าศรีธรรมโศกราชไม่ทรงยินยอมจนเกิดศึก ในที่สุดทรงแบ่งอาณาเขต
 กัน
- อุช หมายถึง สวยงาม, สมบูรณ์, เหมาะสม
- โอ (ดินไต้) ในบทที่ ๖๐๕ น่าจะหมายถึง หล่อเหลา, เหมาะเจาะ

หอสมุด
 วิทยาลัยครู
 นครศรีธรรมราช